פר' **ויקהל פקודי-החודש** תשפ"ו לפ"ק | גליון א'תמב, שנה ל'

קול התאחדותינו

יו"ל ע"י התאחדות האברכים דחסידי סאטמאר

בנשיאות כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

בני ברק יצ"ו

וביום השביעי יהיה לכם קודש

בעירה נידחת דרו שני עניים מרודים אשר כל פרנסתם היתה מקלם ותרמילם שעמדו לימינם בעברם מעיר לעיר לקבץ כמה פרוטות שחוקות שיספיק לכלכלת ביתם להביא לחם לפי הטף, והיה מדי ערב ישיבו לביתם רעבים גם צמאים מעבודתם המפרכת את הגוף.

ביום מן הימים החליט עני אחד לעבור לעיר אחרת, ואכן התיישב שם כשהוא רחוק ממכיריו ומבני משפחתו אשר נשארו בכפר, שם התחיל לעסוק בפרקמטיא וה' הצליח דרכו וראה סימן ברכה בפרנסתו שהעמידו על רגלו.

פעם הגיע לשם חבירו העני אשר בא בכדי לקבץ נדבות מאנשי העיר, ובדרכו סר גם לבקר בבית בן עירו, הלה קיבל אותו בידידות ושמח מאוד לקראתו והחל לשאול אותו על שלום קרוביו מכיריו ובני ביתו, אך העני טען לעומתו: הרף ממני, לא באתי לכאן בכדי לבטל את זמני לריק בשיחה בטילה, אלא לחזר על הפתחים, ובשיחתי עמך אני מפסיד את זמני ופרנסתי.

אמר לו חברו: אתן לך את כל הזהובים שאתה מקווה לקבצם בעיר, ועתה תספר לי בניחותא על שלומם של קרובי משפחתי וידידיי, לשמע זאת כבר הסכים העני לדבר עמו ולהשיב לו על ראשון ראשון, אלא שמתוך טורח מלאכתו נתנמנם העני באמצע שיחתו ונרדם בשינה עמוקה.

בתחילה חשב הבעל הבית שהעני יקיץ משנתו, אולם לשוא העני שקע בתרדימה ולא פצה פה, קצף עליו בעל הבית ואמר לו: הן נתתי לך את כספי כדי שתתפנה מעיסוקיך ותקדיש את זמנך לענות על שאלותי, קום משנתך וספר לי נא איפוא מה מתרחש בעיר מולדתי.

והנמשל מובן, עמל הפרנסה הוא אחד מהדאגות הגדולות הסובבים ומעיקים את האדם ובכל ימות השבוע טרוד הוא על המחיה ועל הכלכלה, הנשמה מוטרדת בדאגות ואינה מעונגת את האדם בעינוג רוחני שהיא כה חפיצה בו, אולם רצה הקב"ה לזכות את ישראל שנפשנו תהיה פנויה לעסק התורה, על כן נתן לנו את השבת והשי"ת נתן לנו את פרנסתינו בפליים ביום השישי, וכמו שאחז"ל לוו עלי ואני פורע, וכל כך למה, בכדי שביום זה תהי' הנפש פנויה מדאגות הגשמיות ויום השביעי יהיה קודש בלתי לה' לבדו ויוכל האדם להשלים את עצמו בלימוד התורה כראוי, אולם לדאבון לב האדם שקע בתרדימה עמוקה והקב"ה יושב ומצפה כאותו בעל הבית שרוצה לשמוע מהמתרחש אצל קרוביו שאותם עזב בעיר הרחוקה.

על האדם לדעת שהשבת נועדה ללימוד התורה, ותורה הק' מתחננת בבקשה שפכו שיח ערב וזכרו מעשה חורב, ובכך הוא ישביע את נפשו בעונג רב שהנשמה מצפה לה בכל ימות השבוע מבלי לדאוג ולטרוח בעמל הפרנסה.

תוכן העניינים

לקח טוב ..... א
דבש תמרים ~ לקיטת תמרים ..... ב
קדוש יאמר לו ..... ג
בשפתי צדיקים ~ לשון חכמים ..... ד
פרפראות לחכמה ~ דורש טוב ..... ה
לשכת סתרים ..... ו
שעשועי תורה ..... ז
לוח ההילולא ..... ח
דבר בעתו ..... ט
נועם שבת ..... י
למען ציון לא אחשה ..... יא
פשוטו של מלכים ..... יב
דברות קודש ..... יג

להכנסת מודעות, מזל טוב, הנצחת שם, לעי"נ, אפשר לפנות:
להר"ר **אלטער אשר אנטשיל אילאוויטש** הי"ו
052-7648437
כל הזכויות שמורות ©

וַה' בֵּרַךְ אֶת אַבְרָהָם בַּכֹּל

באותות הזקרה וחיבה, נשגר בזה ברכת מזל טבא, קדם מעלת כבוד ידידינו ומכובדינו האי גברא יקירא, רודף צדקה וחסד תדירא, לבו ער וחם לכל דבר שבקדושה, ביד רחבה ובמידה גדושה, מסור בלב ונפש חפיצה למעננו, מריחוק מקום מצודתו פרוסה עלינו, בבואו תמיד לעזרת מוסדותינו וקהילותינו הק' פה בני ברק, עומד לימין קדשו של כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א, וה' ברך את אברה"ם בכל, על כל מכיריו נערץ ומהולל, נדיב ושוע לפרט ולכלל, איש חמודות רב תבונות, שמו הטוב מהללים בשפתי רננות, הלא הוא

הרבני הנעים הנכבד והמפואר, מיוחד בכל היקר

מו"ה

אברהם בראך

הי"ז

מראשי קהילתינו הק' בווילי'אמסבורג יע"א,

תציורתו פרוסה לימין קהילותינו ומוסדותינו פה בני ברק

לרגל השמחה שבמעונו, באירוסי בנו למזל טוב בשעטו"מ

החתן החשוב המופלג בתוי"ש כמר **משה** הי"ז

עכ"ג הכלה החשובה והמוללה שתחי' בת ידידינו החשוב והנעלה

מוה"ר **יואל לעפקאוויטש** הי"ז

חבר הנהלת חברה קדישא דקהלתינו הק'

והברכה אחת לעשרת זקנים בני בנים, ידידינו החשובים והנכבדים, רודפי צדקה וגומלי חסדים

אביו הרה"ח ר' שמואל חיים בראך שליט"א

מרביץ תורה רבות בשנים בקרב קהלתינו הק' בארא פארק ומח"ס מעשי השב על הרמב"ן

חותנו הרה"ח ר' חיים יהושע געלבשטיין שליט"א

ראה"ק דק"ק עצי חיים סיגוט ווילי'אמסבורג יע"א

וזאת הברכה, יוסף ה' עליכם אלף פעמים ככה, וזכות פעליכם הכבירים לפרט ולכלל, יעמוד לך על כל צעד ושעל, ותזכה לרוות מכל יז"ח רב נחת, בנים ובני בנים כגפן פוריחת, ויתאחדו אצלך תורה וגדולה במקום אחת, וכט"ס.

החותמים למען שמו ברגשי ששון ושמחה, אסירי התודה וההערכה

הנהלת הקהלה - הנהלת המוסדות
ועד קרן הבנין בית חינוך לבנות
ועד קרן הבנין ביהמ"ד הגדול
פה בני ברק יצ"ו

כל רגע ממנוחת שבת קודש מיקרי עשיה של מצוה

ויקהל משה את כל עדת בני ישראל ויאמר אליהם אלה הדברים אשר צוה ה' לעשות אותם. ששת ימים תעשה וגו' **יש להתבונן האיך יצדק לזה 'אלה הדברים אשר צוה ה' לעשות אותם'**, אם הכוונה על מניעת המלאכה בשבת, הנה זה לא מיקרי עשיה רק אדרבה מניעת עשיה, ואם הכוונה על מלאכת ימי החול וכי המצוה היא בחובה דוקא לעשות מלאכה בימי החול. ונראה עפימש"כ בספרי "דרך פקודיך" (הקדמה ב) דכל המצות צריכין לקיימם במחשבה דיבור ומעשה ובזה משלים את חלק נפש רוח נשמה. **וחנה חלק המחשבה יושלם על ידי הכוונה שבמצות, כי מצות צריכות כוונה** (שו"ע או"ח סי' ס ס"ח) וחלק הדיבור במה שילמוד משפטי המצוה והלכותיה, והמעשה בעשיה. והנה, זהו במצות 'עשה', אבל מה נאמר במצות 'לא תעשה', איך צודק בזה חלק המעשה. אמנם בעשות האדם דבר המותר ובהגיע אל חלק האיסור מונע את עצמו מעשותו הלאה, הנה זה נקרא עשיה, הבן הדבר, **וכן כתב האריז"ל דעשיית המצוה באיסור הקפת פאות הראש וחזקן מקיים האדם בגלחו את שערות הראש ומניח הפאות וחזקן**, דזה לעשיית המצוה יחשב". וזה י"ל גם כאן: **'אלה הדברים'** אשר באמת אינם רק דברים, כי לא תוכל לבאורה לקיים רק חלק הדיבור במניעת המלאכה, והרי **"צוה ה' לעשות אותם"** להשלים בהם גם חלק העשיה. ומפרש הכתוב היאך הוא: **"ששת ימים תעשה מלאכה – וביום השביעי יהיה לכם קודש"** וגו', **ובזה גם מניעת העשיה לעשיה תיחשב.**

אגרא דכלה

'זקף גדול' על 'יביאה', שזאת יביא כל אדם, תאות לבו

קחו מאתכם תרומה לה' כל נדיב לבו יביאה את תרומת ה'. יש לפרש כפל הלשון בדרך רמז: **'קחו מאתכם'** שתקחו מכם בעצמכם, **'תרומה לה'.** ומפרש הכתוב, היאך תקחו מכם בעצמכם תרומה לה', ואמר: **'כל נדיב לבו'** היינו כל דבר שלבו של אדם חושק ומתאוה, **'יביאה'** אותו הדבר בעצמו יביא, **'את תרומת ה'**, היינו שלא יכוון למלא תאותו ח"ו, רק יעשה לשם שמים ויקיים 'בכל דרכיך דעהו' **"והטעם מוכיח לפרש כן, שנקוד על תיבת 'יביאה' זקף גדול".**

דברי יחזקאל

הפותח פתח כלשהו זוכה לעזר וסיוע ממעל

קחו מאתכם תרומה לה'. רז"ל אמרו: פתחו לי פתח כחודה של מחט ואני אפתח לכם כפתחו של אולם (ע' שהש"ר פ"ה ב, ב) והוא אשר נרמז בפסוק: **"קחו מאתכם"** קודם תקחו מעט אתערותא מאתכם ואז **"תרומה לה'" היינו שעיקר ההרמה הוא לה', שהוא ית' יסייע לכם להתקרב אליו.**

דעת משה – קאזשניץ

בהר סיני קיבלו אהבה ודביקות, רק החטא מכסה עליו, וצריך מעשה נדבה שחוזר ומגלה את אהבת הלב

כל נדיב לבו יביאה את תרומת ה' וגו'. והענין כי **האהבה והדביקות אשר קיבלו בני ישראל בהר סיני הוא חי וקיים לעולם. אבל על ידי החטא אינם יכולין להוציא מכח אל הפועל אהבה הגנוזה.** ולכן אחר החטא הוצרכו לזו הנדבה. **שבכח התרומה הזו הוציאו הנדיבות והתשוקה והדביקות מכח אל הפועל עד שהמשיכו את השכינה למטה.** וזהו **'כל נדיב לבו'** וכו' פי' **שהתרומה זו הוציאה כל הנדיבות והרצונות שהיו טמונים בלבותם.**

שפת אמת (תר"נ)

המחשבות אחר העבודה שלא היה בשלימות הראויה הן רצויין וחביבין ביותר, ובהם דייקא משכן ה'

והמלאכה היתה דים וגו'. איתא במדרש "נכנם משה אצל בצלאל ראה שהותיר מן המשכן. אמר לפני הקב"ה: רבון העולם עשינו את מלאכת המשכן והותרנו, מה נעשה בנותר. אמר לו: לך ועשה בהם משכן לעדות" וכו'. יש לפרש כוונת המדרש ע"פ מה שביאר א"א (מהר"י) זללה"ה לבאר מ"ש בברכת ישתבח **"הבוחר בשירי זמרה", דהנה, האיש הירא את ה', אחרי שהתפלל או קיים איזו מצוה נראה בעיניו שלא עשה אותה כתיקונה, ולו היה אפשר לעשותה עתה שוב היה עושאה ביתר כוונה וביותר שלימות. מחשבה זו חביבה וחשובה מאד לפני הקב"ה.** וזהו: **"הבוחר בשירי זמרה"** שיירי המצוה, היינו המחשבות שהיה יכול לעשות המצוה ביתר שלימות, בהן בוחר השי"ת, עכדה"ק. ובזה י"פ כוונת המדרש, כי אחרי גמרם המלאכה התחילו להתבונן ולחשוב מחשבות שלא עשאוהו כתיקונו, וזהו הנותר שהיה להם, וזה ששאל משה **"מה נעשה בנותר"** שהותרנו מן המצוה, שלא עשינו אותה כראוי. אמר לו הקב"ה: **"לך ועשה בהם משכן לעדות"** ומסיים המדרש **"חוי אלה פקודי המשכן משכן העדות"**, רצ"ל, **מה שאתם חושבים עתה שהחסרתם מן המצוה של עשיית המשכן**, ד'פקודי' לשון חסרון, וכמו "ולא נפקד ממנו איש"] זהו **"משכן העדות"** וקודש קדשים היא לפניו ית"ש.

הרה"ק מהרי"ד מבעלזא זללה"ה

זהרורי אורה
למספרים הקדושים,
גפרשה יפה נדרשים

תורה ותפילה

לאמץ ידים גכוחות אחיהם,
גתורה ותפילה עמודי עולמים,
הצריכים חיזוק כל הימים

תורה

הלומד תורה הרי הוא ככהן הקורא לאביו שיבא אליו

ויאמר משה אל בני ישראל ראו קרא ה' בשם בצלאל בן אורי וגו'. טעם ה'אתנחתא' נתון תחת תיבת "בשם", ולכאורה אין לכך שום פירוש, כי משמע שהוא ענין לחוד, וחיה לו לחיות מוטעם תחת תיבת "בצלאל". וי"ל, דהנה מבואר ב"לקוטי אמרים תניא" (סי"פ לז) שעסק התורה נקרא בלשון קריאה "הקורא בתורה" (ברכות יג.) **כי על ידי עסק התורה קורא לחקב"ה לבוא אליו, כביכול, כאדם הקורא לחבירו וכבן קטן הקורא לאביו.** וזהו: "קרוב ה' לכל קוראיו לכל אשר יקראוהו באמת, ו"אין אמת אלא תורה" (ברכות ה:) **'ומזה יתבונן המשכיל להמשיך אליו יראה גדולה בשעת עסק התורה'** וכו', עיי"ש. הוא אשר רמז להם משה: **"ראו קרא ה' בשם"** היינו, **באורייתא שמא דקוב"ה** (זוה"ק ח"ב צ:) **הוא קורא את הכביכול בשמו לבוא אליו.**

דברי ישראל

טרם לימוד התורה מוכרח ליראה ותשובה, אבל יראה האמיתית אי אפשר להשיג רק אחר שעוסק בתורה הק'

ועשה בצלאל ואהליאב וגו', ובמדרש בפרשה זו (שמות רבה נ, ב) וזה לשונו **'תן לחכם ויחכם עוד'** (משלי ט, ט) זה בצלאל כו'. על פי הא דאי' בזוה"ק **'אוקמוה מארי מתניתין כל הקודם יראתו לחכמתו חכמתו מתקיימת'**, כי הנה איתא בזוה"ק אית יראה ואית יראה, **וכמה דרגין ביראת ה'**, כמו שמבואר בהקדמת התיקונים כמה מדריגות יראה. והנה כתיב (תהלים קיא, י) **'ראשית חכמה יראת ה', כי זה בודאי שער השמים אשר בלעדו אי אפשר ליכנס לשום תורה ותפילה ועבודה בלתי שיקדים לו יראה**, וראשית היראה היא יראת חטא שירא מן העונש. וזה ידוע שאין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא **על כן צריך כל אדם לחיות כל ימיו בתשובה** כמאמר חז"ל (אבות ב, ב) שוב יום אחד וכו' **כי בלתי תשובה אי אפשר לילך ולהתחיל שום תורה או עבודה** כנ"ל בדברינו כמה פעמים **בשם רבינו מו"ה יעקב יצחק הלוי מלובלין זצ"ל** כו', **על כן צריך כל אדם קודם שמתחיל ללמוד או להתפלל להרהר בתשובה.**

אבל בודאי אם עדיין אין לאדם תורה בודאי אי אפשר לבוא לעיקר היראה שהיא יראה עילאה מחמת שהבורא ברוך הוא איהו עיקרא ושורשא דכל עלמין זה אי אפשר להשיג, רק שצריך לחיות מקודם בעל תורה ועל ידי התורה יוכל להשיג בכל יום יותר גדלות ורוממות אלהותו יתברך שמו. על כן לאחר שנעשה אדם בעל תורה צריך אחר כך לעשות תשובה יתירה כי עיקר התשובה היא לידע כמה גדול כח הפגם ולפני מי פגם וזה אי אפשר רק אחר שיודע עיקרי התורה. הגם שקודם שמתחיל ללמוד צריך גם כן לעשות תשובה אבל זה נקרא יראה תתאה **אבל אחר שנעשה חכם בתורה אז יודע שורש ועיקר היראה עילאה מחמת גדולתו ורוממותו ית"ש.**

ועל פי זה אתי שפיר המדרש **'תן לחכם ויחכם עוד'**, וכן הוא בגמרא **'ח' יהיב חכמה לחכימין'**, ופירושו הוא כנ"ל **מי שיש בו חכמה תתאה דהיינו יראת שמים ויראת חטא על כן יוכל ללמוד תורה ולהתפלל כי כן צריך קודם לימוד התורה ועבודה צריך תחילה יראה ותשובה** כנ"ל דאם לא כן אסור להתחיל ללמוד כנ"ל, על כן מי שיש בו חכמה תתאה הרמוז ביו"ד דאדנ"י כנ"ל (עיי"ש), הש"י יהיב ליה יותר חכמה דהיינו שמבין בתורה ויכול לבוא ליו"ד של הוי"ה שהיא חכמה עילאה, וזהו תן לחכם ויחכם עוד כנ"ל.

וזהו פירוש הכתובים הנ"ל **'ועשה בצלאל ואהליאב וכל איש חכם לב', רצה לומר שעשו מקודם תשובה ויראת חטא כדי שיהיו יכולים לקבל חכמת אלהות לעשות מלאכת המשכן על פי חכמת התורה כו', כי יראה היא שער לתורה כנ"ל ותורה שער ליראה פנימית דהיינו חכמה עילאה.**

מאור ושמש

השראת השכינה בזמן הזה אצל לומדי תורה, אך בתנאי שילמדו עכ"פ ממשה רבינו ע"ה מדת הענוה

אלה פקודי כו'. כי אמרו רבותינו ז"ל (ברכות ה.) **מיום שחרב בית המקדש אין לו לחקב"ה בעולמו אלא ד' אמות של הלכה בלבד. אמנם תנאי יש בדבר דהגם דהשכינה שורה בד' אמות של הלכה זהו דווקא אם ילמוד בנמיכות רוח וענוה אבל אם ח"ו פימו דברו בגאות אזי בדד ישב בלי משכן השכינה,** כאשר אמרו רז"ל (סוטה ה.) אין אני והוא יכולין לדור במחיצה אחת. ובזה פירשנו אמז"ל (תענית ז.). חרב על הבדים כו' (ירמיה נ, לו) שיושבים ועוסקים בתורה בד בבד. דכפשטי' הדברים תמוהים דהלא אפילו אחד שיושב ועוסק בתורה הקב"ה קובע לו שכר. **אך הכוונה שיושבים ועוסקים בתורה בד בבד ביחידי בלי השראת שכינה. והוא מחמת כל קבל רוח יתירא ורמת רוחא דאית בהו** כו'.

והנה דרכי קניית הענוה רבים המה כאשר האריכו בזה חכמינו הק' וביחוד האחרונים בעל חובת הלבבות והק' בעל ראשית חכמה הלא בספרתם. אבל יש אדם אשר התגבר עליו יצרא דע"ז דגאות **ולא יועילו לו כל דרכי נועם קניית הענוה ובפרט לבעל תורה וכי ימצא דבר חידוש בתורה ויאמר ראה זה חדש הוא אשר לא היה לעולמים ומקום הונח לו להתגדר. ולא יאמר הלא ה' יתן חכמה ולא בינתי ושכלי הוא** ולא יזכור חסרונותיו המרובים עד כי המעט מהמעלה אשר יש בו בטל באלף אלפי רבבות החסרונות והשפלות. והנה גם לאיש הזה **מצאתי לו תקנה להבריח מעליו הרוצח אשר יקום עליו להשיאו ליצרא דע"ז** והוא בהזכירו גודל תורת רבינו ואדונינו זה משה האיש אשר אפילו כל מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש למד. וזהו

בנגלות. וכל רז לא אנים ליה ט"ט שערי בינה. ואחר כל זאת 'והאיש משה עניו מכל אדם אשר על פני האדמה'. **ואיך לא יחרד מזה לב איש כמונו היום אשר הוא כאזוב קיר נגד ארז הלבנון וכיתוש מול ענק נגד הררת רבן ואורן של כל ישראל. ואיך יעלה על לבו לב טפש ונשחץ להיות בו שום התנשאות** כו', ואז **ע"י שילמד ענוה עכ"פ ממרכע"ח לא יתעב ה' תורתו וישכון באהלו חשם** כדבריהם ז"ל שהזכרנו אין לו להקב"ה בעולמו אלא ד' אמות של הלכה.

וזהו התכת הכתוב ויאמר **'אלה פקודי המשכן'**, רוצה לומר גם אלה שנחסרים מהמשכן וכמונו היום בגלות החל הזה. ויהיה פקודי מלשון (במדבר לא, מט) ולא נפקד ממנו איש. **עכ"ז יש לחם משכן שהשכינה עמהם בד' אמות של הלכה.** וזהו **'משכן העדות'**, על ידי התורה שנקראת עדות. ואמר **אשר פקד** כו'. וסיפר מחסדי ה', כי לא לזה בלבד אשר יבחר בדרך ענוה מצד עצמו ה' עמו. **אף גם לאיש אשר אין אלה לו שלא הוקטן ונחסר ונתמעט בעיניו כי אם על ידי משה** כמש"ל וזה אומרו **משכן העדות גם עם אשר פקד רק על ידי משה** והבן היטב נ"ל:

נועם מגדים

תפלה

המעורר רחמים בתפלתו על חבירו קרובה להתקבל ולעורר רחמים, ועי"ז מעורר למעלה היחוד וישישכון בתוכינו

ויהיו הכרובים פורשי כנפים למעלה סוככים בכנפיהם על הכפורת ופניהם איש אל אחיו וגו'. הנ"ל לבאר עפמ"ש בפנים ענין התפלה **כשאדם מעורר רחמים בתפלתו על חבירו אזי היא קרובה להתקבל לעורר הרצון והחסד מלמעלה.** כי כאשר האדם אינו משגיח רק לעצמו לטובתו אזי הוא רחוק מאד שיעלה תפלתו למעל' לרצון. ובזה פרשתי מ"ש (שמות ב, יא) 'ויגדל משה ויצא אל אחיו' פרש"י ראשון לקומה והשני לגדול'. פי' מחמת שהיה כל או"א מבנ"י בעיניו כמו אחיו ממש לכן זכה לגדולה להיות מנהיג הדור.

וז"פ (בקדושת כתר) **משרתיו שואלים זה לזה כו' ממקומו הוא יפן ברחמי.** פי' הם משרתיו הם הצדיקים האמיתים עובדי ה' באמת שלא ע"מ לקבל פרס לא בעוה"ז ולא בעוה"ב כי בזה עודנו עובד את עצמו. רק המשרתים באמת ועושי רצונו ית"ש באמת הם מצפים רק לרוממות הבורא ב"ה **לזה הם שואלים זל"ש שואלים בתחנונים ובתפלה לראות טובת חבירו.** לזה נאמר להלן ממקומו הוא יפן ברחמים. שמעוררים הרחמים הגדולים מכתר עליון. ולזה אומרים דבר זה בקדושת כתר בתפלת מוסף שהוא בחי' תוספות. להביא השפע מחסד עליון להוסיף השפעות טובות על ידי גודל התעוררת אהבת ריעים כמ"ש דהע"ה (תהלים ד, ח) **נתתה שמחה בלבי מעת דגנם ותירושם רבו. וזה שייך בכל ענינים כי גם בתורה ותפלה צריך להיות מגמת חפצו לראות במעלת חבירו.**

וז"פ 'ויהיו הכרובים פורשי כנפים למעלה' רומז למעלת התפלה כמ"ש (ישעיה א, טו) ובפרשכם כפיכם כו'. **'סוככים בכנפיהם'** להגן בתפלת' ולעורר רחמים עי"ז. **'ופניהם איש אל אחיו'.** להסתכל על טובת חבירו כנ"ל. וז"ש לעיל בפ' (שמות לו, יב) **'מקבילות הולאות אחת אל אחת'** (שם יג) **'ויחבר את היריעות אחת אל אחת בקרסים וחי' המשכן אחד'. כי ע"י האתערותא דלתתא באחדות עם כאו"א מבנ"י אנו מעוררים ג"כ למעלה היחוד והיה המשכן אחד. פי' שישכון בתוכנו אחד' הבורא ב"ה. אמן:**

תפארת שלמה

גאולה האחרונה תלויה בכח התפילה

אלה פקודי המשכן וגו'. ע"ד דאי' שהמקדש ראשון נחרב בעון ביטול תורה וכו', ותיקון לביהמ"ק השני הוא ע"י תפלה כדאי' במדרש עה"פ **'פנה אל תפלת הערער ולא בזה את תפילתם תכתב זאת לדור אחרון' וגו'** (תהלים קב, יט) [ז"ל הפסיקתא דרב כהנא (כז אות ג') **'פנה אל תפילת הערער' ר' יצחק פתר קרייא בדורות הללו שאין להם לא מלך ולא נביא ולא אורים ולא תומים אלא תפילה זו בלבד, אמר דוד לפני הקב"ה רבון העולמים אף לא תבזה עליה 'תכתב זאת לדור אחרון'**] וצריך לזה התאמצות ג"כ בתפלה כדי שנזכה לתיקון בדק הבית מחדש גאולה העתידה. ועדיין השטן מרקד בינינו כי השמן לב העם לבל יעוררו את עצמם להתפלל בכוונה.

ונוכל לומר שזאת רמזה התורה בפסוק זה, **'אלה פקודי המשכן'**, ו'פקודי' הוא לשון גאולה, כמ"ש (בראשית נ כה) **פקוד יפקוד אלקים אתכם.** ואמר הכתוב אשר אלה הענינים הם תיקון הבתי מקדשים שנתמשכנו ב' פעמים כנ"ל. המקדש ראשון **'משכן העדות'**, שניתקן מחדש על ידי העדות שהיא התורה, וזאת היה תיקון למקדש ראשון. **'ואשר פקד על פי משה'**, הפקידה העתידה להיות במהרה בימינו שתהיה על ידי משה כנ"ל (וכדאי' בזה"ק), הוא **'עבודת הלויים'**, כי אין עבודה אלא תפלה (זוהר ח"ב דף קטו ע"ב). **'ביד איתמר'**, כי איתמ"ר גימטריא קר"ל **תפל"ה, שהגאולה העתידה עיקרה תלוי רק בתפלה. וזהו ג"כ יש לרמז כי אל"ה פקודי"ו המשכ"ן גימטריא ג"כ** קר"ל **תפל"ה כנ"ל, שכעת צריך בעיקר להתאמץ בתפלה, ועל ידי זה נזכה לגאולה שלימה בב"א:**

אמרי נועם

כל שמו"ע של כל אחד מישראל היא קומה שלימה של משכן, והוא עיקר חיות ויהדות של ישראל עם הקודש

ובצלאל בן אורי בן חור וגו' כאשר צוה ה' את משה. כתב בבעה"ט כאשר צוה ה' את משה כתיב על כל דבר ודבר וגו' והם י"ח פעמים כאשר וגו' וכל אשר צוה ה' את משה וכנגדם תיקנו י"ח ברכות, ואחר כאשר צוה ה' את משה כן עשו. ותיקנו כנגדו ברכת המינים, **ויש בהם קי"ג תיבות וכן בסופי הברכות כמו ברוך אתה ה' מגן אברהם ברוך אתה ה' מחי' המתים ובהם קי"ג תיבות וקי"ג פעמים לב בחומש שצריך כוונת הלב** (הקי"ג תיבות דהתפילות) עכ"ל שם.

וכמבואר בירושלמי כי הברכות של שמו"ע נתקנו נגד הנחו תשעה עשר אשר צוה ה' את משה כי כן כל תפלה קומה שלימה של משכן, והתפלה עיקר חיות ויהדות של ישראל עם הקודש לומר התפלה כל אחד כפי כחו וכוונתו ויחודו, ובצלאל רזא דצדיק יסוד עולם בן אורי חסד אור קדמאה בן חורין נגד ברכת מגן אברהם דהאי חסד עייל לקודש הקדשים וכו', **ויעשו את בגדי הקודש כאשר צוה ה' וגו' בסוד ברכת מחי' המתים כו'.** (ועי"ש בדה"ק שהולך ומונה ומבאר כל אחת מהי"ח כאשר צוה ה' נגד אחת משמו"ע ברכות עפ"י תורת הח"ן)

היכל הברכה

דבש תמרים

פנינים יקרים, לקראת חפרוה שרים, רבותינו הקדושים עטי התמרים

ויקהל משה את כל עדת בני ישראל ויאמר אליהם אלה הדברים וכו', ונראה דהנה אחז"ל שכר מצוה בהאי עלמא ליכא והקשו המפו' הרי הקב"ה שומר משמרתה של תורה, ואמרה תורה ביומו תתן שכרו, אכן קי"ל דכששלח שליח לשכור פועלים אינו עובר בבל תלין, והנה תרי"ג מצוות צוה לנו משה ורק שתי דברות הראשונות מפי הגבורה שמענו, ולכן אין ישראל ניזונין אלא בזכות האמונה דהיינו אנכי ולא יהיי לך ששמענום מפי הגבורה, ובישמח משה כתב לפרש מאמה"כ בפר' יתרו כה תאמר לבית יעקב ותגיד לבני ישראל אלה הדברים וכו' דידוע כי כל הנביאים נתנבאו בלשון כה, מוסיף עליהם משה שנתנבא בכה ובזה הדבר, וא"כ בעת שהתנבא בלשון כה הוה ע"י שליח, אבל בעת שאמר זה הדבר הוה שכינה מדברת מתוך גרונו, וקי"ל לגבי בל תלין דרק בתבעו עובר על בל תלין, ולפי"ז י"ל דלהמוני עם הי' משה אומר בלשון "כה" ע"י שליח, כיון דהם יתבעו שכר ואז חייב בבל תלין, לכן התחכם ואמר להם בלשון "כה", אבל לבני עלי' אמר "אלה הדברים" דהוה כמו זה הדבר, דהם ודאי לא יתבעו שכר אף אם יאמרו להם בלשון זה הדבר, והנה שבת הוא מיסודות האמונה זכר ליציאת מצרים ובודאי מגיע שכר בהאי עלמא, וכן אמרו דורשי רשומות שבת נוטריקון בייומו תיתן שיכרו, ולפי"ז אם כי בשאר מצות יצא לחלק בין פשוטי העם לבני עלי, מ"מ בשבת אפשר לומר לכולם בלשון "זה הדברי", וז"ש ויקהל משה את כל עדת בני ישראל, ולא חילק בדיבורו, ויאמר אליהם "אלה הדברים" דהוה כמו זה הדבר, דבשבת אין חילוק.

(ייטב לב)

☆

ויקהל משה את כל עדת בני ישראל וגו'. ורש"י כתב הקדים אזהרת שבת למלאכת המשכן לומר שאינו דוחה שבת, וחקשו המפו' אמאי איצטריך קרא דאינו דוחה והלא מלאכת המשכן עשה, ושבת עשה ול"ת ואין עשה דוחה ל"ת ועשה, ויובן בהקדם קושיית הרמב"ן האיך יחחה עשה הקל ל"ת החמור דעל ל"ת נאמרה מלקות ולא על עשה, וי"ל דעשה חמיר טפי כיון דמן הראוי שאיש הישראלי יעשה כל מעשיו לשם שמים ולא לטובת עצמו, וא"כ במ"ע צריך השגחה מעולה שבל יתערב בו מחשבה זרה, ובפרט כאשר עושה המצוה ברבים אז בניקל יפול מחשבת גאוה בקרבו ויוכל להיות שעושה מצוה זאת כדי להראות לבני אדם את מעשיו הטובים, אכן בל"ת אי אפשר שיתערב לו שום פנויי שלא לשי"ש כיון שרבים רואין אותו יושב בטל ולא עבר עבירה וכמה בטלנין איכא בשוקא וא"כ ליכא כאן יוהרא ולכן העשה יותר במעלה וחמיר טפי מהל"ת שאינו מקיימו ביגיע כ"כ, והנה כתב בפני' דעשה שהוא בשב ואל תעשה לא עדיפא מל"ת ונדחית מקמי עשה שהוא בקום ועשה, והענין הוא דמ"ע שהוא בשב ואל תעשה ג"כ אי אפשר שיתערב בו פנויי כמו אצל לא תעשה, והשתא אי לאו קרא הוי אמינא דעשה דמשכן שהוא בקום ועשה תדחה את העשה והל"ת דשבת כיון דבשבת גם העשה הוא בשב ואל תעשה, וא"כ הוי העשה והל"ת כשני לאוין,

לקיטת תמרים

אמרות וסיפורים, מלוקט מספרים, על רבותי"ק עטי"ת תמרים

אותה שנאת חנם שהיתה בחשדם את משה רבינו ע"ה, היא שהחריבה את ביהמ"ק

אלה פקודי המשכן משכן העדות אשר פקד על פי משה עבודת הלויים ביד איתמר בן אהרן הכהן. כאן המקום להביא מה שפי' רבינו הגה"ק מסאטמאר זי"ע על הכתוב אלה פקודי המשכן משכן העדות אשר פוקד על פי משה, ופירשי"ל 'משכן משכן' שנתמשכן שני פעמים בשביל עונותיהם של ישראל, ולכאורה אין זה מקומו אצל נתינת החשבון, רק אצל עשיית המשכן הי' לו לרמז על החורבן והמשכון.

אמנם הנה ארז"ל (יומא דף ט:) שהבית המקדש נחרב בעון שנאת חנם, והנה ארז"ל (שמו"ר נ"ו) שהיו חושדין למשה שנתעשר אצל עשיית המשכן, לכן קרא את ישראל לתת חשבון על כל פרוטה, **והנה זה החשד והשנאה על משה רבינו זי"ע היתה בוודאי שנאת חנם, ולזה אמר הכתוב אלה פקודי המשכן משכן העדות, היינו שבשביל הטעם שהוכרח משה ליתן המספר ומפקד וחשבון של המשכן, דזאת היתה בחינת שנאת חנם, זאת היתה הגורם גם כן על "משכן העדות" היינו מה שנתמשכן המשכן והמקדש בעונותיהם של ישראל, דשם הי' גם כן הגורם השנאת חנם.**

תמר יפרה (דף נב, הג"ה אות ק"ח)

והרי עשה דוחה שני לאוין, ולכך הוצטרך לאשמועינן שאינה דוחה, ומהאי טעמא נאמרה פרשה זו בהקהל להורות דמעשה דשבת נעשית אף בהקהל ואין לו לחשוש ממחשבת גאוה דבשב ואל תעשה ליכא למיחש.

(קדושת יו"ט)

אלה פקודי המשכן משכן העדות, וי"ל עפ"י מש"כ בישמח משה (פ' תולדות) ויזרע יצחק וגו' וימצא בשנה ההוא מאה שערים ויברכהו ה' ותרגומו מאה בדשערוהי. וי"ל כוונתו עפ"י מה שאחז"ל אין הברכה שורה לא בדבר המדוד וכוי אלא בדבר הסמוי מן העין, והנה הטעם דאין הברכה שורה בדבר המדוד וכו', נ"ל דיש לדקדק למה תקנו לברך השולח ברכה וכו' ולא הנותן ברכה, אך הענין הוא דהנהגה הסתמית היא השגחה מסותרת בהטבע והיינו השולח, דהטבע הוא השליח, וא"כ בדבר המדוד שאין יכול להיות נסתר, אין בו ברכה. ולפי"ז מובן דאם יתן השי"ת ברכה בעצמו שלא ע"י שליח היינו הטבע, אז שורה בכל אף יותר מכדי שהדעת טועה. ועפי"ז יבואר הפסוק ויזרע יצחק וגו' וימצא מאה שערים, כתרגומו מאה בדשערוהי, וקשה איך יתכן זה הא הוי בזה כדבר המדוד, לזה אמר ויברכהו ה' דייקא ולא על ידי שליח כנ"ל, עכדי"ק. וזשהי"כ אלה פקודי המשכן, וקשה למה נפקדה המשכן הא אין הברכה שורה בדבר הספור ושקול (זוהר פקודי רכה), וע"ז גמר אומר משכן העדות שזה לישראל שהשכינה שורה, ועל כן אף שהוא שקול ומדוד עם כל זה הברכה מצויה, כיון שהשכינה שם צוה ה' את הברכה.

(עצי חיים)

☆

החודש הזה לכם ראש חדשים ראשון הוא לכם לחדשי השנה, ואפ"ל עפ"י מש"כ הייטב פנים לפרש הפסוק ולקחתם לכם ביום הראשון כי מלת לכם מורה להנאתכם וטובתכם, ולכאו' קשה איך אמר ולקחתם לכם להנאתכם והלא אמרו חז"ל אל תהיו כעבדים המשמשים את הרב על מנת לקבל פרס, ותירץ עפימ"ש הרמב"ם וז"ל כל העוסק בתורה ומצות כדי לקבל שכר או כדי שלא תגיע אליו הפורעניות הרי זה שלא לשמה, וכל העוסק בה לא ליראה ולא לקבל שכר אלא מאהבת אדון כל הארץ הרי זה לשמה שמתוך שלא לשמה בא לשמה, לפיכך כשמלמדים את הקטנים והנשים וכלל עמי הארץ אין מלמדין אותן אלא לעבוד מיראה ולקבל שכר, עד שתרבה דעתן ויעבדוהו מאהבה. ובזה פי' בייטב פנים ולקחתם לכם להנאתכם ביום הראשון לרמז על יום וזמן ראשון של הכניסה לעבודה בעוד שהשכל קטן מהכיל עבודה שלא ע"מ לקבל פרס, אבל אחר זמן שתתרבה הדעת ודאי צריך שיעבוד שלא ע"מ לקבל פרס אליו רק מאהבת הש"ת, עכ"ד. ובזה אפ"ל החודש הזה לכם, שנתבשרו ישראל שיהיה החודש הזה של ניסן לכם לטובתכם, כי בניסן נגאלו ובניסן עתידין להגאל, כמ"ש במדרש שניסן ראש לתשועה, וזה מאה"כ החודש הזה לכם ראש חדשים, שהוא ראש לתשועה ולהנאתכם ולהיטיב אתכם, ואמר הכתוב עוד ראשון הוא לכם שהכוונה זו של לכם להנאתכם הוא רק לראשית ההתחלה וכניסה לעבודה, אבל העיקר להשתדל שיתרבה כבוד שמים.

(דברי יואל)

לקיטת תמרים

אמרות וסיפורים, מלוקט מספרים, ע"ד רבות ה"ק עצי התמרים

מהשראת השכינה בבנין המשכן חזינן דמדת הענוה היא העיקר

אלה פקודי המשכן משכן העדות אשר פוקד על ידי משה. שמעתי מהרב הצדיק מאוהעל זללה"ה (ראה ישמח משה פקודי) על המסורה 'ואתה **הפקד את הלוים, הפקד עליו רשע ושטן יעמוד על ימינו**' (תהלים קט, ו). דהנה הלוי הוא מורה על צדיק גמור (הגלוה תמיד על ה'), וזה 'ואתה **הפקד את הלוים**', דהוא לשון חשיבות והתמנות. **אמנם יש עוד התמנות וחשיבות יותר, וזה 'הפקד עליו רשע', דהיינו שהיה מתחלה רשע, ואחר כך 'השטן יעמוד על ימינו', דהיינו שעשה תשובה ומזדונותיו נעשה לו זכיות** (ונמצא דאדרבה השטן מוכרח לעמוד על ימינו, עיין יומא דף פ"ו:), זה הוא חשוב יותר מהצדיק גמור, עד כאן, ודפח"ח.

והנה לפי"ז י"ל שזהו שאמרה התורה 'אלה פקודי המשכן' דהוא לשון חסרון ['פקודי' לשון חסרון, מלשון לא 'נפקד' ממנו איש], ע"י שעשו העגל וגרמו חסרון אמנם ע"ז אדרבה הוא 'משכן העדת' וגרמו לעצמם השראת השכינה ע"י החרטה והכנעה וכמבואר בדברי החובות הלבבות זללה"ה דהבעל תשובה לפני נכנע ועי"ז הוא הוא גורם השראת השכינה, כי המתגאה הוא דוחק רגל השכינה ח"ו, והראי' 'אשר פקד עפ"י משה' שלכך נתן הש"ת את התורה ע"י משה רבינו ע"ה על שהי' בו מדת הכנעה.

וכיוצא בזה שמעתי מהרב הצדיק מאוהעל זללה"ה שאמר לפרש את הפסוק 'אלה פקודי המשכן, משכן העדת', דהיינו שזה הוא החסרון העלול להיות אצל צדיק גמור [דכנ"ל 'פקודי' לשון חסרון], והיינו 'אלה **פקודי המשכן**', אם ידע שהוא צדיק ['משכן העדות'], ויחזיק את עצמו בזה, והראי' לזה 'אשר פקד על פי משה' ומאי טעמא זכה לכך אלא על כרחך על שהי' עניו מכל האדם אשר על פני האדמה.

אך פרי תבואה (פר' פקודי),

☆

אלה פקודי המשכן משכן העדות. איתא במדרש אמר משה לפני הקב"ה עשינו את מלאכת המשכן והותרנו, מה נעשה בנותר אמר לו לך ועשה בהם משכן לעדות, ופי היפה תואר דהיינו בית מדרש גדול ובית ועד לתלמוד, והקשה בבנין אריאל האיך הותר להוריד המותר מנדבת המשכן לקדושה קלה הימנה. ויבואר ע"פ דברי מרן דודי זללה"ה בדברי יואל בפרשתן עה"ב והמלאכה היתה דים לכל המלאכה לעשות אותה והותר, והקשה באוחה"ק דהם שני דברים הפכיים אם דים אינו הותר ואם הותר אינו דים, אמנם ביאור הענין על פי מה שאמרו במדרש כי ממותר נדבת המשכן בנו בית המדרש ללמוד תורה, ושעם הדבר כי המשכן היי מקום מוכן להשראת השכינה, אך כדי שיהיו בני ישראל ראויין להשראת השכינה, צריכם להכנה ע"י לימוד התורה כי התורה מלמדת את האדם מצוות הי ועבודתו, ורק ע"י כך הם ראויים להשראת שכינה, וא"כ כל זמן שלא היה מקום מוכן לתלמוד תורה לא נשלמה מלאכת המשכן ולא זכו להשראת השכינה, וזה שאמר הכתוב והמלאכה היתה דים ע"י והותיר כי רק ע"י שהיתה להם נותר לבנות בית המדרש היתה המלאכה דים לגמור מלאכת המשכן, עכ"ד ולפי זה מיושב קושית הבנין אריאל האיך הותר לבנות ממותר נדבת המשכן בית מדרש לתלמוד, והלא אין מורידין מקדושה חמורה לקדושה קלה אך לפי האמור ניחא דמכין שבלי בית המדרש לתלמוד תורה לא היי חל שום קדושה והשראת השכינה על המשכן, ע"כ אי אפשר לומר שקדושת בית המדרש קלה מקדושת המשכן שהרי היא היא שהשפיעה את כל קדושת המשכן, וא"כ לא היי כאן הורדה מקדושה חמורה לקדושה קלה, וא"ש.

(ברך משה)

☆

בפייט ראשון הוא לכם לפסוח עליכם להתקדש בתוככם, ואפי"ל עפי"מ ששמעתי מאאמו"ר דמיציאת מצרים חזינן דעיקר עבודת הי היא במחשבה ולא רק במעשה דהנה שרו של ים טען הללו והללו עובדי עבודה זרה והקב"ה השיב לו אתה דן שוגג כמזיד ואונס כרצון, ודבר זה תלוי אי אזלינן בתר מעשה או בתר מחשבה, דאך נלך בתר מעשה אז אין חילוק בין שוגג למזיד, אמנם אם נלך בתר מחשבה אז שפיר השיב לו הקב"ה אתה דן שוגג כמזיד, ומזה שפסח הי על בתי בני ישראל חזינן דעיקר הוא המחשבה, והנה כי כן הוא בעבודת הי, דהעושה שלא לשמה אין מעשיו כלום כיון דעיקר הוא המחשבה וצריך להיות לשמה דוקא, וז"ש ראשון הוא לכם לפסוח עליכם מבן בתי המצרים משום שהם שוגגין ולא מזידין, וע"כ דאזלינן בתר מחשבה ולכן להתקדש בתוככם בפנימיות הלב ובכוונה זכה ונכונה.

(כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א)

לקיטת תמרים

אמרות וסיפורים, מלוקט מספרים, על רבות"ה"ק עצי התמרים

דברי התעוררות אשר השמיע כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

לפני אמירת תהלים באת"ק מירון יע"א
אצל ציון התנא האלוקי רשב"י זי"ע
בקדרותא דצפרא יום שישי ערש"ק פר' פקודי תשע"ו לפ"ק

מיר געפינען די וואך אין די סדרה, כי עץ ה' על המשכן יומם ואש תהיה לילה בו לעיני כל בית ישראל בכל מסעיהם.

שטייט אין פסוק ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם, שטייט אין ספרים הקדושים ושכנתי בתוכם מיינט מען ביי צדיקים, צדיקים זענען א בחינה פון א משכן, א משכן וואס האט זוכה געווען צו השראת השכינה. דער ציון הקדוש פון הייליגן תנא רבי שמעון בן יוחאי איז א בחינה פון א משכן, הנה אנכי בא אליך בעב הענן, די השראת השכינה איז מיט א ענן.

כי ענן ה' על המשכן, ס'איז דא השראת השכינה במקום הזה, אויפן הייליגן ציון פון תנא הקדוש רבי שמעון בן יוחאי, ואש תהיה לילה בו, ס'איז דא א פייער, א אש להבת שלהבת, א פלאם פייער, לילה, אין די גלות וואס ווערט אנגערופן לילה, לעיני כל בית ישראל, א לעכטיג פייער, וואס מאכט לעכטיג כל בית ישראל, אלע אידישע הייזער, בכל מסעיהם, די אלע אידן וואס זענען געקומען צו פארן מכל ארצות תבל, איז דא א פייער ס'זאל לעכטיג מאכן די אידישע הייזער, ס'זאל זיין א לעכטיג פייער בכל מילי דמיטב, מיט אלעם גוטן, להם ולביתם ובניהם ובנותיהם וכל יוצאי חלציהם.

בברכת הבנים כפשוטו, די וואס זיי דארפן געהאלפן ווערן מיט קינדער, זאלן זוכה זיין צו יברכך ה' בבנים, אידן זאלן זוכה זיין צו די ברכה יברכך ה' בבנים, לעכטיגע קינדער, לעכטיגע קינדער אין תורה און אין מצוות, חיים מאירים, א לעכטיג לעבן מיט געזונט, רפואות און ישועות פאר יונג און פאר אלט, אנשים נשים וטף, אידן דארפן ישועות מיט רפואות בגשמיות וברוחניות, והשיב לב אבות על בנים ולב בנים על אבותם, אידישע קינדער דארפן פרנסה בריוח, מי שמצפה לשולחן אחרים עולם חשך בעדו, ס'זאל ווערן לעכטיג אין אידישע הייזער, אידן קוקן ארויס שידוכים צו טוהן מיט די קינדער, לעיני כל 'בית' ישראל אז מ'זאל קענען אויפשטעלן א בית נכון ונשא, אידן קוקן ארויס אויף די ישועה פון כלל ישראל, אויף די גאולה שלימה.

ויקהל משה. שמע מלפיס שנה הוי העולם, שני מלפיס תורה, שני מלפיס ימות המשיח, ושעוונותינו שרבו יגלו מהם מה שיגלו (עבודה זרה ט.). **המר"י** (שער הפסוקים בחוקותי) פירשו על דרך שאמרו (נדה יג:): מין בן דוד בא עד שיכלו כל הנשמות שבגוף, וזהו יגלו מה שיגלו, שעדיין מוזרים ויוצאים לעולם נשמות שיגלו כבר, ומין יוצאים נשמות מדשות, כי כל עוד שלא נתקנו הנשמות מאד ירדו כבר לעולם, מין יורדים נשמות מדשות כי אם מוזרים ומתגלגלים; והנה **זיקוקין דנורא** (הקדמה ה:) הביא בשם **תלמידי המר"י**: שכל ישראל עד סוף כל הדורות היו במעמד הר סיני, ונגזר על כל אחד מה שצריך לאחד, ואומו דבר מידוע לי אפשר שיתגלה עלה דוקא על ידו, כי זהו גילוי נשמתו; וזהו **ויקהל משה**, שהיה מקהילם כאן בתופן מיוחד, ועל כמו שהיה מקהילם בשאר פרשיות התורה, משום שכאן הקהיל **את כל עדת בני ישראל**, שהם היו שורש שאיש רבוא נשמות ישראל, והורה להם שכל אחד מהם מקושר בחלק אחד בתורה השייך אליו כפי שורש נשמתו, וצריך כל אחד להשתדל לגלות את חלקו בתורה, שאי אפשר שיתגלה עלה על ידו, והנה **ק"ו היושמת משה** (תלוה ד"ה כתיב) כתב: קדושת המשכן שעשה משה נעתקה לבתי המקדשות; וזהו מה שרימז להם משה **אלה הדברים אשר צוה ה' לעשות אותם**, שעל ידי שיגלה כל אחד את חלקו בתורה, עי יצטרכו להתגלגל עוד הפעם ויכלו כל הנשמות שבגוף, וזה יקרבו את הגאולה, ויבנה בית המקדש השלישי במהרה. (דברי יואל)

ויקהל משה. לשון הפעיל, שאינו אומר מנשים בידים, עלה הן נאספים על פי דבורו (רש"י). לכאורה הלא פשיטא שלא היה משה הולך מבית לבית לקרוא להם, עלה היה שולח שלוחים להקהילם. ונראה כי בני ישראל התעצלו על שמטלו בעגל, והיתה להם השתוקקות גדולה לשמוע שנאמלו להם, ולכן כשירד משה מן ההר והודיע שרצונו לדבר עם כלל ישראל מיד נאספו כולם לרוץ לשמוע את דבר ה', ועל הוצרך לשלוח שלוחים לקרוא להם כשכל פעם. וזהו **שאינו אומר מנשים בידים**, כי מידי פעם כשאמרן להקהילם, אף שלא הלך בעצמו לקרוא להם, מכל מקום כיון שאת שלוחים להקהילם, הרי זה כאילו הקהילם הוא בעצמו, כי שלוחו של אדם כמותו, ממנה עתה מעצמם נקהלו **ונאספים על פי דבורו**. וזהו **ויגלו כל עדת בני ישראל מלפני משה**, ובקצה דפסיטע שאמר שסיים דבריו שבו להם שים לאוהלו, אלא בא להודיענו כי כל כך גדלה השתוקקותם, עד שגם בגמר דיבוריו לא רצו לצאת מתוך אהלו, כי כלתה נפשם להיות עמו, והוצרך משה לשלחם בעל כרחם, לצאת להביא שים נדבתו. (דברי יואל)

ויקהל משה. דברים היוצאים מן הלב ונכנסין ללב, ועל כן כשאמר להם משה הדיבורים ונעשה ביניהם התאחדות, ונכנסו הדיבורים ללבות ישראל. וזהו **ויקהל משה, שאינו אומר מנשים בידים**, אלא זאת בלבד היה המכוון לאספם ולכנסם ביחד, שזה אינו רבותא גדולה, אלא הרבותא היה שהן **נאספים על פי דבורו**, שהדיבור של משה היה לו כח, וננכנס אל תוך פנימיותם, ובקרב לבם פנימה נפרדו מן הערב רב, ונעשה ביניהם התאחדות הגמור, ומזי נעשו באמת **נאספים**, וזהו שהוא לשון **הפעיל**, שהיה על ידי זה התפעלות בלבבם. (דרשות)

ויקהל משה. משה הודיע לישראל שעתידין כמי המקדש ליחרב, ורצה לגלות להם שלבסוף עתיד ה' להחזירם, ויזכו לשלימות גדולה יותר משל עכשיו, כדאמרו (שמות רבה לה:): ועשית את הכרובים למשכן, מהו למשכן, על פי שהוא עומד למשכן; והנה דרשו (דעת זקנים): הקבלו ושמעו בני יעקב (בראשית מט), זהו שמי לשונות של אפיפה, ורמז להם שילכו בגלות שני פעמים ויאספו בשניהם; וזהו **ויקהל משה את כל עדת בני ישראל**, שמי לשונות של קהלה, ללמד שאף שמשי פעמים עתיד הבית להתמשכן על ידם, אף על פי כן ה' יאספם ויקבץ נדחיהם מארבע כנפות הארץ,

וכמה שמתידין להתמשכן שני פעמים, כך עתיד ה' לקהלם ולקבצם שני פעמים. ולזה נקט **ויקהל** בלשון הפעיל, לרמוז מיניה **שהיו חוקף תשים בידים**, שעל הקהילות שיתאספו מארצות פזוריהם, אי אפשר להיות על ידי פעולות ידים של בני אדם, **אלא הן נחפשים על פי דבורו**, על ידי תפלות ותחנונים זהו מהו שיכולין לעשות, וזולת זאת נאסר להם בשבועה לבל נדמוק את הקץ. (דברי יואל)

אלה הדברים אשר צוה ה' לעשות אותם. משה הקהיל כל עדת בני ישראל שהם שמים רצוי נשמות, שכל אחד מהם נשמה אחת מהתורה, ולמד עמהם את חלקי התורה השייכים לכל אחד מהם. וזהו **אלה הדברים** התורה, **אשר צוה ה' לעשות אותם**, שיגלה כל אחד חלק התורה השייך לנשמתו, ונקט בית עשייה, על פי מה דאיתא **בזוה"ק** (הקדמה ה.): על ידי שהאדם ממדם מידותיו לימיניה בתורה, נברואים מהם שמים וארץ חדשים. (דברי יואל)

אלה הדברים אשר צוה ה' לעשות אותם. הרמב"ם והרמב"ן (מצוה ו) נחלקו אם מצות מינוי ה' מלכים הוא בכלל מצות תרי"ג מצות, כיון דהתמונה היא מוטבעת בלב איש ישראל מאז שעמדו על הר סיני, ואי אפשר למנות רק מצות התלויות בדבור ובמירה. **וק"ו בתפלה למשה** (סנ' יג) כתב: כיון שיש כמה שבזמן מדברים על בית להסיר התמונה, זה נלטויו במצות עשה דמינוי, אלא נעשה בעלמינו פעולות להסיר התמונה, ולא יתעמקו במחשבות כלבו, ולא יסתכלו בדברים המפסידים את התמונה; והנה אמרו (תוספתא ח.): מיזהו מלוה שהיא בדיבורו של ה', ואוה על ידי משה, הוי אומר זו עבודת כוכבים, וזהו (במדבר טו): **אשר צוה ה' אליכם ביד משה**, דמינוי דבי ישמעאל מינוי ולא יהיה לך מפי הגבורה שמעתם; וזהו **אלה הדברים**, שדבר זה שאוה כאן להסיר מהערב רב, הוא מצות **אשר צוה ה' לעשות אותם**, שבזה מקיימים מצות התמונה, וזהו מצות מינוי ה' אלהיך שה' בעצמו צוה אותם. (דברי יואל)

אלה הדברים אשר צוה ה' לעשות אותם. כל המודה בעבודה זרה ככופר בכל התורה כולה (ספרי אלה טו). הנה **התור החיים הק'** כתב: ישראל היו צריכים לתקן את כל התרי"ג מצות שפגמו בכולם, ועל כן צוה ה' להם שיזהרו במצות שבת, ושמרו (שמות לא:): שקולה שבת כנגד כל התורה; והנה כדי שיתכפר בכפרה גמורה, היו מייבים לעשות תשובה מהבה, כדי שיתהפכו הזדונות לזכיות (יומא פו:), לך לאו כל אדם זוכה לזה, כי כבד הדבר מאד. **ממנם ק"ו היאמת משה** (המזיו ד"ה והנה) כתב: רציס שעבו כמעט מן הגמנע שיעובו כולם מתשבה, ואף שעבים מירשה ואינם מגיעים לתשבת ה', נעשים להם הזדונות לזכיות, כיון דנפיש זכותא דרבים; "ומסתמא כיון שכתב כן רשה זאת בדוח קדשו". והנה **אלה** רומז למנין הענל שמנו (שמות לב): אלה אלהיך ישראל. ולכן הודיע לנו **ויקהל משה את כל עדת בני ישראל**, ובכח דבוריו עורר אותם לעשות תשובה על הענל, **וימר אליהם 'אלה' הדברים**, שממרו לענל 'אלה' אלהיך ישראל, בכח התשובה יעשו מחטא זה מצות **אשר צוה ה' לעשות אותם**, כי יתהפכו להם זדונות לזכיות. וכילד הגיעו כל ישראל למדריגת תשובה מתשבה, על ידי **ויקהל משה את כל עדת בני ישראל**, שהתקבצו כולם. (דברי יואל)

אלה הדברים אשר צוה ה' לעשות אותם. המור **התיים הק'** כתב: שמירת שבת שוגה משאר שמירת המצות, דאמרו (קדושין לט:): מי שבא דבר עבירה לידו ולא עבר, נותנים לו שכר כעושה מצוה, וכמו כן הוא ביום השבת, דהרי בכל היום מזדמנים לפניו מלאכות הרבה שרגיל בהם לעשותם, ועל ידי שנשמר מהם שלא לעשותם, נחשב לו זאת כעשייה המצוה בפועל ממש; וזהו **אלה הדברים אשר צוה ה' 'לעשות' אותם**, לגבי שבת נחשב השמירה כעשיה בפועל ממש. (תשב)

אלה הדברים אשר צוה ה' לעשות אותם. הקהלה זו היתה כדי לשמור על הפירוד בינם לבין הערב רב (זוה"ק). ולכן צוה להם משה את הדרך אשר ילכו בה, דכדי שיוכלו ישראל לשמור על פירוד מהערב רב, היה עליהם להתנהג בדרך התורה בכל מעשיהם, עד שהערב רב ירחקו מהם מליהם, ולא יפגו להתקרב להם, כי יהודי המתנהג בדרך האמת שנאוי בעיניהם בתכלית. וזהו **אלה הדברים** כללות התורה, **אשר צוה ה' לעשות אותם**, שיעיבו דרכיהם, ועל ידי כך יהיה להם הגנה שלא יתערבו הערב רב עמהם, ובני ישראל עשו כדבר משה ושפרו מעשיהם, ועל ידי כך היתה ההתבדלות מן הערב רב בשלימות. (דברי יואל)

סיפורי צדיקים, גבי אור הפסוקים
המלאים זיו ונוגה מפיקים

לא תבערו אש בכל מושבותיכם

הרה"ק ר' נחום מטשערנאביל שהה פעם בשב"ק אצל הרב ר' שמעון שלמה, אביו של הרה"ק ר' משה מסאוואראן זצוק"ל, והדליקו אז בערב שבת נר גדול שידלק כל הלילה עד הבוקר, כדי שיוכלו לקום וללמוד בעוד ליל, ויהי באשמורת הבוקר כשהרה"ק ר' נחום קם משנתו, ובחוץ עדיין חושך ואפילה, ראו ר' שמעון שלמה ובני ביתו שהרה"ק ר' נחום מטשערנאביל הולך בבית וממשש הדרך כמי שהולך בחושך, וקרוב לכך שיחבוט את ראשו בהליכתו, והרה"ק פנה אליהם בשאלה למה לא הדלקתם הנר שידלק כל הלילה, והי' הדבר לפלא בעיניהם שהרי בבית דולק נר ומאיר את כל הבית כולו, ותיכף עשו דרישה וחקירה ואכן נודע הדבר כי הנר כבה בלילה, והמשרתת הנכרית הדליקה אותו בשבת, ומחמת שהודלק הנר בשבת קודש לא האיר כלל להצדיק, ולא ראה כלום לאורו.

(לשון חסידים)

זה הדבר אשר צווה ה' לאמר

ביום ו' ערב שבת פרשת ויגש שנת תרמ"ו התקיימה חופתו של הרה"ק מצעשינוב זי"ע בנו של הרה"ק משינאווא זי"ע, עם הרבנית הצדקנית פריידא בתו הצעירה של כ"ק מרן רבי יהושע מבעלזא זי"ע, סעודת הנישואין היתה בליל שבת, בשעת הסעודה ביקש הרה"ק מבעלזא ממחותנו הרה"ק משינאווא לומר דברי תורה נענה הדברי יחזקאל משינאווא לאו כל אדם יכול לומר דברי תורה, הלא מקרא כתוב בפרשת ויקהל "זה הדבר אשר צווה ה' לאמר" אם יודע אדם שצווהו ה', לאמר אזי יאמר! עלתה בת שחוק על פני הרה"ק מבעלזא, ואמר המחותן כבר יצא ידי חובתו.. ואח"כ הוסיף הרה"ק מבעלזא לומר תורה, כיוצא בזה מסופר שיח קדושים שהיה ביניהם, בעת שנגמר השידוך בשינאווא בשנת תרמ"ג כשישבו המחותנים הקדושים בצוותא לסעודת האירוסין, ביקש אז הרה"ק מבעלזא ממחותנו שיאמר דברי תורה, והרה"ק משינאווא סירב בכך באמרו "איני מוכן כעת", חזר הנ"ל וביקש מחותן הלא נאמר "לעטר פתורא ברזא יקירא" יש להדר את השולחן באמירת דברי תורה, "עמיקא וטמירא ולאו מילתא אושא" השיב מחותנו בענוה עמיקא וטמירא היא התורה ולאו מילתא אושא, אין בכוחי לומר מדבריה, אחר הוסיף אנו אין מנהגינו לומר דברי תורה על השלחן אמנם, אבקש מהמחותן, שנוהג לומר דברי תורה לומר גם לעת עתה, פתח מרן והשתמש במליצה באותה מטבע לשון "לעטר פתורא ברזא יקירא עמיקא וטמירא" יש לעטר את השלחן באמירת דברי תורה ברזא יקירא וטמירא "ולאו"אם מחזיק את עצמו בענוה ומשום ענותנותו אינו אומר דברי תורה על השולחן "מילתא אושא" דבר גדול הוא.

(באהלי צדיקים)

ובצלאל בן אורי עשה את כל אשר צוה ה'

הגאון ר' אלחנן וואסערמאן ערך פעם מגבית למען ישיבתו, באחד מלילות שבת דרש בבית הכנסת למען ישיבתו אולם הציבור לא התחייבו לתרום כדבעי, באותו ליל שבת לאחר הסעודה בא הרב של אותו ביהמ"ד עם כמה נכבדי הקהילה לר' אלחנן כדי להתנצל ושלא יהי' לו תרעומת עליהם בגלל המגבית שלא הצליחה אצלם, אמר לו ר' אלחנן הנה מחר יקראו בתורה "ובצלאל בן אורי עשה את כל אשר צוה ה' את משה" הבה נתאר את החזיון הזה, עומדים לבנות את המשכן מן השמים נקרא בצלאל בן אורי לעשותו והנה הולך לו משה רבינו במחנה ישראל, פוגש ביהודי ושואל אותו "צריך להקים את המשכן אולי אתה בצלאל בן אורי", לא - משיב האיש אנוכי ראובן בן יעקב, משה רבינו ממשיך בדרכו, פוגש ביהודי אחר, ושואל שנית "צריך להקים את המשכן אולי שמך בצלאל בן אורי", לא - מתנצל גם השני, אנוכי שמעון בן יעקב, האם יעלה על הדעת שמשה רבינו יתרעם על היהודי הראשון והשני, מדוע לא נקראו בשם בצלאל בן אורי, ומדוע לא הם אלו המקימים את המשכן, וכי מה בידם לעשות אם לא הם נבחרו על ידי ה' להקמת המשכן כי אם בצלאל דווקא, סיים ר' אלחנן את דבריו אל הרב: מה, אם כן, מקום לתרעומת יש לי, אם ביהמ"ד שלכם פשוט לא נקרא להימנות על בוני התורה בזמן הזה, אם אין לכם הזכות לתמוך במשכן העדות.

(אור אלחנן)

לשון חכמים

לשון חכמים צדק וישרים, ברוך צחות ומליצה נאמרים

ויקהל משה את כל עדת בני ישראל. ואמר להם שמירת שבת, ונראה לפרש על פי דרך הלצה, כי נודע שעיקר השורש לעבודת הבורא ברוך הוא, שהאדם יחזיק עצמו לאין, וכל מה שבא למדריגה יתירה משיג יותר שהוא אין גמור, כנודע בליקוטי אמרים עיי"ש. ובשבת בא לאדם נשמה יתירה, וצריך להחזיק עצמו לאין מוחלט רק הכל הוא של הבורא ברוך הוא, והנה לשון עדת בלשון אשכנז 'געמיין' (שבזמננו אומרים 'געמיינדע') שהוא לשון קטנות ושפלות. וזה שאמר ויקהל משה את כל 'עדת' בני ישראל, רצה לומר אותן בני אדם שמחזיקים עצמם בקטנות ושפלות והכנעה, להן ראוי לאמר מצות שבת, ודו"ק.

דודאים בשדה

בס"ד

וה' ברך את אברה"ם בכל

בשיר ושבח ותהלה לרוב, נשגר ברכת מזל טוב, להגיש ולהביע מיטב ברכותינו, ברכת מזלא טבא אל מעלת כבוד ידידינו, האי עושה ומעשה, ברוך הכשרון, רב פעלים בהכשר ויתרון, מוכתר בנימוסין, מופלא ומופלג בכל מדה ומעלה נכונה, אוצר כלי חמדה ומאוד נעלה, מרבה להיטיב, עומד לימיננו בימין צדקו בתדירה, וטרם נקרא לו ויאמר הנני הנני בפנים מאירה, שמו הטוב הולך לפניו לשם ולתהלה, ונודע בתוך אמוני עם סגולה, במסירות בנדיבות בשמחה ובפנים מאירה, לו יאתה כל שבח ושירה, הלוה

אלקים ואדם איש האשכולות, רב תבונות בפנים מסבירות, איש חי, ורב פעלים, ס"ג ומופלג בכל מדות ומעלות, בחכמה מותח שערים ודברים, בחמו ובשכל סוב בעיני

הרב החסיד הרבני הנעיד המפואר והנעלה ראש וראשון לכל דבר שבקדושה

מוה"ר

אברהם בראך

הי"ו

מראשי קהילתינו ומוסדותינו
וויליאמסבורג יצ"ו

ובחדא מחתא הנץ בזה להודות לו', אשר הוא הגבר אשר עומד לימינו, ונדבה רוחו אתו ליטול חלק בראש לנדב סכום הגון, למען בניית והקמת בנין בית מדרשיו הגדול והחדש בשלונת זרע קודש - קרית יואל יצ"ו, ההולך ונבנה לשם ולתפארת

לרגל תת ה' שמחה במעונו

בשמחת אירוסי בנו למזל טוב

הבה"ח המה"מ בתורי"ש, שמו הטוב הולך לפניו משרים

מר משה נ"י

עב"ג בת הרב החשוב ומעולה, מפורסם בכל מדה ומעלה, שמו הטוב הולך לפניו משרים ה"ה

מוה"ר יואל לעמקאוויטש הי"ו - אב"י בעיר וויליאמסבורג יצ"ו

ובכן בעוד שמחתם בשם מתפללי בית מדרשים הגדול מביעים לו מיטב ברכותים מעומק לבינו:

מזל טוב! נחת לרוב!

ואילין מיליא, יהון לרקיעיא, רבון עלם ועלמיא, שיזכה לגדלו ולחנכו לתורה ולתהלה, ויזכה לראות רב נחת דקדושה מכל יוצ"ח זרע ברך ה', בנים ובני בנים, נטעי אמנים, ויזכה עוד רבות בשנים להגדיל ולהרבות פעלים לתורה, להרחבת גבולי הקדושה, ולהמשיך בפעלו הכבירים מתוך אושר ועושר וברכת ה' מלא, ויעלה מעלה מעלה על אדני הצלחה והברכה, עדי מזכה לביאת מלכא משיחא, אמן.

כה דברי ידידיו, המברכים מעומק הלב

הנהלת וועד קרן הבנין

שכונת זרע קודש - קרית יואל

ששת ימים תעשה מלאכה וביום השביעי יהיה לכם קודש שבת שבתון לה' כל העושה בה מלאכה יומת. וקשה למה היה צריך להודיע על עשיית מלאכה בששת ימים הלא עיקר בא להודיע הכתוב על איסור עשיית מלאכה ביום השביעי, ועוד מדוע אמר הכתוב "ששת ימים תעשה מלאכה" ולא כדכתיב בעשרת הדברות "ששת ימים תעבוד ועשית כל מלאכתך", ונראה שכוונת הכתוב במה שאמר "ששת ימים תעשה מלאכה" היינו מלאכת המשכן, דהנה איתא בזוהר (פקודי) כשהאומנים היו מתחילים לעשות המלאכה היתה נגמרת מאליה כדכתיב "ותכל כל עבודת משכן אוהל מועד" שהיתה נגמרת מאליה, ולפי"ז היה הו"א שמותר לעשות מלאכת המשכן גם בשבת דהוה שנים שעשוה פטורים, וז"ש הכת' "ששת ימים תעשה מלאכה" מעצמה בסיוע המלאך א"כ תחשבו שבצורה כזאת מותר לעשות מלאכת המשכן גם בשבת ע"כ אמר "וביום השביעי יהיה לכם קדש" שאסור בעשיית מלאכה והטעם "שבת שבתון לה'" גם אצל הקב"ה הוא שבת ממילא המלאך לא יבא לסייע בשבת ואתם תעשו לבד לכן "כל העושה בו מלאכה יומת" שהוא עשה כל המלאכה לבד.

(מהרי"ל דיסקין)

☆

ויאמרו אל משה לאמור מרבים העם להביא מדי העבודה וגו' ויצו משה ויעבירו קול במחנה לאמר איש ואשה אל יעשו עוד מלאכה לתרומת המשכן ויכלא העם מהביא. וקשה דהרי אמרו חז"ל מותר המעות שגבו היה לקיץ המזבח ולקרבנות צבור אם כן גם כאן היו יכולים לעשות כן ולא היו צריכים להכריז שלא יביאו עוד, וי"ל אמרו המפורשים שהערב רב לא הביאו נדבה לצורך המשכן משום דכתיב "כי תשא את ראש בני ישראל משמע דווקא ישראל שהם חשובים אבל הערב רב הנקרא עם הם לא נתנו נדבה למשכן והטעם משום שגם מתחילה לא היה כל כך רצון הקב"ה מה שמשה קבל את הערב רב הנה הם שעשו את העגל והחטיאו את ישראל לכן לא רצה הקב"ה שיהיה להם כפרה בנדבת המשכן משום שאמרו חז"ל (סוטה מ"ז.) החוטא ומחטיא את הרבים אין מספיקין בידו לעשות תשובה, לפיכך רק לבני ישראל צוה שיביאו נדבת המשכן, וזה שאמר הכתוב "מרבים העם להביא" הערב רב הנקרא עם גם התחילו להביא נדבה למשכן לכן צוה משה להכריז "ויעבירו קול מחנה לאמר איש או אשה אל יעשו עוד מלאכה לתרומת המשכן" וממילא יבינו הערב רב שלא יביאו לכן "ויכלא העם" היינו הערב רב "מהביא".

(שם משמעון)

☆

ויהי בחודש הראשון וגו' הוקם המשכן. ויקם משה את המשכן. יש לדקדק על כפל הלשונות הוקם ויקם, ותו רש"י פירש לעיל הוקם המשכן הוקם מאליו, אם כן איך אמר אח"כ ויקם משה את המשכן. ונראה דלאחר שמונת ימי מלואים שבהם נתקדש כבר המשכן עד שביום השמיני שרתה השכינה ואז הוקם מעצמו, כמו הארון נושא נושאיו, וחי נושא את עצמו, ולא היה בו טורח כלל, אבל כל שמונת הימים קודם ראש חודש, שהיה משה מקימו ומפרקו עד שלא נתקדש כל כך, היה בו טורח להקימו, וזהו ויהי בחודש הראשון בשנה השנית באחד לחודש הוקם המשכן, דהיינו הוקם מאליו, ויקם משה היינו קודם ראש חדש בשמונת ימי מלואים, משה הקימו.

(כתב סופר)

דורש טוב

לא תבערו אש בכל מושבותיכם ביום השבת. קשה מה נשתנה הבערה שנאמרה עליה לאו מיוחד משאר ל"ט מלאכות שלא נזכרו בפירוש בתורה, ועי' רש"י.

ונראה דהנה בלוחות הראשונות כתוב 'כי ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ וינח ביום השביעי, על כן ברך ה' את יום השבת ויקדשהו', הרי שטעם שביתת השבת הוא זכר למעשה בראשית, ולפי"ז יש מקום לומר דרק המלאכות שנבראו בששת ימי בראשית אסורות בשבת, אבל הבערת האש שנבראה רק במוצאי שבת ע"י אדם הראשון כאמרם בפסחים (דף נ"ד) אולי לא נאסרה בשבת, **לכן צריכים קרא מפורש לאסור הבערה בשבת.**

ובזה יובן גם כן מה שבמשנה תורה לא נשנה איסור הבערה בשבת, דכיון שבלוחות השניות נאמרה טעם אחר לשבת, 'וזכרת כי עבד היית בארץ מצרים וגו', ולטעם זה אין שום סברה להבחין בין הבערה לבין מלאכות אחרות **ע"כ לא הוצרך חזרה מיוחדת.**

תפארת יהונתן

וַיַּקְהֵל מֹשֶׁה אֶת כָּל עֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם אֵלֶּה הַדְּבָרִים אֲשֶׁר צִוָּה ה' לַעֲשֹׂת אֹתָם: (פרק לה פסוק א)

וַיַּקְהֵל מֹשֶׁה אֶת כָּל עֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל[א]. יִכְלֹל 'כָּל עֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל' הָאֲנָשִׁים וְהַנָּשִׁים[ב], כִּי בָּהֶם הִתְנַדְּבוּ בִּמְלֶאכֶת הַמִּשְׁכָּן. וְהִנֵּה מֹשֶׁה אַחַר שֶׁצִּוָּה לְאַהֲרֹן וְהַנָּשִׂיאִים וְכָל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הָאֲנָשִׁים כָּל אֲשֶׁר דִּבֶּר ה' אִתּוֹ בְּהַר סִינָי אַחֲרֵי שִׁבּוֹר הַלּוּחוֹת (לְעֵיל לד לב), וְנָתַן עַל פָּנָיו הַמַּסְוֶה (שם פסוק לג), חָזַר וְצִוָּה וְהִקְהִילוֹ אֵלָיו כָּל הָעֵדָה אֲנָשִׁים וְנָשִׁים. וְיִתָּכֵן שֶׁהָיָה זֶה בְּיוֹם מָחֳרַת רִדְתּוֹ[ג]. וְאָמַר לְכֻלָּם עִנְיַן הַמִּשְׁכָּן אֲשֶׁר נִצְטַוָּה בּוֹ מִתְּחִלָּה קֹדֶם שִׁבּוֹר הַלּוּחוֹת[ד], כִּי כֵיוָן שֶׁנִּתְרַצָּה לָהֶם הַקָּבָ"ה וְנָתַן לוֹ הַלּוּחוֹת שְׁנִיּוֹת וְכָרַת עִמּוֹ בְּרִית חֲדָשָׁה שֶׁיִּלֵּךְ הַשֵּׁם בְּקִרְבָּם, הִנֵּה חָזְרוּ לְמַדְרֵגָתָם וּלְאַהֲבַת בְּלוּלוֹתָם, וּבְיָדוּעַ שֶׁתְּחִלָּה שְׁכִינָתוֹ בְּתוֹכָם כָּעִנְיָן שֶׁצִּוָּהוּ תְּחִלָּה, כְּמוֹ שֶׁאָמַר (לְעֵיל כה ח) וְעָשׂוּ לִי מִקְדָּשׁ וְשָׁכַנְתִּי בְּתוֹכָם, וְלָכֵן צִוָּה אוֹתָם מֹשֶׁה עַתָּה בְּכָל מַה שֶׁנִּצְטַוָּה מִתְּחִלָּה:

מעשה חש"ב

א **הקדמה:** בסוף פרשת כי תשא (פרק לד פסוקים כט, לא–לב) "ויהי ברדת משה מהר סיני וגו', ויקרא אליהם משה וגו' וידבר משה אליהם. ואחרי כן נגשו כל בני ישראל ויצום את כל אשר דבר ה' אתו בהר סיני". ושם נחלקו רש"י ורבינו בביאר הכתוב 'וידבר משה אליהם', רש"י אומר 'לשון הוה', פירוש שאין הכוונה לדיבור מסוים שדיבר אז משה עם בני ישראל, אלא כוונת הכתוב להשמיע סדר הלימוד שלמד משה עם בני ישראל כל תורה, שמשה היה לומד מפי הגבורה, ונכנס אהרן שנה לו משה פרקו, נסתלק אהרן, נכנסו בניו, שנה להם משה את פרקם, נסתלק הם ונכנסו הזקנים, שנה להם משה את פרקם, נסתלקו הזקנים ונכנסו כל העם, שנה להם משה את פרקם, כמבואר ברש"י שם. אמנם רבינו סובר שדיבר אליהם אז כשירד מהר סיני את עשרת הדברות השניות שניתנו לו בהר, ואת כל המצוות שנאמרו לו לעיל.

והנה פרשתן מתחיל 'ויקהל משה', שמשה רבינו הוצרך להקהיל את בני ישראל, לפי רש"י א"ש, למה היה צריך להקהילם, שהרי לא דיבר מקודם עם ישראל, ורצה עכשיו לדבר עם ישראל ענין מלאכת המשכן, היה צריך להקהילם. משא"כ לפי דעת רבינו ש'וידבר משה אליהם', שלמד עם בני ישראל כשירד מן ההר, א"כ כיון שהיה כבר מדבר אתם, למה הוצרך להקהילם, הרי הם היו שם. ע"ז מיישב רבינו בב' אופנים, וכיבואר.

ב פירוש ש'ויקהל משה' קאי רק על ה'נשים', שמתחילה כשלמד אתם ההלכות דיבר רק עם אנשים, והם לא היו צריך להקהילם, מכיון שהיו שם. ועכשיו שהתחיל לדבר על נדבת המשכן הקהיל גם את הנשים. שכולם התנדבו במלאכת המשכן.

ג לפי פירוש זה מפרש רבינו שאחר שגמר ללמוד עם בני ישראל, כולם חזרו לביתם, ואח"כ חזר והקהיל אותם, ויתכן שזה לא היה באותו יום שירד מן ההר, רק היה למחרתו. ולפי"ז ויקהל משה היינו אנשים והנשים. מכיון שגם אנשים היה צריכים להקהיל כיון שזה כבר היה למחרתו.

ד אפשר לבאר כוונת רבינו 'ויתכן שהיה זה ביום מחרת רדתו', דהנה רבינו (לעיל פרשת יתרו פרק יח פסוק יג) עה"כ 'ויהי ממחרת וישב משה לשפוט את העם', מפרש רבינו שאין כוונת הכתוב באמרו 'ממחרת' מחרת ממש, דמיד למחרת יום הכפורים התחיל לשפוט את העם, כי 'איננו יום המשפט, שיעמוד העם עליו מן הבקר עד הערב', רק כוונת הכתוב 'ממחרת' היינו שלא היה לפני יום הכפורים, רק לאחר יום הכפורים. עי"ש. ורבינו לא מבאר מה עשה משה מיד למחרת יום הכפורים ע"ז כתב רבינו כאן **'ויתכן שהיה זה ביום מחרת רדתו'**, ואמר לכלם ענין המשכן אשר נצטוה וכו'". היינו שיתכן שלמחרת יום הכפורים אמר לישראל ענין מלאכת המשכן. כי הוא ראוי ונכון שיצונו מיד למחרת רדתו מן ההר.

ה דעת רבינו שמשה נצטווה על מלאכת המשכן, בארבעים יום הראשונים, לפני עשיית העגל. והטעם שלא אמר להם כשירד מן ההר בפעם הראשונה, מכיון שעשו את העגל ושבר את הלוחות. אבל עכשיו באותה שעה שהתרצה להם ה' ונתן להם הלוחות השניות. אמר להם מלאכת המשכן. משא"כ דעת רש"י (לעיל לא יח) שמעשה העגל היה לפני הציוי על מלאכת המשכן. דלפי רש"י נצטווה על מלאכת המשכן רק בארבעים יום השניים.

תמצית השיטות	'ויקהל משה' – מי הוצרך להקהיל	הערות
פירוש ראשון	רק הנשים	שהאנשים כבר היו שם, כיון שלמד אתם
פירוש שני	אנשים והנשים	מכיון שאחר שגמר ללמוד עם אנשים, חזרו לביתם

שֵׁשֶׁת יָמִים֙ תֵּעָשֶׂ֣ה מְלָאכָ֔ה וּבַיּ֥וֹם הַשְּׁבִיעִ֖י יִהְיֶ֣ה לָכֶ֑ם קֹ֚דֶשׁ שַׁבַּ֣ת שַׁבָּת֔וֹן לַיהוָ֔ה כָּל הָעֹשֶׂ֥ה בּ֛וֹ מְלָאכָ֖ה יוּמָֽת׃ (שם פסוק ב)

אֵ֚לֶּה הַדְּבָרִ֔ים אֲשֶׁ֥ר צִוָּ֖ה ה׳ לַעֲשֹׂ֣ת אֹתָ֑ם שֵׁ֚שֶׁת יָמִ֣ים תֵּעָשֶׂ֣ה מְלָאכָ֔ה. אָמַר אֵלֶּה הַדְּבָרִים אֲשֶׁר צִוָּה ה׳ לַעֲשׂוֹת עַל מְלֶאכֶת הַמִּשְׁכָּן וְכָל כֵּלָיו וְכֹל עֲבֹדָתוֹ. וְחֻקֵּיהֶם הַשַּׁבָּת לֵאמֹר כִּי שֵׁשֶׁת יָמִים תֵּעָשֶׂה מְלָאכֶת אֵלֶּה הַדְּבָרִים וְלֹא בְּיוֹם הַשְּׁבִיעִי שֶׁהוּא קֹדֶשׁ לַה׳׃ וּמִכָּאן שֶׁאֵין מְלֶאכֶת הַמִּשְׁכָּן דּוֹחָה שַׁבָּת, וְלֹא מִמִּדְרָשׁ אַתָּ֫ה, כְּמוֹ שֶׁפֵּרַשְׁתִּי בְּסֵדֶר כִּי תִשָּׂא (לְעֵיל לא יג):

לֹא תְבַעֲרוּ אֵשׁ בְּכֹל מֹשְׁבֹתֵיכֶם בְּיוֹם הַשַּׁבָּת: (פרק לה פסוק ג)

לֹא תְבַעֲרוּ אֵשׁ בְּכֹל מֹשְׁבֹתֵיכֶם בְּיוֹם הַשַּׁבָּת. עִנְיַן הַכָּתוּב הַזֶּה וַדַּאי לָאֲסֹר בְּשַׁבָּת גַּם מְלֶאכֶת אֹכֶל נָפֶשׁ, כִּי אָמַר כָּל הָעֹשֶׂה בּוֹ מְלָאכָה יוּמָת, וּפֵרֵשׁ שֶׁלֹּא יִבְעֲרוּ גַּם אֵשׁ לְאֻפּוֹת לֶחֶם וּלְבַשֵּׁל בָּשָׂר, כִּי הָאֵשׁ צָרִךְ כָּל מַאֲכָל, וְהֻצְרַךְ לוֹמַר בֵּן מִפְּנֵי שֶׁלֹּא אָמַר "הָעוֹשֶׂה בּוֹ כָּל מְלָאכָה" כַּאֲשֶׁר אָמַר בָּעֲשֶׂרֶת הַדִּבְּרוֹת (לְעֵיל כ י) **לֹא תַעֲשֶׂה כָּל מְלָאכָה וְאָמַר מְלָאכָה סְתָם, וְהָיָה אֶפְשָׁר שֶׁנּוֹצִיא מִן הַכְּלָל מְלֶאכֶת אֹכֶל נָפֶשׁ, כִּי כֵן נֶאֱמַר בְּחַג הַמַּצּוֹת** (דְּבָרִים טז ח) **לֹא תַעֲשֶׂה מְלָאכָה, וְאֵין אֹכֶל נָפֶשׁ בִּכְלָלוֹ, וּלְכָךְ הֻצְּרַךְ בְּפֵרוּשׁ שֶׁאַף אֹכֶל נָפֶשׁ אָסוּר בּוֹ. וְכַלְשׁוֹן הַזֶּה מָצָאתִי בְּמִדְרָשׁ** (מְכִילְתָּא פָּאן) **רַבִּי נָתָן אוֹמֵר לֹא תְבַעֲרוּ אֵשׁ בְּכֹל מֹשְׁבֹתֵיכֶם בְּיוֹם הַשַּׁבָּת לָמָּה נֶאֱמַר, לְפִי שֶׁהוּא אוֹמֵר וַיַּקְהֵל מֹשֶׁה אֶת כָּל עֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, שׁוֹמֵעַ אֲנִי יְהֵא רַשַּׁאי לְהַדְלִיק לוֹ אֶת הַנֵּר לְהַטְמִין לוֹ אֶת הַחַמִּין וְלַעֲשׂוֹת לוֹ מְדוּרָה בְּשַׁבָּת, ת״ל לֹא תְבַעֲרוּ אֵשׁ בְּכֹל מֹשְׁבֹתֵיכֶם בְּיוֹם הַשַּׁבָּת. וְזֶה קָרוֹב לָמָּה שֶׁאָמַרְנוּ שֶׁלֹּא הָיוּ מְלָאכוֹת הַלָּלוּ שֶׁהֵן הֲנָאָה לְגוּפוֹ בִּכְלַל אִפּוּר הָרִאשׁוֹן, וְרָצָה רַבִּי נָתָן לוֹמַר שֶׁלֹּא הֻצְרַךְ הַכָּתוּב לֶאֱסֹר אֲפִיָּה וּבְשׁוּל וּשְׁאָר צָרְכֵי אֹכֶל נָפֶשׁ שֶׁכְּבָר אָמַר לָהֶם אֵת אֲשֶׁר תֹּאפּוּ אֵפוּ וְאֵת אֲשֶׁר תְּבַשְּׁלוּ בַּשֵּׁלוּ** (לְעֵיל טז כג) **אֲבָל עֲדַיִן כָּל מְלָאכוֹת שֶׁאָדָם נֶהֱנֶה בָּהֶן וְאֵינָן עוֹשִׂין אֶלָּא הֲנָאָה לַגּוּף כְּגוֹן הַדְלָקַת הַנֵּר וּמְדוּרָה וּרְחִיצַת גּוּפוֹ בְּחַמִּין יִהְיוּ מֻתָּרוֹת כִּי זֶה מְעֻנָּג שַׁבָּת, לְכָךְ נֶאֱמַר לֹא תְבַעֲרוּ אֵשׁ לֶאֱסֹר הַכֹּל׃...**

מעשה חש״ב

א רבינו מפרש כוונת הכתוב 'אלה הדברים אשר צוה ה' לעשות אותם', שקאי על מלאכת המשכן. והקדים שמירת שבת למלאכת המשכן, לומר שאינו דוחה שבת. והסברא לזה יש לומר, דאם נאמר שכוונת הכתוב 'אשר צוה ה' לעשות אותם, קאי על שמירת שבת, הרי שמירת שבת הוא ע״י ששובתים ממלאכה, ולא ע״י עשיה. וא״כ מה כוונת הכתוב 'לעשות אותם'. וכן לא מסתבר לומר ש'לעשות אותם' קאי על הששת ימים 'תעשה' מלאכה, דהרי ליכא ציוי לעבוד בששה ימים, שנאמר על זה אשר צוה ה' לעשות אותם.

ב הנה לעיל בפרשת כי תשא (פרק לא פסוק יג) עה״כ 'אך את שבתותי תשמרו וגו'', מפרש רש״י דהמיעוט של 'אך' שכתוב בשבת קאי על הפרשה הקודמת, דהיינו מלאכת המשכן, ובא לומר שמלאכת המשכן אינה דוחה שבת. אמנם דעת רבינו שלפי חז״ל שסברים שאך בא למעט, היינו על אותה פרשה שנאמר בה, ולפי חז״ל אך בא למעט פיקוח נפש ומילה, שדוחה שבת. ואינו בא למעט מלאכת המשכן, ולכן מפרש רבינו שהלימוד שמלאכת המשכן אינה דוחה שבת למידין מכאן, ולא ממדרש 'אך'.

ג רבינו מפרש הטעם שנאמר לא תבערו אש וגו' הרי נאמר בפסק הקודם 'כל העושה בו מלאכה יומת', שקמ״ל שאפילו מלאכת אוכל נפש אסור, ואף שהזהירה התורה בעשרת הדברות 'לא תעשה בו כל מלאכה', וא״כ גם צורכי אוכל נפש בכלל, מ״מ כיון שכאן שנאמר העונש על חילול שבת לא נאמר 'כל' מלאכה, היה מקום לטעות ולומר שאוכל נפש מותר, לכן הוצרך לומר לא תבערו אש וגו', שגם אוכל נפש בכלל.

ודעת רבי נתן שלצורך אוכל נפש לא הוצרך לומר 'לא תבערו אש', שהרי כבר נאמר את אשר תאפו אפו ואת אשר תבשלו בשלו, שכיון שגילה לנו הכתוב שצריך להכין צרכי שבת בערב שבת, מובן מזה שבשבת אסור להכין אוכל נפש, לכן מפרש רבי נתן שבא למעט הנאת הגוף כגון הדלקת הנר ומדורה רחיצת גופו בחמין, שהיה סברו לומר שהם מותרות, כי הרי הם מעונג שבת, לכך נאמר לא תבערו אש לאסור הכל עכתו״ד.

ואפשר לומר טעם הדבר שלכן לא רצה רבינו לומר כדעת רבי נתן שלומדים איסור אוכל נפש מהכתוב 'אשר תאפו אפו ואת אשר תבשלו בשלו', דאם כן הוה לאו הבא מכלל עשה, שאינו לאו, לכן לומד רבינו מלא תבערו אש, דשפיר הוה לאו. ואילו רבי נתן סבר דשפיר למידים מזה, ולא הוה לאו הבא מכלל עשה, כיון שהכתוב אינו אלא גילוי מילתא שהלאו של איסור לחלל שבת, קאי נמי על אוכל נפש, נמצא דשפיר הוה לאו.

ואפשר לפרש סברת המחלוקת דהנה לעיל (פרק טו פסוק כה) עה״פ 'שם שם לו חק ומשפט' נחלקו בזה רש״י ורבינו, דדעת רש״י דבמרה נתן להם הפרשיות של שבת ופרה אדומה ודינין, ואילו רבינו סובר שבמרה לא קיבלו שום מצוה, ומפרש שם שכשבאו למדבר נתן להם משה מנהגים שינהגו במדבר בעניני מאכל ומשתה, ומנהג מכונה 'חק' וכן משפט עיי״ש. והנה הפסוק אשר תבשלו בשלו נאמרה שם בהמשך הפרשה בפרשת המן, וזה היה עוד לפני קבלת התורה, וא״כ אפשר לומר שרבי נתן סבר דשבת נצטוו כבר במרה, ולכן שפיר אפשר לומר שהפסוק אשר תבשלו הוה גילוי מילתא, על הלאו של של חילול שבת, דכיון דכבר נצטו אז במרה על חילול שבת. משא״כ רבינו לשיטתו דעדיין במרה לא נצטוו על מצות שבת, לא רצה לומר שהפסוק הנאמר שם במרה יהא גילוי מילתא על הלאו של חילול שבת, שהרי אפשר לומר דשם היה רק עצה טובה שיכינו הכל לפני שבת, ולא שאסור לעשותו בשבת. לכן לומד רבינו איסור אוכל נפש מלא תבערו אש בכל מושבותיכם.

ברכות עד בכ"ו די

מריחוק מקום וקירוב לב, נישא ונשגר ברכת מזל טוב, קדם מעלת כבוד ידידינו היקר והנעלה, מופלג בכל מידה ומעלה, ברוך הכשרון, בהכשר ויתרון, לא ישבות למענינו יומם ולילה להרבות פעלים, ידיד נאמן למען קהילתינו ומוסדותינו, מריחוק מקום מצודתו פרוסה עלינו, מגדיל עשות בהתמסרות עצומה למענינו, הלא הוא

הלא הוא ידידינו החשוב והמפואר

מוה"ר

יואל יאקאבאוויטש הי"ו

אב"י בוויליאמסבורג יע"א

לרגל שמחת אירוסי בתו החשובה שתחי' למזל טוב

וצרופה בזה ברכתינו המרובה, ברגשי הודאה וחיבה, שיזכה לרב תענוג ונחת, מתוך אושר ועושר והרחבת הדעת, וימשיך לעמוד לימין מוסדותינו הקדושה, ובשכר זאת יתברך בברכאן דנפישא.

המברכים ברגשי הוקרה והערכה, אסירי התודה והברכה

יחזקאל ראזנער

בשם הנהלת מוסדות סאטמאר

בני ברק יצ"ו

חוקים להורותם

הלכות ודינים, מפסקי הראשונים והאחרונים. עם תוספת ביאורים וטעמים שונים

נו"נ ע"י הרב האאון דומ"ץ דקהילתינו שליט"א

דינים הנוהגים בחודש ניסן

טלטול ספר תורה מחדר לחדר לצורך קריאת הנשיא

רבינו הברך משה זצ"ל החמיר שלא לטלטל ספר תורה ממקום למקום לצורך קריאת הנשיא, ומובא (זמירות ברך משה פ"א הע' ז) **דפעם התפלל רבינו בביהמ"ד שבביתו, והס"ת הקטנה היה למעלה בחדרו, ולא הניח לטלטל הספר תורה למטה לצורך קריאת הנשיא, אלא עלה למעלה לחדרו וקראו שם הנשיא.**

ומבואר מעובדא זו דהקפידא הוא אפילו מחדר לחדר, וכבר דנו הפוסקים בענין חומר טלטול ס"ת ממקום למקום אפילו לצורך שאר קריאות לחוד, ולכתחילה צריך שיהא מונח שם בקביעות ואכ"מ, ובשו"ת דברי יואל (סי' ט) כתב "דטלטול הס"ת לחוץ, או אפילו מבית לבית איכא קפידא", ובפשטות "מבית לבית" כוונתו מחדר לחדר, וסתימת דבריו משמע דזהו אפי' לצורך שאר קריאות [אף דאיירי שם לגבי קריאת הנשיא].

יהי רצון שאחר תהילים

נוהגים שאין אומרים ה"יהי רצון" שאחר אמירת תהילים בכל חודש ניסן

מובא בזמירות ברך משה (שם אות ט) דנשאל רבינו הברך משה אם אומרים בחודש ניסן תפלת "יהי רצון" לאחר אמירת תהלים, והשיב דאיתא בשל"ה הק' (פסחים פרק נר מצוה) "החודש הזה לכם ראש חדשים", כלומר שחודש ניסן כולו הוא ראשי חדשים, שכל יום ויום קדוש כראש חודש, כמבואר בטור ושו"ע (או"ח סימן תכ"ט) שאין מתענין ואין נופלין על פניהם בכל חודש ניסן, ובכן כיון דבראש חודש אין אומרים היהי רצון הדין נותן שאין אומרים אותו בכל חודש ניסן.

אכילת מצה בחודש ניסן

נוהגין שאין אוכלים מצה בחודש ניסן, ומצות חמץ יש שנהגו לאוכלם

מעיקר הדין אסור לאכול בערב פסח, כפי שכתב בשכה"ג (סי' תע"א סק"ג), והובא בח"י (סק"ג), ובמשנ"ב (סי' תע"א סק"ב) ועוד דאין אוכלים מצה מראש חודש, ויש שאין אוכלים ל' יום קודם הפסח, ובס' מרא דשמעתתא (אות קעה) מובא שהגה"ק הרמ"א פריינד זצ"ל התיר לאכול מצות חמץ בסעודה שלישית, דאין זה בכלל מצה, וגם הוא עצמו אכל לפעמים ממצות אלו, ויש לציין דלגבי ער"פ שאסור מעיקר הדין, עדיין יש לדון בזה.

אמירת "מאכל זה לפסח"

אסור לומר "בשר זה לפסח", או "קנה לי בשר לפסח", ורק יאמר "בשר זה על פסח או עבור פסח", או "בשר זה ליו"ט", וטוב ליזהר בזה גם על עופות ודגים, ועל שאר מאכלים חוץ מחיטה.

שו"ע (סי' תפ"ט) דאסור לומר בבשר בהמה כשקונה או מולח דבשר זה לפסח, לפי שנראה שהקדישו מחיים לקרבן פסח, ונמצא אוכל קדשים בחוץ, ובאחרונים דה"ה בבהמה שאינה ראויה לקרבן פסח, ובמשנ"ב (סק"ב) דיש מחמירין גם בעופות ודגים דאפשר שהקדישן לדמיו לקנות בהם קרבן, חוץ מחטים דכיון דצריכים שמירה יתירה, לכן אמרי' דכוונת אמירתו היתה לשומרם מחימוץ לפסח, ולפי"ז ה"ה בשאר מאכלים דלא שייך בהו טעם זה, וכן כתב בכה"ח (סק"ח), ובמשנ"ב (שם) דה"ה בלשון אשכנז, ובדרך כלל בל' אשכנז ממילא אומרים "בשר זה על פסח".

ברכה בשינוי מקום מ"חדר לחדר" לפני הפסח

בירך בתוך ביתו על מאכל או משקה שברכתו בורא נפשות, וברצונו לילך לחדר אחר שכבר מוכשר לפסח, יש להסתפק האם נחשב ל"שינוי מקום".

בימי ההכנה לפסח שאין הולכים באמצע האכילה לשאר חדרים המוכשרים לפסח, ומקפידים שלא ליכנס לשם ובפרט בעת האכילה, יש לדון האם בחדר זה שייך שינוי מקום, ויהא תלוי בסברות בטעם דמועיל דעתו בתוך הבית מחדר לחדר, דאם הא דמועיל הוא משום דלא קבע מקומו במקום הראשון, אם כן יכול ללכת אף לשאר מקומות אפילו מקום שלא היה בכוונתו כלל, ואם הא דמועיל דעתו הוא משום דלא קבע במקום מיוחד, אלא קביעתו הוא בכל המקומות, אם כן אם הוא אינו קובע בכל המקומות דכמה חדרים אין הדרך ליכנס שם, אם כן באותם חדרים שייך בהם שינוי מקום, ולמעשה בדיעבד אינו צריך לחזור ולברך כדנפסק במשנ"ב סי' קע"ח דמחדר לחדר בדיעבד מועיל אפי' בלא דעתו, והנידון הוא רק לגבי לכתחילה.

משיב כהלכה

תלמיד השיעורי הלכה שנאמרו בבי מדרשא

ע"י הרב הגאון רבי יהושע צבי יוושעף שליט"א

מו"ץ קהילתינו הק'

מצות זכירת יציאת מצרים בכל יום (א)

א] מצות עשה מן התורה לזכור יציאת מצרים בכל יום [א].

בפרשה שלישית של קריאת שמע יכוון לקיים מצות זכירת יציאת מצרים

ב] תיקנו חז"ל לקרות בקריאת שמע פרשה שלישית שהוא פרשת "ויאמר" כדי לקיים בזה מצות זכירת יציאת מצרים מן התורה [ב] כמו כן תיקנו חכמים נוסח של ברכה מיוחדת להזכיר גאולת מצרים שהיא ברכת אמת ויציב בבוקר וברכת אמת ואמונה בערבית [ג].

ברכת קריאת שמע כולל בתוכו ארבעה ענינים

ג] בברכת אמת ויציב וכן באמת ואמונה צריך להזכיר ארבעה דברים, א) יציאת מצרים, ב) מלכות, ג) קריעת ים סוף, ד) מכת בכורות [ד] ואם לא הזכיר אחת מהן לא יצא ידי חובתו ומחזירין אותו [ה] וי"א דהזכרת מכת בכורות אינו מעכב בדיעבד [ו] אבל שאר הנוסח חוץ מהזכרת ארבעה דברים הנ"ל אינו מעכב ואם שינה אותו או שדילג עליהם יצא [ז].

ביאורים והוספות

(א) ונחלקו הראשונים מה המקור למצוה זו ברמב"ם (הלכות קריאת שמע פ"א הלכה ג') מביא המקור מהפסוק בפרשת דברים (ט"ז ג') "למען תזכור את יום צאתך מארץ מצרים כל ימי חייך" וכן מבואר בספרי וכן הוא פשטות המשנה ברכות י"ב ע"ב אך במכילתא (שמות י"ג) מבואר שלמדו זכירת יציאת מצרים בכל יום מהפסוק (שמות פי"ג פסוק ג') "זכור את היום הזה אשר יצאתם ממצרים" וכן כתב רש"י שם ללמוד מפסוק זה וז"ל "למד שמזכירין יציאת מצרים בכל יום וביאר בשפתי חכמים דילפינן מזה דכתיב זכור בקמץ שמשמעו לשון הווה שתהיה זוכר תמיד או י"ל מדכתיב "הזה" משמע בכל יום יהיה בעיניך כאילו יצאתם ממצרים עיי"ש - עוד מקור מצינו בזוהר הקדוש פרשת ויקהל (דף ר"ב ע"ב) וז"ל אדכרותא דיציאת מצרים דאיהו פקודא לאדכרא יציאת מצרים דכתיב (דברים ה') "וזכרת כי עבד היית בארץ מצרים" וכבר העיר בזה בספר מועדי ה' (לר"י נג'אר עשין מ"א ב') דזה עולה על שבת ומנין לנו ללמוד מכאן למצות זכירת יציאת מצרים בכל יום

(ב) כמבואר במשנה ברכות (י"ב ע"ב) מזכירין יציאת מצרים בלילות ופירש"י שם דהיינו פרשת ציצית בקריאת שמע ואע"פ שאין לילה זמן ציצית מ"מ אומרים אותה מפני יציאת מצרים שבה.

(ג) בחיי אדם (כלל כ"ב סעיף י"ז) כתב דאף שהזכיר כבר יציאת מצרים בפרשת ציצית אך תיקנו אנשי כנסת הגדולה ברכה מיוחדת על הגאולה שעברה - ועיין בטור סימן ס"ו תקנו לומר אמת ויציב שחרית "על החסד שעשה עמנו הקב"ה" שגאלנו והעבירנו בים ושקע צרינו בתוכו ותקנו אמת ואמונה ערבית "על הגאולה שעתיד לבוא" שאנו מאמינים ומקוים שיקיים לנו הבטחתו ויגאלנו בקרוב אי נמי על שאנו מפקידים בידו נשמותינו בכל לילה ומאמינים בו שישיבנה אלינו וזהו אמת ואמונה שיאמר ויקיים את דברו להשיב הפקדון עיי"ש ועיין בסדר היום (פרק א' ק"ש) שכתב "ושמעתי שזה השבח של אמת ויציב שלחו בני הגולה שהיו רחוקים מירושלים ולא היו עם עזרא בבבל ושלח עזרא אחריהם ולא רצו לעלות באמרם שכיון שהיו עתידין ליגלות פעם אחרת ובית המקדש עתיד ליחרב למה לנו להכפיל יגוננו פעם אחרת טוב לנו לעמוד במקומנו ולעבוד את ה' ושמעתי שהם אנשי טוליטולה והקרובים אליהם וכדי שלא יחזיקו אותם באנשי רשע ומחוסרי אמונה חלילה כתבו להם זה השבח הגדול וענין הג' גליות והגאולות הנרמזים בו" הובא בכף החיים ס"ק מ"ז והביא שם משמו דברכת אמת ויציב הוא "שבח גדול ונורא"

(ד) יציאת מצרים אומרים "ממצרים גאלתנו" ומלכות אומרים "מלכנו מלך אבותינו" מלך גיבור לריב ריבם, ה' ימלוך לעולם ועד, וקריעת ים סוף היינו "וים סוף להם בקעת , ומכת בכורות "כל בכוריהם הרגת" וכן באמת ואמונה מזכירים "ויוצא את עמו ישראל מתוכם" "ה' ימלוך לעולם ועד" "המעביר בניו בין גזרי ים סוף" "המכה בעברתו כל בכורי מצרים"

(ה) כן כתב בטור בשם הירושלמי הובא במשנ"ב (סימן ס"ו ס"ק נ"ג) ומביא מהרשב"א ברכות (י"א ע"ב) דמשמע דהוא לעיכובא אפילו בדיעבד ומדמה זאת למה שאמרו ברכות מ"ט שכל שלא אמר ברית ותורה בברכת המזון בתוך ברכת הארץ וכן מלכות בית דוד בברכת בונה ירושלים מחזירין אותו ובמשנ"ב שם נשאר בצריך עיון למעשה אם יצא בדיעבד בלא הזכרת מכת בכורות אך בביאור הלכה (סימן נ"ט ס"ד) ד"ה עם השליח ציבור משמע דנקט להלכה שמעכב בדיעבד וכן פסק להלכה בשו"ע הרב סימן ס"ו סעיף י"ב

(ו) עיין בהגהות רעק"א סימן ס"ז שמציין לדברי המדרש (שמות פרק כ"ב) שנו רבותינו הקורא קריאת שמע צריך להזכיר קריעת ים סוף ומכת בכורות באמת ויציב ואם לא אמר מכת בכורות לא יצא ע"כ ובשו"ת שבט הלוי (ח"א סימן נ"ד) הקשה ע"ז דבמדרש איתא להיפך שרק יציאת מצרים אם לא אמר לא יצא ידי חובתו אבל קריעת ים סוף ומכת בכורות צריך לאומרם רק לכתחילה ובדיעבד אם לא אמר יצא וכתב בשו"ת שבט הלוי הנ"ל (שם סימן ר"ה) שיש להגיה בדברי רעק"א כדברי המדרש ולפי"ז מבואר שמכת בכורות לא מעכב

(ז) בשו"ע הרב שם עפ"י הרשב"א הנ"ל

שכח לברך ברכת אמת ויציב

ד] אם קרא קריאת שמע ולא אמר ברכת אמת ויציב יש לו להשלימו ולאומרו אחר התפילה [ח].

מתי סוף זמן ברכת קריאת שמע

ה] סוף זמן ברכת קריאת שמע הוא עד סוף שעה רביעית שהוא זמן תפלה ולא כזמן קריאת שמע שהוא עד סוף השעה השלישית [ט] ואם בירך אחר ד' שעות הוי ברכה לבטלה [י].

נאנס ולא קרא ברכת קריאת שמע ועבר זמן תפלה

ו] ואם היה לו אונס שלא היה יכול לקרותה עד אחר ד' שעות יש להקל לקרותה עד חצות [יא] ויש מקילים במקום אונס גם לאחר חצות [יב].

האם אמירת ג' פרשיות של קריאת שמע הוא דאורייתא

ז] מצות קריאת שמע באמירת ב' פרשיות הראשונות ישנם שלש דיעות אם הוא מן התורה די"א דרק פסוק ראשון בלבד הוא מן התורה וי"א דכל הפרשה ראשונה הוא מן התורה וי"א דגם השניה הוא מן התורה אמנם פרשת ציצית הוא לכולי עלמא מן התורה כדי להזכיר יציאת מצרים [יג].

המאחר זמן קריאת שמע אם יש חיוב לקרות אחר כך

ח] אם איחר זמן קריאת שמע ולא קרא בזמנה טוב שיקראנה אח"כ במשך היום אבל אינו מחוייב בזה [יד] אבל פרשת ציצית או שאר פסוקים שמוזכר בהם יציאת מצרים מחוייב מן התורה לאומרה כל היום [טו].

אמירת דבר הלכה של יציאת מצרים

ט] אם אומר דבר הלכה שיש בה יציאת מצרים יוצא בזה מצות זכירת יציאת מצרים מן התורה [טז] אך הוא דווקא אם מכוון בפירוש לקיים מצות זכירת מצרים [יז].

ביאורים והוספות

(ח) משנ"ב (סימן ס"ו ס"ק נ"ג) בשם הברכי יוסף וכן הוא עפ"י המבואר בשו"ע (סימן ס' ס"ב) דיצא ידי חובת קריאת שמע אף אם לא בירך כלל דהברכות אינם מעכבות כלל לקר"ש כי לא נתקנו דווקא על קר"ש שהרי אינו מברך אשר קדשנו במצוותיו וצונו לקרות קריאת שמע כמבואר שם במשנ"ב סק"ג ואף דמבואר שם בשו"ע דטוב לחזור ולקרות ק"ש עם הברכות היינו באופן שיצא קר"ש לפני התפלה דיש לו לחזור ולקרות קר"ש בסדר התפלה כדי לעמוד בתפלה מתוך דברי תורה אבל בקורא ברכות אחר שמו"ע לא שייך זאת אמנם עיין בביאור הלכה (סימן רל"ט ס"א ד"ה ואין) שמביא דעת הר"ש בן הרשב"ץ דברכות קר"ש בשחרית וערבית עולות כאילו אמר אשר קדשנו במצוותיו וצונו לקרוא קריאת שמע

(ט) שו"ע (סי' נ"ח ס"ו) דברכות קר"ש אינם שייכים לקריאת שמע והרי הם כמו תפלה שהוא עד שליש היום

(י) משנ"ב (שם ס"ק כ"ו) וכ"ה ד' רוב הפוסקים דס"ל כדעת המחבר ואף שהיה אונס גמור אסור לומר ברכת קר"ש אחר ד' שעות

(יא) בביאור הלכה בשם תשובות משכנות יעקב סימן ע"ז דאפשר להקל בדיעבד עד חצות כמו גבי תפלה דקיי"ל בסי' פ"ט שאם עבר הזמן תפלה מתפלל עד חצות ומביא כן בשם מהרי"ל שכתב בשם מהר"ש דהמנהג להקל בנאנס כדי שלא להפסיד הברכות וכ"כ במשנ"ב סימן ע"א סק"ד באונן שנמשכה אנינות עד ארבע שעות דיכול לקרות ברכת קר"ש עד חצות

(יב) דעת הפרי חדש (סק"ו) כדעת הרמב"ם (פ"א הי"ג) שלא ניתן קבע לברכות וכל היום זמנו וגם במקור חיים (סק"ו) כתב דבנאנס קורא אותה בברכותיה כל היום ועיין במשמרת שלום (קוידינוב סימן י' ס"א)

(יג) משנ"ב (סימן ס"ג ס"ק ט"ז) ואף דמצות זכירת יציאת מצרים הוא מצוה בפני עצמה וזמנה כל היום מ"מ עיקר התקנה היה להזכיר בזמן קר"ש ותיקנו בשביל כך פרשה שלישית בקריאת שמע כדי שכל האומר קריאת שמע יזכיר יציאת מצרים בתוך קריאת שמע כמבואר במשנ"ב שם

(יד) דכיון שעבר זמנה שוב אינו מקיים בזה המ"ע של קר"ש אך טוב לקרותה כדי שיקבל עליו עול מלכות שמים כמבואר בשו"ע סימן נ"ח סעיף ו'

(טו) משנ"ב סימן נ"ח ס"ק כ"ז דמן התורה לא נקבע זמן לזכירתה וכמוש"כ בשו"ת שאגת אריה (סימן י') דמן התורה אין הזכרת יציאת מצרים תלויה בזמן קר"ש ואפשר לאומרה כל היום עד הערב כיון דכתוב בפסוק למען תזכור יום צאתך מאמ"צ כל ימי חייך ובסתמא יום הכוונה דנוהג כל היום

(טז) כמבואר במג"א סימן ק"ו סק"ה והובא במשנ"ב שם סק"ט עפ"י הגמרא ברכות (י"ג ע"ב) דרבי שהיתה תורתו אומנתו והיה מפסיק מלימודו רק לאמירת פסוק ראשון של קריאת שמע שהוא דאורייתא ולא לתפלה שהוא דרבנן אך מצות זכירת יצי"מ הוא דאורייתא ולכך היה רבי אומר דבר הלכה של יצי"מ ובזה יצא ידי חובת הזכירה

(יז) דקיי"ל בדאורייתא מצוות צריכות כוונה ולכן אם אומרו בסדר התפלה מוכח שכוונתו לצאת ידי חובה ולכן אפילו אם לא כוון בפירוש יצא אבל באופן שלא אמרו בסדר התפלה ולא מוכח לפי הענין שכוונתו כדי לצאת בזה לא יצא אם הוא בסתמא אלא אם מכוון בפירוש לצאת כמבואר בסימן ס' במשנ"ב סק"י בשם החיי אדם

מוזיקה של תורה

מבצע מיוחד לחנוכה

כל הדיסקים במחיר מיוחד

קנו 3 דיסקים ומעלה וקבלו הנחה נוספת של 10%

קנו 5 דיסקים ומעלה וקבלו הנחה נוספת של 15%

קנו 10 דיסקים ומעלה וקבלו הנחה נוספת של 20%

המבצע תקף עד ליום ט"ו בטבת תשע"ה

בואו לבקר אותנו בחנות!

רחוב הנגינה 18, קריית המוזיקה

מוזיקה של תורה

בנוה ומקים עלמות של תורה"

"ומוזיקה של תורה, בנוה ומקים עלמות של תורה"

NUAH 845.013.0001

קניה בתשלומים ביוקר [ג]

מחיר קבוע

בגליון הקודם כתבנו ההלכות בקונה חפץ **שיש לו מחיר קבוע**, או שנמכר בהפרש קטן עד גבול מסויים בין חנות לחנות, שאסור למכרו יותר ממחיר הרגיל בגלל שמשלם בתשלומים, והוה רבית דרבנן. ולכן רוב המוצרים שנמכרים בחנות ללא הזמנה מיוחדת נכלל בהנ"ל[1]. **ובס"ד במאמר הזה נעסוק בדיני דברים שאין להם מחיר קבוע.**

מחיר שאינו קבוע

חפצים שאין להם מחיר קבוע, כגון חפצים שעשה בהזמנה מיוחדת, מותר להוסיף במחיר למשלם בתשלומים או לאחר זמן. ואין בזה חשש ריבית, אם אין הדבר ניכר שמשלם יותר מן הרגיל בתנאים דלהלן:

א. אינו מפרש: אסור להמוכר להודיע שיש שני מחירים, מחיר בזול למשלם במזומן ומחיר יקר למשלם בתשלומים, דאז הוה מפרש שמשלם יותר בשביל התשלום המאוחר, ואז אסור[2]. ובכלל האיסור כשתלויה מחירון בחנות שיש שם שני מחירים[3]. והיא הנקרא בגמרא 'טרשא דרבי נחמן'[4].

---

1 אבל בדבר שיש לתלות שהיוקר אינו מחמת ההמתנה, אלא בגלל סיבה אחרת, כגון במכירה של תשלומים שהמוכר צריך לטרוח ברישום או בגביית התשלומים או בהפקדת השיקים בכל פעם, מותר להוסיף קצת על המחיר. אבל אם לוקח לפי אחוזים, ולפי זמן של דחיית התשלומים, נראה שזה ניכר שזה בשביל ההמתנה נותן לו תוספת. ברית יהודה (עיקרי דינים פרק יד סעיף יא).

2 שו"ע (יו"ד סימן קעג ס"א). ז"ל השו"ע **"מכר לחבירו דבר ששוה עשרה זהובים בי"ב בשביל שממתין לו** [פירוש, שהמוכר נותן את החפץ מיד, והלוקח פורע המעות לאחר זמן], **אסור** [שבשביל הזמן שממתין המוכר להמעות מוסיף הלוקח ב' זהובים על שווי החפץ]. **אפילו אם המוכר עשיר ואינו צריך למעות, ולא היתה הסחורה נפסדת אצלו** [פירוש, שאפילו באופן שמוכר לו חפץ שעתיד להתייקר עד זמן הפרעון, והוא חפץ שאינו נפסד, אסור ללוקח להוסיף על שווי החפץ עכשיו. ואין יכול המוכר לומר שהוא אינו מרוויח כלל מזה, שהרי מצדו היה יכול לחכות למכרו בשעת היוקר. והטעם, שאה"נ מצד המוכר ליכא רבית, מ"מ לגבי הלוקח יש רבית, שהרי אם היה לו מעות עכשיו היה קונה כשער הזול, ומה שמוסיף הוא בשביל המתנת המעות]. **במה דברים אמורים בדבר שיש לו שער ידוע או דבר ששומתו ידוע כמו פלפל או שעוה. אבל טלית וכיוצא בו שאין לו שער ידוע ואין שומתו ידוע** [שבטלית אינו שייך שער ושומא, שמחיר כל טלית שונה מחבירו, כיון שיש הרבה פרטים המרכיבים את שלמות הטלית, באיזה בד תפור ועוד] **מותר למכרו ביוקר לפרוע לזמן פלוני** [כיון שאינו ניכר שמוסיף בשביל המתנת המעות, רק נראה שכך מחיר החפץ] **ובלבד שלא יאמר לו בפירוש אם תתן לי מיד הרי לך בעשרה זהובים ואם לזמן פלוני בי"ב** [שאז הרי מפרש בדיבורו להדיא שנוטל י"ב בשביל המתנת המעות]".

3 כתב בברית יהודה (עיקרי דינים פרק יד סעיף יד) נראה שאם יש שלט בחנות על שני מחירים הרי זה כמפרש. וכ"ש כשעל המוצר רשום המחיר במזומן. **אבל בפרסומים מחוץ לחנות כגון בעתון**, אם אינו מפרש בשעת מעשה אינו חשוב כמפרש. אמנם ראיתי בספרי זמנינו שכותבים שהוא הדין פרסום בעיתון נחשב כמפרש ואסור.

4 בגמרא (ב"מ סה.) **"אמר רב נחמן טרשא שרי** [מותר למכור סחורה בהמתנה יותר מדמיה. והוקשה בגמרא ממשנה שמבואר] **ואם לגורן בשנים עשר אסור** [דמבואר במשנה שם, כיצד מכר לו שדהו ואמר לו אם מעכשיו אתה נותן לי, הרי שלך באלף זוז, אם לגורן בשנים עשר מנה אסור. ומתרץ הגמרא] **התם** [במשנה, כיון שאמר בפירוש שאם ישלם עתה יהיה מחירו רק אלף זוז] **קץ ליה** [הרי פירש לו שהעלאת המחיר הוא משום המתנת המעות, ולכן אסור] **הכא** [בטרשא דרב נחמן] **לא קץ ליה** [שלא פירש שאם ישלם מיד ימכור לו בפחות, אלא אמר לו סתם שהוא מוכר לו ביוקר, ויכול לשלם לאחר זמן, ולכן אין זה נראה כרבית ומותר]". **ופסק המחבר כאן דטרשא דרבי נחמן מותר**. וכתבו התוס' (סג: ד"ה ואמר) והרא"ש (סימן כג) דכל דבר ששומתו ידוע או שיצא השער אסור אפילו אם לא פירש לו אם מעכשיו בפחות, ואפילו בסתמא אסור.

מה שאסור ב'מפרש', היינו רק לשלם יותר בתשלומים דאז הוי הרבית, אבל לשלם במזומן ולקבל מיד החפץ במחיר הזול, מותר אפילו אם הודיעו שיש שני מחירים, כיון שכשמשלם מיד אין כאן שום הלואה[5].

ב. מחיר שאינו גבוה: אסור להעלות את המחיר גבוה מידי שאז ניכר שלכן משלם ביוקר בשביל איחור התשלום[6]. הסכום שמותר להעלות עיין בהערה[7].

אם בשעת מכירה העלהו מעט ובשעת פרעון הוזל החפץ ועתה הוא בשיעור הרבה מותר, דהולכים אחר שעת הפסיקה[8].

נמצא שהתיתר להוסיף במחיר בדבר שאינו מחיר קבוע, מותר רק אם אינו מפרש לו שלוקח מחיר יקר יותר בשביל איחור התשלום. ולכן אסור שיהיה שני מחירים מחיר למזומן ומחיר לתשלומים, וכן אינו מוסיף הרבה בשביל האיחור. דבאופנים אלו אינו ניכר שמשלם יותר בשביל האיחור.

דוגמא: המזמין ארון ספרים מיוחד לפי מדותיו, או המזמין שמלה מיוחדת וכדומה, הרי היא נחשב לדבר שאין לו מחיר כלל, ואז מותר להוסיף מעט, כשאינו מפרש לו שהוא משלם יותר בשביל איחור התשלום.

אמר כבר שני המחירים

הבא לקנות חפץ וסבר המוכר שהלוקח רוצה לשלם במזומן, ואמר לו מחיר הזול. ושוב נתברר שרוצה לקנות בתשלומים, אסור למכרו בתשלומים ביוקר[9].

אמנם רשאי המוכר לומר ללוקח כי הוא חוזר מהמחיר במזומן, ועתה אף אם ישלם במזומן יהא המחיר כמו בתשלומים, אז מותר לכרו בתשלומים[10].

היתר עסקא

יש לציין שכל האופנים האמורים שאסורים בשביל ריבית היינו כשלא עשו היתר עיסקא.

ומש"כ בשו"ע "אפילו אם המוכר עשיר ואינו צריך למעות וכו', **זהו טרשא דרב פפא**, ומקורו בגמא (שם) **"אמר רב פפא טרשא דידי שרי** [מה שאני נוהג למכור את השיכר שלי ולגבות לאחר זמן מחיר יקר יותר, מותר, ואין בו משום אגר נטר] **מאי טעמא שכראי לא פסיד** [השיכר שלי אינו מתקלקל מתשרי עד ניסן, ואם כן אם הייתי משאיר את השיכר ברשותי ומוכרו בניסן, הייתי יכול למכרו במחיר היקר ולא הייתי מפסיד כלום], **זוזי לא צריכנא** [וגם איני דחוק למעות, שאני עשיר, ואין לי סיבה למכור את השיכר בתשרי במחיר הזול, ואני מצידי הייתי מוכר את השיכר בניסן], **אנא הוא דקא עבידנא מילתא גבי לוקח** [ואני עושה טוב ללוקח שחפץ כבר עתה בשיכר, ואני נותנו לו עתה, וישלם לי בניסן לפי השער של ניסן, נמצא שאיני נוטל שכר עבו המתנת המעות]. **אמר ליה רב ששת בריה דרב אידי לרב פפא מאי חזא מר דקא אזלת בתר דידך** [מה ראית לילך אחר עצמיך ולומר שכיון שאתה אינך צריך למכור עכשיו אין זה אגר נטר], **זיל בתר דידהו** [יש לך ללכת אחר הלוקח, ומבחינת הלוקח ודאי מה שמשלמים יותר הוא משום המתנת המעות]. **דאילו הוי להו זוזי הוו שקלי כי השתא** [שהרי אילו היה להם עתה מעות מזומנים, היו יכולים לקנות עכשיו בזול], **השתא דלית להו זוזי שקלא כיוקרא דלקמיה** [ומכיון שאין להם מעות מזומנים הם קונים ביוקר נמצא שהם מוסיפים בשביל המתנת המעות]".

5 פשוט.

6 שו"ע (שם). וז"ל ויש מי שאומר שאפילו אינו מפרש בהדיא, אין היתר אלא במעלהו מעט, אבל אם מעלהו הרבה עד שניכר לכל שבשביל המתנת המעות הוא מעלהו הוה ליה כמפרש ואסור".

7 נחלקו הפוסקים בשיעור מעלהו הרבה דהש"ך (שם סק"ה) כתב בשם מהרלב"ח, והביאו רעק"א (שם) ששוה ה' בו' מותר, ויותר אסור, והיינו עד 20% נחשב למעט, ויתר מזה נחשב להרבה. ובדרכי תשובה כתב בשם ישועות יעקב שפחות משיעור הונאה הוא מעלהו מעט, ויותר הוא מעלהו הרבה. ולפי"ז שוה ה' בו' אסור. ודעת החוות דעת (שם ביאורים סק"ג) שיש להקל כב' השיעורים דהיינו שאם מעלהו בשיעור שיכול להתייקר כך בשעת הפרעון, וכן הוא ברוב השנים מותר ואפילו יותר מחומש שאין ניכר הרבית. ואם אינו ראוי להתייקר כל כך, ומ"מ אם מעלהו בפחות משיעור הונאה דהיינו שתות ממחיר החפץ, לכו"ע אין זה כמעלהו הרבה ומותר, אפילו אין דרכו להתייקר.

8 חוות דעת (סימן קסי"ב סק"א).

9 כיון שאמר לו כבר המחיר למזומן, ואח"כ אמר לו מחיר היקר אם משלם בתשלומים הרי הוא כמפרש שנוטל יקר בשביל המתנת המעות.

10 חוות דעת (סימן קעג סק"ב). שלא אסרו אלא כשבשעת משיכה עדיין הבחירה בידו לבחור באחד משתי האפשריות. אבל בנ"ד הרי שוב אינו יכו לקנות במזומן.

לשכת הסת"ם

שאלות ותשובות בהלכות סת"ם
שהגיע בקרבי ההוראה

שאלה: הסופר דילן רצה לכתוב עשרת בני המן בעמוד שלם, ולכתבה באותיות רגילות, מכיון שמעיקר הדין עשרת בני המן צריכים לכתוב באותיות רגילות, ולא באותיות רבתי. אמנם כשכותבים באותיות רגילות אי אפשר למלאות עמוד שלם. שהרי במגילה זו יש כ"ח שורות. ולכן עלה בלבו רעיון שיעשה וי"ו של ויזתא רבתי ביותר, ובזה ימלא כל השורות של העמוד. מכיון שהוי"ו של ויזתא צריכים לכתבה באות רבתי. והרי שלך לפניך. השאלה האם זה כשר או לא.

תשובה: לענ"ד נראה שפסולה, כיון שאינו נקרא למילה אחת. שהרי גם לאות רבתי יש שיעור שיהא נראה כתיבה אחת, משא"כ כאן אינו נקרא כתיבה אחת.

לשכת הסת"ם כהלכתה

רח' ראבדזמין 8 בני ברק [בחניה]
טל: 054-8362976

הלשכה אחוזה לשאלות בהלכה מדי יום ביומו
בין השעות 6:30-7:00 בערב

משמרת סת"ם

ניתן להבחן על ידינו
הבחינות של משמרת סת"ם
לתעודה 'קבלה'

קול הסופרים

שיעורים בהלכות סת"ם
[משנה ברורה סימן לב, לו, משנת סופרים, קסת הסופר סימנים י-יב]
079-520-5237

שיעורים בהלכות סת"ם

כל יום ראשון
בביהמ"ד אהל יהושע
רח' ברנדשטטר
בשעה 10:10 בערב

פיקוח על סת"ם

תזכורת:
הסופרים החשובים שנבחנו על ידינו במשמרת סת"ם במחזור א'. צריכים לחדש התעודה. והמחדשים התעודה עכשיו סגי בחידוש תעודה, שזה רק בחינה בע"פ. אבל אם עובר הרבה זמן, צריכים לעשות כל המבחן מחדש בכתב ובע"פ.

וְיִתֵּן יְחֻזְקִא"ל לָכֶם לְמוֹפֵת

באותנת ידידות ושמחה, נשוך זאת הברכה,
בשם אנשי שלומינו קהל עדתינו נישא אלומות גודש,
בשם חברי הנהלת מוסדותינו הק' והעוסקים במלאכת הקודש,
ובשם הנהלת כוללינו ברכות מלא חפנים, מרבני ולומדי "כולל עצי חיים"

יעלה ויבוא ויגיע ברכת מלא טבא חמה ולבבית ואיחולי ברכות והודאות עד בלי די
חן וחסד יחן ה' אל מעלת כבוד ידידינו ויקיר נפש כל חי החשוב הנעלה והמשובח
זמין כל עבידתיה יום וליל לא ישבות לטובת אברכי הכולל בעידותינו העסולאים בפז
קרוב לכל קוראיו תעיד עשליך עצמו מעגד את קרן מוסדותינו לרומם ולחזק
אדוק עקושר ועקורב באילנא רברבא הלא הוא כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א
לו יאתה התנדה והתהילה בהרמת קרן קהילתינו ודואג תעיד לכל יחסר העזג כלל

האי גברא יקירא, עושה חסד לאלפים תדירא, נודע לעוז ולתפארה,
מרבה להיטיב לזולת חשיבה כאורה, ומופלג ביראה טהורה

הרב יחזקאל ראטטער

שליט"א

מנהל כוללינו הק' "כולל עצי חיים" דסאטמאר
רוח חיים של מוסדותינו וקהילתינו הק' פה, בני ברק ת"ו

לרגל שמחת הולדת נכדתו למזל טוב

אעל חתנו האברך החשוב המופלג והנעלה, תורה יר"ש ויחסידות אעלו כלולה

הר"ר שמעון כהן הי"ו

בן האי גברא יקירא, נודע לעוז ולתפארה, מחשובי קהילתינו המעטירה

הרה"ח ר' מנחם עבי כהן שליט"א

וצרופה בזה ברכותינו, מעומק לבבינו, שזכות רביתיה"ק יעמוד לו להתברך בכל ברכאן דנפישא, בשכר עמלו בהרחבת גבולי הקדושה, ויושפע לו אושר ועושר בעידה מרובה וגדושה, ויזכה להרבות ולהיטיב בפעולותיו הנערצים לעטן הקהילה והמוסדות, במעשיו הטובים ללועדי הכולל בתעידות, להרמת קרן התורה והחסידות, וזכות הרבים יגן בעדו ובעד ביתו, ויתעמוד לעד צדקתו, ותעיד נספר תהילתו.

החותמים לטעמ שעו ברגשי הודאה והערכה

הנהלת המוסדות | הנהלת הקהילה
הנהלת הכולל

הילולא רבא

מאמרים יקרים, עובדות וסיפורי קודש יקרים
מצדיקים קדושים וטהורים, בעלי ההילולא זי"ע

כ"ה אדר

הגה"ק רבי אברהם גרשון מקיטוב זי"ע

ואלה תולדות

הגה"ק ר' גרשון נולד לאביו הגאון הצדיק ר' אפרים זצוק"ל בעיר קיטוב, שעל שם העיר מולדתו זו נתפרסם שמו בתפוצות ישראל ונקרא ר' גרשון קיטעווער ז"ל.

בין גדולי חכמי בראדי

את עיקר תורתו קנה ולמד בעיר בראדי מקום מגורת גאוני דורו אשר גם הוא הי' נמנה ביניהם ה"ה חכמי ה"קלויז" המפורסם בבראדי, ואף כיהן שם כראב"ד באחת מארבעה בתי הדין דשם, ב"פנקס הקלויז" של חכמי בראד מופיע שמו כאחד המיוחד מגדולי החכמים, עד שבחרו בו להיות שליח צבור קבוע שלהם בימות החול, קולו הי' קול ערב מאד, והי' נחבב מאוד בין חביריו גדולי וגאוני הדור, במיוחד עם רעיו האהובים ה"ה הגה"ק בעל הנודע ביהודה והגה"ק בעל מאיר נתיבים, זצ"ל, הובא בשו"ת נודע ביהודה קמא חלק אה"ע סי' ע"ג ומתאר אותו בתוארים נפלאים וז"ל: מחמד עיני וחמדת לבי. בר פחתי ובריבי. חכים עדיף מנביא. ליש ולביא. ה"ה כבוד אהובי ידיד נפשי וחביבי. אהוב למטה ונחמד למעלה, הרבני המופלא ומופלג בתורה וחסידות, לו עשר ידות, שושן סודות. החכם השלם והכולל נ"י פ"ה ע"ה כבוד מוהר"ר אברהם גרשון נרו יאיר עם כל אשר לו שלום. קבלתי מכתבו הטהור ושמחתי בשלומו ובכבודו... יעי"ש. הגה"ק ר' יונתן אייבשיץ זי"ע מתאר אותו בספרו לוחות העדות "הרב החסיד המפורסם המופלג בתורה ומקובל אלוקי".

עם גיסו מרן הבעש"ט הק' זי"ע

הי' גיסו של מרן אור שבעת הימים הבעל שם טוב הקדוש זי"ע, (שעל פי צוואת אביו הק' ר' אפרים נשא הבעשטה"ק את אחותו, עם כי באותו הימים הי' הבעש"ט עוד צדיק נסתר ולא הי' יודעים מגדולתו,) מתחילה הי' ממתנגדי גיסו הבעשטה"ק למרות צוואתו של אביו, לא עמד על טיבו שהי' מתנהג לפנים במדה מגושם מאד, והי' מוכיח אותו תמיד על התנהגותו, עיין בספר "עבודת ישראל" (פ' מצורע) שמעתי אומרים שהרה"ק מו"ה גרשון אמר פ"א למרן גיסו הבעש"ט זי"ל, בעת שעדיין לא הכיר מדרגתו, בזה"ל: כל זמן שאתה תוכל עוד בתפלה לומר ברוך אתה עפ"י רצונך תדע כי עדיין לא הגעתה לכוונת התפילה, כי כ"כ צריך האדם להיות בהתפשטות עד שאפס מאתו כח ושכל לדבר התפלה, והדברים אמיתיים, עכ"ל, רק בעבור כמה שנים לאחד התגלותו של מרן הבשטה"ק זי"ע הפך להיות מגדולי מעריציו, והי' מקושר בו מאד, וכפי שמוכח מאגרותיו ששלח מרן הבעש"ט לר' גרשון לא"י שנסיעתו של ר' גרשון לארץ הקודש הי' עפ"י ציויו של מרן הבעש"ט, והוא הי' השליח שעליו סמך מרן הבעש"ט לכונן בה יסוד להפצת תורת החסידות בארץ הקודש, וגם לעורר רחמי שמים על כלל ישראל, כמים פנים אל פנים, ידוע אגרת המפורסם ששלח אליו הבעש"ט הק', אודות "השבעת עליית הנשמה שעשה", ופותח שם בלשון חיבה: אהובי גיסי חביבי וידידי כנפשי ולבבי... החסיד המפורסם בתורה וביראה... , ומגלה לו שם סודות וענינים טמירים

ימי ההילולא

כ"ה אדר

- רבי אברהם גרשון מקיטוב ב"ר אפרים תקכ"ה
- רבי ישראל מקאליש ב"ר יצחק תר"מ
- רבי יוסף ארי' לייב ב"ר יהושע מטאמאשוב תרע"ו [אד"ב]
- רבי בצלאל יאיר מאלכסנדר ב"ר יחיאל תרצ"ד

כ"ו אדר

- רבי ישכר בעריש עשקלס אב"ד ניקלשבורג ב"ר גבריאל תקי"ג
- רבי אליעזר ליפא מהאמעלניק ב"ר אלימלך מליזענסק תקע"ג
- רבי אהרן ב"ר שמשון (ד"ר גארדן, תלמיד המגיד) תק"ע [אד"ב]
- רבי איתמר הכהן מטשיזיקאב
- רבי דוב בערצי מטלסט ב"ר יהודה מאיר משפיטיווקא תר"י
- רבי דוד אברהם משה מאונגוואר (ר' דוד פייגעלעס) ב"ר שמואל תרנ"א
- רבי שלום מקאמארנא ב"ר יעקב משה תרצ"ז

כ"ז אדר

- רבי יוסף שאול נאטאנזאהן ב"ר ארי' לייבוש (שואל ומשיב) תרל"ה
- רבי ישעי' שור אב"ד יאס ב"ר משה (כלי' תפארת) תרל"ט
- רבי אלטר מאיר דוד מוואלברום ב"ר יצחק מנחם תרע"א
- רבי אשר ישעי' מסטאשוב ב"ר מנחם מנדל מגלאגוב תרצ"ו
- רבי מרדכי זוסיא מהוצאלאס ב"ר מנחם נחום מטריסק תרצ"ז
- רבי יצחק יהודה טרונק אב"ד קוטנא ב"ר משה פנחס תרצ"ט
- רבי יהודא ארי' די מודינא מוויניציע ת"ח

ומופלאים, ועיין שם בין השאר, "וכן שאלתי את פי משיח, אימת אתי מר, והשיב לי, בזאת תדע בעת שיתפרסם למודך ויתגלה בעולם, ויפוצו מעיינותיך חוצה", ומבטא שם את געגועיו אליו וז"ל: "ורציתי להרחיב הדיבור ולטייל באריכות, אך מחמת הדמעות אשר נזכרתי פרידתך ממנו לא יכולתי לדבר", וחותם שם באהבה: "כה דברי אהובך גיסך המצפה לראותך פנים אל פנים ומתפלל בעד אריכות ימיך ואשתך ויוצאי חלציך ודורש שלומך כל הימים לרבות הלילות לאורך ימים טובים". ר' גרשון הי' ספרא רבה, וכתב בכתב ידו סדור תפלה עם כוונות האריז"ל, אשר מרן הבעשטה"ק זי"ע התפלל מתוך סידור זה.

ימי ההילולא

כ"ט אדר

- **רבי נחמן אויערבאך ב"ר דוד מאניסטרישין תרט"ו**
- **רבי שלמה הכהן מראדאמסק ב"ר דוב צבי (תפארת שלמה) תרכ"ו**
- **רבי אברהם שא אב"ד קויבערסדארף ב"ר יודא ליב (אהל אברהם) תרל"ו [אד"ב]**
- **רבי פנחס נתן מרידיק ב"ר אליעזר צבי מקאמארנא תרצ"ב**
- **רבי יהושע אשר (השני) מפאריסוב ב"ר אברהם דוד נפתלי ירחמיאל תרצ"ה**

א' ניסן

- **נדב ואביהו בני אהרן ב"א תמ"ט**
- **רבי משה ב"ר מנחם מנדל מוויטעפסק תקנ"ט**
- **רבי שמואל הלוי קעלין ב"ר נתן נטע (מחצית השקל) תקס"ו**
- **רבי ישראל מבארנוב ב"ר אליעזר מדזיקוב תר"ל**
- **רבי מנחם נחום משפיקוב ב"ר יצחק מסקווירא תרמ"ו**
- **רבי אלימלך מגראדזיסק ב"ר חיים מאיר יחיאל (אמרי אלימלך) תרנ"ב**

ב' ניסן

- **רבי יעקב שפירא מהומענא ב"ר אברהם (תלמיד רמ"מ מרימנוב) תקפ"ה**
- **רבי שלום דוב בער מליובאוויטש ב"ר שמואל תר"פ**

עלייתו לארה"ק

בשנת תק"ב כאשר עלה ברצונו של מרן הבעשטה"ק זי"ע לעלות לארץ ישראל, כי הרה"ק בעל אור החיים הקדוש זי"ע כבר הי' אז בארץ ישראל, ורצה להתראות עמו פנים אל פנים כדי לקרב את הגאולה, בעת ההוא עלה ר' גרשון בעלייתו הראשונה שלו לארץ הקדושה לחונן את עפרה, וציוה הבעשהטה"ק את גיסו למסור דרישת שלום לאור החיים הקדוש ולשאול את פיו אם יוכל לעלות וליראות עמו, ר' גרשון מתחילה התישב בעיה"ק צפת שם מצא את הרה"ק רבי נחמן מהורדענקא זי"ע, ועסקו ביחד בתורה ועבודת השי"ת, בחודש תמוז תק"ב, נסע האור החיים הקדוש זי"ע להשתטח ביחד עם בני ישיבתו על קברי הצדיקים בגליל, אז נפגש ר' גרשון לראשונה עם האור החיים הקדוש, ומסר לו את פרישת שלום מגיסו של הבעשטה"ק זי"ע, ושמח האור החיים הקדוש מאד ע"ז, ועל שאלתו בענין עלייתו לארץ ישראל, ענה כי אם ראהו בשלימותו בשמים יכול לעלות, ואם לאו עדיין לא הגיע הזמן שיעלה, ואז נתקבל ר' גרשון כתלמיד ישיבתו ללימוד הנסתר,

מרן הבעשטה"ק הי' בקשר עמו כל זמן שהותו בארץ ישראל ושלח אליו תמיד אגרות עם שליחות שונות למען הכלל, באותן הימים קיבל ר' גרשון ידיעה מגיסו הבעשטה"ק זי"ע כי משנאי ה' מתנכלים לעקור את הדת על ידי גזירות רעות נגד התלמוד הקדוש, ושעליו להכנס אל בנין מערת המכפלה להתפלל על כך, ר' גרשון מסר נפשו על זה ונכנס בפנים למרות החוק החמור האוסר על איש ישראל להכנס שם, ואכן הוא נתפס שם, אבל הוא ניצל בדרך נס, פעם אחת נתכבד להיות מוהל בעיר עכו, שהיא לפי ההלכה חצי' בארץ ישראל וחצי' בחו"ל, בליל שבת קודש התפלל באחד מבתי הכנסת, לאחר שהרגיש כי היא בנוי' בחלק שהוא בחו"ל, שינה מקומו בבקר והתפלל בבית הכנסת אחר הבנוי' בחלקו של א"י, כעבור זמן קבל מכתב מגיסו הבעש"ט כי באותו ליל שבת קודש לא ראה אותו בארץ ישראל ורק בבקר ראה אותו ומבקש ממנו להודיעו סבת הדבר, ור' גרשון נזכר בדבר והבין כלפי מה הדברים מרמזין, ועיין מענין זה בספר דגל מחנה אפרים פרשת בראשית וז"ל: וירא אלקים את האור כי טוב. ואיתא במדרש, כי טוב לגנזו, וגנזו לצדיקים דבו משתמשין צדיקים בכל דור ודור (חגיגה י"ב.) עיין שם, ושמעתי מאא"ז נ"ע זללה"ה היכן נגנז האור ההוא, ואמר שהשי"ת גנזו בתורה (עיין בזוה"ק בהשמטות ח"א רס"ד.) ולכן משתמשין צדיקים בכל דור ודור באור ההוא, היינו על ידי התורה שיש בה אותו האור, שיכולין להסתכל בו מסוף העולם ועד סופו, כמו שראו עיני ממש כמה מעשיות, מה שכתב לדודי זקני המנוח ר' גרשון קיטיבור ז"ל שנסע לארץ הקדושה, איך שראה אותו בשבת בחוץ לארץ, ומה זה עשה בחוץ לארץ, והשיב לו דודי זקני באגרת, שבאותו שבת עשה איזה גביר ברית מילה בחוץ לארץ ושלח אחריו להיות מוהל אצלו, עכ"ל.

בקנאו את קנאתי

לאחר תקופה קצרה חזר לחו"ל והתיישב בעיר מגוריו בראדי, בחדש אלול תק"ג קרה מעשה נורא שראו אז גדולתו הגדולה של ר' גרשון, שבאו שני אנשים לדין עם אשתו של אחד המכובדים בעיר, ורב העיר הגאון ר' יעקב יוקל הורוויץ זצ"ל, דן את האשה לחובה, משפחתה היתה מיוחסת ואנשים אלימים, הם העבירו את הדין תורה לפני גדולי התורה, ואעפ"כ רוב פסקו לחובה, וכל העיר היתה כמרקחה, והמשפחה לקחה לעזרה את הממשלה, והם תבעו את הרב בבית המשפט של הגויים, והם פסקו לטובת האשה, שכל מי שיהין לדבר סרה באשה יוטל עליו קנס

מאה אדומים או יספוג מלקות, אז יצאו שלשה מגדולי העיר ה"ה הגאון בעל הנודע ביהודה, והגאון בעל מאיר נתיבים והגאון ר' גרשון קיטיווער זצ"ל והם קנאו קנאת ה' צבקות, והכריזו את דבר האיסור על האשה ברבים, הם נתפסו והואשמו והעמידום ברחבת בית המשפט להוציא לפועל את גזר דינם, הגאון בעל הנודע ביהודה שילם את מאת האדומים שזה הי' כל רכושו, הגאון בעל מאיר נתיבים לא הי' לו לשלם, והולקה מאה מלקות, והגאון ר' גרשון גם לא הי' לשלם, והי' כבר נכון לקבל אף הוא מאה מלקות, אלא שהתקרב אליו גוי אחד ואחזו בידו והראה לו מקום פירצה בגדר, והוא ברח משם למעזבוש מקום מגוריו של גיסו הבעש"ט, הבעש"ט קבל פניו בספר פנים ואמר לו הוי יודע כי אנכי שלחתי לך את אליהו הנביא בצורת גוי, להושיעך, ובשכר זאת שקנאתם קנאת ה', וקדשתם שם שמים ברבים, נעשה רעש גדול בשמים, ופסקו לכולכם גדולה מן השמים, הגאון בעל הנודע ביהודה יתמנה לכהן בעיר הגדולה פראג, והגאון בעל מאיר נתיבים יתמנה לרב בהעיר ואם בישראל לעמבערג, ואתה תזכה לעלות שוב לארץ ישראל, ולהתמנות לנשיא על כל התמנות שבקדושה, ר' גרשון רצה מיד לחזור לאה"ק, אולם הבעש"ט עכבו אצלו והחזיקו שלשה שנים על הוצאתו.

ויעל שנית

בקיץ שנת תק"ז חזר לארץ הקודש, להמשיך בשליחותו של מרן הבעש"ט, בדרך התעכב בקושטא וקבץ מעות עבור עניי ארץ ישראל, ואח"כ בא לא"י והתיישב בעיר האבות חברון, שמו התפרסם במהרה לתלמוד חכם גדול ולאיש קדוש, חכמי חברון אהבו אותו אהבה רבה, ובכל דבר קטן כגדול התייעצו עמו, ונהגו בו כבוד גדול, ודאגו לכל הצטרכיותיו, עד שלא הי' צריך לצאת מפתח החצר ולחוץ, גם הישמעלים כבדו אותו מאד, ואמרו כי מיום בואו לחברון הוטב מזלם, אפ' השר העיר בא לקבל פניו, ר' גרשון נתן לו מתנה מקטרת שקנה בקושטא, בערב ראש חודש אלול נסע לירושלים, ידוע ומפורסם על שברון לבו והרגשותיו שהי' לו בהגיע לירושלים וראה את ירושלים בבנינה, כמובא בספר "מאירת עינים" להגאון ר' מאיר תאומים זצ"ל אביו של ה"פרי מגדים" זצ"ל, וז"ל: (פר' נח) ראיתי כתב מארץ הקדושה, מה שכתב החסיד מוהר"ר גרשון נ"י לגיסו המפורסם בעל שם טוב מוה"ר ישראל נ"י, וז"ל: ואני בבואי לעיה"ק ירושלים, וראיתי שמבונה בכל טוב, נפלתי על אפי ובכיתי, ואמרתי: את ירושלים נמשלת כאלמנה, האיך לבשת בימי אלמנותיך בגדים נאים, הלואי שראיתי בחורבנך, כמ"ש בא"ח (סי' קנא ס"י) בית הכנסת שחרב תולשין עשבים ומניחים מפני עגמת נפש, וז"ש: ועיר אלוקים וכו' למטה נאה, אבל למעלה המכוון כנגד מטה, חושך ואפל, עכ"ל, ועיין בפרי מגדים (א"א סי' תקס"א סק"א) שמביאו בתוספות ביאור וז"ל: ושמעתי מאדוני אבי הרב ז"ל שאמר כמדומה בשם החסיד ר' גרשון קוטבר ז"ל שבא לירושלים וראה בשלותה עמים יושבים בה, ובכה ואמר שזה שאומרים [אזכרה אלקים ואהמיה] בראותי כל עיר (ירושלים של מטה) על תלה בנוי, ועיר ה' מושפלת, ירושלים של מעלה וכו' שם ניכר החורבן ודוממים כו', עכ"ל, חכמי ירושלים באו אליו תיכף עם ביאתו, וביקשו למנות אותו לרב ולנשיא, אבל הוא התנגד בכל תוקף, והחביא את עצמו בישיבת "בית א-ל", כדי שלא ימצאו אותו, ואח"כ מצאו אותו, וביקשו והתחננו אליו שיהיה להם לראש, כמו שכותב ר' גרשון לגיסו וז"ל: ואח"כ התחילו לבכות לפני ממש בדברים המשברים את הלב, אמרתי, רבש"ע, אינני יודע אם מן השי"ת יצא הדבר, או אם הוא מעשה פלוני [יצה"ר], בקיצור כל כך היו משברים לבי עד שלא יכלתי לסבול והסכמתי לדבריהם, ושמחו כולם שמחה גדולה, וצעקו: יחי המלך, יחי המלך, עכ"ל, אבל חזר בו אח"כ מזה, מסיבות שונות, ולמרות שחכמי ירושלים רצו לעכב את חזרתו לחברון, בזה ששיחדו את בעלי העגלות שלא יסיעו אותו, עכ"ז עלה בידו לחזור לחברון, שש שנים הי' גר שם, עד שנת תקי"ג שאז חזר לירושלים, וקבע מקום תפילתו ותלמודו בישיבת "בית א-ל" שעמד אז בראשות של המקובל האלקי הרש"ש זי"ע, והי' נמנה בין גדולי המקובלים, ואף כי הוכתר לנשיא העדה, כהבטחת הבעש"ט, המשיך להיות נחבא אל הכלים.

זכה ר' גרשון למלאות בקשת גיסו בהפצת תורת החסידות בא"י, וכמו שכותב להבעש"ט וז"ל: שמך כבר נודע בשערי ירושלים, והחכמים בכאן ביקשו ממני שאכתוב לך ואזרזך שתבוא לכאן לקבוע דירה ותאבים לראות פניך..., עכ"ל, אלא שכידוע, משמים נתעכב הדבר ולא יצא לפועל, ואכהמ"ל בזה.

הצנע לכת

בספר "שבחי הבעש"ט" מסופר, שפ"א הי' שנת בצורת, וגזר הרש"ש תענית ציבור, וקרא לתפלה בישיבתו "בית אל", ופנה אל ר' גרשון שיואיל לעבור לפני התיבה, ומאחר שהמנהג הי', שהעובר לפני התיבה אומר תחילה דברי כבושין לפני הקהל, התכונן גם ר' גרשון לעשות כן, אולם באשמורת הבקר הרגיש ר' גרשון כי ניחר גרונו, שלח את בנו להודיע להרש"ש, שאינו יכול לעבור לפני התיבה, ויעבור אחר במקומו, אכן באמצע שירת הים הרגיש הרש"ש שחזר הקול לר' גרשון, לאחר תפילת שמו"ע בלחש, ניגש הרש"ש להש"ץ שילך מן העמוד וירד ר' גרשון להתפלל שמו"ע בקול ולומר סליחות, ר' גרשון ניגש והתחיל להתפלל, ותיכף כאשר התחיל סליחות עזב את התיבה וחזר למקומו, והוצרך אחר להשלים את הסליחות, לשאלת בנו למה עשה ככה, ענה, כי בפתיחה הי' תפילתי שגורה בפי, והרגשתי מיד שאם אומר הסליחות, תיכף ומיד ירדו גשמים, ויראתי מגסות רוח, שיאמרו שפעלתי בתפלתי, ולכן לא המשכתי בתפילה, כי יודע אני שירדו גשמים ב' או ג' ימים לאחר זה..., וכן הי'.

מגדולתו

כל התנהגותו הי' בקדושה ובטהרה, והרבה פעמים הי' מתענה משבת לשבת, עיין בספר יסוד העבודה (סלונים) ח"ג פ"ד, וז"ל: שמעתי מרבותי שאין להרבות בתעניתים כי אם מי שגופו חזק מאד בבריאות, או שיודע בעצמו שיש לו נשמה גדולה, וכל כוונותיו בכל מעשיו אינו כ"א לשם שמים, והרב הצדיק הגאון ר' גרשון מקיטוב ז"ל הי' מתענה כ"פ משבת לשבת, וראה אחד ולמד ממנו והתענה ג"כ בכך עד שמת, והלך הר"ר גרשון ללוותו,

ועל בית הקברות הרים את רגלו ובעט בהמת ואמר לו בפני כולם: רשע רשע מפני מה הרגת את עצמך ומדוע השווית א"ע ולמדת ממני ריבוי התעניתים שאינם לפי כוחך, עכ"ל,

מסופר שפ"א באמצע לימודו ביחד עם ריעו הרה"ק ר' נחמן מהורדענקע זי"ע בליל שב"ק כלה השמן שבנר, והתחיל לכהות ולכבות, פנה ר' גרשון להנר בטענה כי לא נאה שיכבה שעי"ז יפריע מלימודם, ופלא שהנר נשאר דלוק כל השבת קודש, עד שבמוצאי שב"ק כאשר שב ר' גרשון מביהכ"נ, אמר להנר "די", ומיד נכבה הנר.

ובא השמש

בשנת תקי"ז נפטרה עליו אשת נעוריו, ולפי תקנת חכמי ירושלים הי' אסור לגור בירושלים בלא אשה, וחכמי העיר אילצוהו לישא אשה אחרת, והציעו לפניו נשים שאינם לפי רוחו, אז חזר לחו"ל ונשא אשה אחרת שהי' לפי רוחו, וחזר תיכף לא"י, בדרך כאשר נסע על הספינה, ראה כי האני' היא בסכנה, ורצה להמתיק את הגזירה, וירד בים לטבול את עצמו וכמעט שטבע בים, וניצל ע"י נס, והגיע לא"י, ותקופה קצרה אחרי חזרתו, כעשרה חדשים אחרי פטירתו של גיסו מרן הבעשטה"ק זי"ע שנפטר ביום א' דחג השבועות תק"כ, נפטר גם הרה"ק ר' גרשון לבית עולמו, ביום כ"ה אדר א' תקכ"א, ומנו"כ בהר הזיתים בירושלים, מול חומת הר הבית המזרחי, מדברי תורתו נשאר זעיר שם זעיר שם, מה שמובאים בשמו בספרי החסידות, ונלקטו יחד בספר "אור כי טוב".

כ"ז אדר

הגה"ק ר' יוסף שאול נאטהאנזאהן זי"ע
בעמח"ס שואל ומשיב

מתולדותיו

ר' יוסף שאול נולד לאביו ר' ארי' לייבוש בשנת תקס"ח, ואביו הי' רבו מובהק, עוד במעלליו יתנכר נער, וכבר בילדותו, התחיל לכתוב חידושי תורה, כמו שכתב בספרו דברי שאול עה"ת, על פי מה שכתבתי בילדותי ממש כשהייתי כבר י"א, י"ב, פעם אחת בא עם אביו בביהמ"ד להתפלל תפלת המנחה, וראה שם ספר חדש מיד החתיל לעיין בו, ולא זז ממנו, וכולו הי' נתון בהספר, ובנתיים גמרו להתפלל מנחה, ואביו לא הפריעו, והתפללו תפילת ערבית והוא לא זז ולא מרגיש מהנעשה סביבו, וכה התמיד בלימודו בהספר, עד שבא אביו למחרת בבוקר לתפילת שחרית, ומצא אותו על מקומו בכל חושיו בהספר, וידע כל הספר בע"פ, לימים כשנתמנה לאב"ד בעיר הגדולה לבוב, סיפר אביו סיפור זה, ואמר כך הכין בני את עצמו לשבת על הרבנות בלבוב המעטירה.

האיש מקדש

בשנת תקפ"ח כשמלאו לו שש עשרה שנים, נשא את בת הרה"ג ר' יצחק אהרן איטינגא זי"ע חתנו של אבד"ק לבוב הגאון ר' מרדכי זאת אורנשטיין זי"ע (גיסו של הגאון בעל הישועות יעקב) וחותנו הגאון ר' יצחק אהרן השתדל לספק לחתנו כל צרכו, כדי שילמוד תורה בלי דאגות עול הפרנסה, ואחרי מות חותנו שנפטר בדמי ימיו, זמן קצר אחרי החתונה, השתדלה גם חמותו לפרנסו, וכשנפטרה גם חמותו, לקחה אשתו את עול הפרנסה כדי שבעלה ישב באהלה של תורה, בהרחבת הדעת, והיא היתה אשת חיל ועסקנית בצרכי ציבור, וביחוד להשיא בחורות עניות, חותנו הי' נמנה בין החסידים בלבוב, והי' מתפלל ב"קלויז לובלין" שנוסד בשנת תקע"ב, עוד בחייו של החוזה זי"ע, וגם ר' יוסף שאול, אחרי נישואיו התפלל באותו קלויז.

שואל ומשיב

ובבית חותנו בהיותו כבן י"ז שנה, התחיל לכתוב ביחד עם גיסו ר' מרדכי זאב איטינגא שאלות ותשובות עם ד' גאוני עולם, ה"ה הגאון ר' מרדכי בנעט, הגאון ר' עקיבא אייגר, החתם סופר הגאון ר' צבי הירש באב"ד אבד"ק באנהייט, והתשובות אלו הדפיסו בסוף ספר ים התלמוד, מדודם הגאון ר' משה יהושע העשיל אב"ד טארניגראד, שהם הוציאו לאור, וגם חיבור על ספר ים התלמוד החיבור מפרשי הים, וגם הי' בכתובים ספר שו"ת בשם שבת אחים ונאבד, וברוב הימים נעשה למשיב הגדול שבדורו, וכל גדולי עולם מכל קצוי תבל, שאלו מאתו דבר ה' זו הלכה, ובמהדורא רביעאה ח"ב סי' קצ"ו כותב וז"ל.. ולהעתיק כל מה שכתבתי בזה אין הזמן מסכים, כי רבו הטרדות ויאמין לי השבתי היום תשע תשובות ולכל אחד כתבתי מעט ועל כן אקצר וכו', ואף למרות חולשתו בצאתו את העיר להנפש ולשאוב אויר צח לבריאות נפשו, ולא הי' לו שם ספרים, לא מנע עצמו מלהשיב לשואליו, מזכרונו הטוב, כמו שאנו מוצאים הרבה פעמים בתחילת תשובותיו בלשון הזה "ואני יושב קרית חוצות לשאוף רוח צח ולשתות מי מעין הקשה למעיין ומחוסר ספרים ועוסק ברפואות".

יראי ה' יכבד

אף שהתנהגותו הי' רחוק מדרך החסידות, אעפ"כ העריץ מאוד את גדולי החסידות, והתחלת התקרבו אליהם היתה בבית זקינו הגאון רבי דוב בעריש היילפרין זי"ע מבערזאן, שהי' חסיד וביתו הי' אכסניא לצדיקים שנזדמנו לעיר, ועי"ז הכיר כמה צדיקים שהתאכסנו שמה, ביחוד עשה עליו רושם חזק הגה"צ ר' אברהם דוד זצ"ל מבוטשאטש שראה אותו בילדותו, וזה מה שכותב עליו בהסכמתו לספר דעת קדושים להגאון הנ"ל וז"ל "גם אנכי בילדותי זכורני, שהי' בבית זקיני מו"ה דוב בעריש היילפרין זצ"ל, ואף כי צעיר לימים הייתי בכל זאת ראיתי בעת פתחו את פיו הקדוש וחורז מתורה לנביאים וכתובים ולמדרש וילקוט וספרי קבלה והי' כולל אותם יחד" ומסיים שם "דברי המדבר לכבוד מעלת קדושת הגאון החסיד אשר אור תורתו הי' זורח על אפסי ארץ" הפגישה הזאת הראשונה השפיעה עליו מאד.

גם הי' בקי בתולדות והנהגות צדיקים, וסיפר הרבה סיפורי צדיקים מהם, ובספריו מביא הרבה פעמים, דבריהם של צדיקים גדולי החסידות שבדורות הקודמים לו כדברי אגרת הקדוש שבסוף ספה"ק נועם אלימלך, והרה"ק בעל קדושת לוי, והרה"ק ר' ברוך ממעזיבוז ועוד, ועיין בספרו דברי שאול אגדות הש"ס עמוד ק' וז"ל "אנהרינהו לעיינין במה שמצאתי הבדל נפלא בין ששון לשמחה, בספר הקדוש והיקר מהרב המקובל אבד"ק דינוב זצ"ל וכו', ועיין בדברי שאול דרשות שמספיד את הגה"ק ר' יצחק אייזיק מזידיטשוב וז"ל .. והנה הרב הצדיק המפורסם מ' יצחק אייזיק ז"ל הגן על דורו, והי' נהנין ממנו עצה ותושיה, וכל ימיו עבד עבודת השם, עבודה תמה ונקיה, ונאסף ממנו בחטאנו וכו', וגם הרבה מספרי חסידות נתעטר בהסכמתו הנלהבה, הי' בקשרי ידידות גם עם גדולי החסידות בדורו, ואף שלח להזכיר עצמו שמו ושם אמו לצדיקי הדור, פעם אחת כשנפרד ממנו הג"ר העשיל ווואלערשטיין אבד"ק ריישא זי"ע ואמר לו שבדעתו לנסוע על ראש השנה להרה"ק מצאנז אמר לו הגאון ר' יוסף שאול כשתהי' בצאנז פרוס בשלומי בגיני והזכירני לפניו בשמי ושם אמי שיזכירינו בתפילותיו בימים הנוראים, וכן שלח להגה"ק ר' אייזיק מזידיטשוב זי"ע, ולא רק הגדולים הערין אלא אפי' לנכדים ולינים הי' נוהג כבוד, עיין בשו"ת שואל ומשיב תנינא ח"ג סימן קכ"ד וז"ל מכתבו מסר לי אחד ולא ידעתי אם הוא הבעל דין או לא, ולא רציתי להשיב רק אמר לי שהוא נכד הגאון הצדיק המגיד מלובלין זצ"ל אמרתי להשיב ובתשובה שכתב אל הצדיק ר' מאיר הורביץ מזידיקוב זי"ע בהיותו צעיר לימים וז"ל "אל כבוד המופלג החריף מו"ה מאיר וכעת הוא הגאון אב"ד דשם בהרב החסיד מו"ה אליעזר אבד"ק דיזיקוב וכו' ואם אמנם אותו לא ידעתי, שם משפחתו נודע לי, שמכותבי מכתבו ניכר שהוא נין ונכד להרב הקדוש המפורסם מו"ה נפתלי אבד"ק ראפשיץ ע"ה אמרתי להשיבו תיכף עכ"ל.

לאיש כמעשהו

מלבד גאונותו בתורה הי' גם בעל מדות, אוהב את הבריות, והי' מקבל כל אדם בספר פנים יפות ובכבוד הראוי לו אמנם כשנגע הדבר לכבוד שמים כגון מי שלא רצה לציית לדין תורה וכדומה, לא נרתע ועמד איתן על דעתו שהכל יקויים כדת וכדין וכמה פעמים הי' שקפידתו הזיקה למי שלא רצה לציית, פ"א שלח להזמין אדם אחד שלא רצה לחלוץ לזקיקותו, והלה התחצץ להעיז פניו ולא נעתר לבקשתו, ופנה עורף והלך לו, וכאשר אך יצא מביתו וירד מהמדרגות אחזתו קדחת נוראה והתחיל לצעוק זעקה גדולה ומרה שאינו יכול ללכת הלאה, ונאספו אליו המון בני אדם ע"י קולו, והתחנן לפניהם למהר להגיד להרב שימלא את חפצו ובלבד שיסיר ממנו חולי זה, והלכו לרבינו וסיפרו לו והשיב כי לקבלו ממנו תקיעת כף שיבוא למחר לסדר ושב ורפא לו.

עלותו למרום

בחדש טבת תרל"ה חלה את חליו אשר לא קם ממנו ונאספו כל אנשי העיר בבתי כנסיות להתפלל לרפואת רבן של ישראל ואף בעת חליו לא מנע עצמו מלהשיב לשואליו אם כי הרופאים אסרו לו לעשות את המאמץ, והוא לא שמע לקולם, בעת ההיא בא אליו הגה"ק ר' יהושע מבעלזא זי"ע לבקרו, אמר לו ר' יוסף שאול כשהיית צעיר והתגבר עלי חשק לעלות לאה"ק, ודיברתי מזה עם אביכם הגה"ק ר' שלום זי"ע אמר לי לבוב צריכה לכם, וזה הי' הרבה שנים קודם שנתמניתי לרב, ועכשיו הלא לבוב בוודאי צריכה לי – שעה אחת לפני פטירתו, אמר לו בני ר' שמואל הלא העולם היהודי צריך לכם, והשיב לו "תמה אני עליך הלא שמואל אומר עילאי גבר" – ולערב אור ליום ה' פרשת ויקהל, החזיר נשמתו למרום, פטירת רבינו נתפרסם בכל העיר לבוב והסביבה ואלפים באו לחלוק כבוד האחרון של רבן של ישראל.

כ"ט אדר

הגה"ק רבי שלמה מראדאמסק זי"ע
בעל "תפארת שלמה"

בוצין בוצין מקטפי' ידוע

נולד בשנת תקנ"ה (י"א תק"ס) בעיר וולשצאווא לאביו רבי דוד צבי מתלמידי החוזה מלובלין, כבר בילדותו התנכר הנער בפקחותו וחכמתו הנפלאה, וצדיקים הכירו בו כשהי' ילד קטן כי לגדול יתעבד, כמסופר דפעם בא היהודי הק' לשבות בעיר מולדתו וכאשר הלך היהודי הק' עם מחנהו והתפארת שלמה רץ לנגדו כדרך הנערים שרצים לקראת גדול בבואו לעיר, ופתאום נשא היהודי הק' את עיניו וצפה למרחוק ומורה באצבע על ילד קטן מבין בני הנעורים, אנשי היהודי הק' הביט את רמיזתו והביאו לפניו את הילד בן ר' הירש זצ"ל, ושלח תיכף ומיד אחרי אביו וצוה עליו שישים עינו על בנו וישמרהו בשמירה מעולה וישיא אותו לאשה במוקדם האפשרי, וסיפר התפ"ש שפעם כששמע היהודי אותו בהיותו ילד כשאמר שיר השירים לפני אביו נשק לו על ראשו במקום הנחת תפילין ואמר התפ"ש שהרגיש אש כח הנשיקה הזאת עד שנעשה בן י"ג שנה והתחיל להניח תפילין.

האיש מקדש

כשהגיע לפרקו נשא לאשה את בתו של ר' שמואל מקארזילוב הסמוכה לוולשצאווא, ואחר חתונתו אכל מזונות אצל אביו ר' הירש זצ"ל, ואמר התפ"ש שמעולם לא נהנה מכתרה של תורה ולמד עם התלמידים בחנם, רק פעם אחת מחמת מצות כיבוד אב ואם כשראה שמצב הפרנסה אצל אביו הוא בדוחק עד ככר לחם, השכיר את עצמו לעיר פשעדבארז ולמד עם נערים ומהשכר מלומדות פרנס את בית אבותיו עד שהיתה הרווחה.

רבותיו בנגלה ובחסידות

כבר במעלליו עלה ונתעלה על כל חבריו, עד שלא נמצא עבורו מלמד בעירו, ולקחו אביו לפיעטרקוב, בישיבתו של הגאון הגדול רבי אברהם צבי אב"ד דשם בעל שו"ת בית אברהם, שהי' מפורסם בעת ההיא כחריף ובקי וגאון ופוסק, ותיכף בכניסתו

להישיבה עלה ונתעלה מעלות רמות בתורה ועבודה, עד שנעשה מלא וגדוש בש"ס בבלי וירושלמי ראשונים ואחרונים ופוסקים הלכה ודרוש, ושמעו הולך בכל המדינה ויצא שמו כחריף עצום וכגאון מופלא, וכתב אז הרבה חידושים על מסכתות הש"ס, חיבור גדול על מסכת כתובות, וגם הרבה חידושים על מסכת קידושין, וכמו"כ חיבר ספר מיוחד על אחת מסוגיות הש"ס במסכת ע"ז ובהם י"ג קושיות חמורות, וסיים שם במליצה ושלשה עשר אני יודע ותירץ הכל בתירוץ אחד, (אבל כל הכתובים נאבדו רק מקצתם נשאר לפליטה, והתלמידים שלמדו אצלו הדפיסו את זה בספריהם), גם למד אצל הבית דוד מעיר הנ"ל.

בעת בחרותו הי' אצל הרה"ק ר' פישל מסטריקוב זצ"ל ובעת פרידתו קרא אליו באמרו בחור בא הנה ואברכך קודם החופה לפני חתונתך (כי נפטר הרה"ק הנ"ל תיכף אחרי זה) וברכו בסמיכת שתי ידיו הק' על ראשו, ומאז קראו התפ"ש רבו ומורו המובהק אף שלא ראה אותו רק פעם אחד, ופעם כשבא נכד של הרה"ק הנ"ל להסתופף בצילו של התפ"ש ציוה למשמשו שיקרבו אותו במאוד כי ע"י הברכה שקיבל מרבו הק' מסטריקוב מרגיש בכל יום הרגשה חדשה יותר מיום שלפניו בתוספת קדושה.

גם נסע להרה"ק ר' בונם מפרשיסחא זי"ע שאמר עליו שחכמת שלמה בקרבו, גם הי' מסתופף בצל הרה"ק ר' ישעי' מפשעדבארז בהיותו שם כמסופר לעיל, והי' לו שם מעשה פלא כי פעם בהיותו בצל הרה"ק הנ"ל והי' הרה"ק חלש ומוטל על ערש דוי, בהבדלה במוצש"ק ציוה עליו לזמר לפניו פזמון המבדיל, והפיח רוח חיים בקרבו בזמירתו, בהתענגו לשמוע קול זמרה, ואח"כ הראה הרה"ק ר' ישעי' שהוציא מכיסו מטבע ואמר דמאין בא לו המטבע בבגד של שבת, ואי אפשר ששכח המטבע בכיסו בערב שבת כי מאז שלמד הל' שבת השו"ע וכל הנ"כ לא הי' לו שום מכשול של חילול שבת ח"ו, אלא דאליהו הנביא בא והניח המטבע הזאת בכיסו כדי שיתנו להאברך הזה ליישר כח על זמירת המבדיל, והושיט להתפ"ש המטבע ויהי לפלא.

גם הסתופף בצל הרה"ק רבי יחזקאל מקאזמיר והרה"ק הרבי ר' בער מראדישיץ והרה"ק ר' משה מלעלוב זיע"א.

התקרבותו אל האור לשמים מאפטא

בהיותו אברך בעיר מולדתו הצטרף לחבורת חסידים שנסעו על חודש אלול לבעל אור לשמים מאפטא זי"ע, כשהגיעו לאפטא גער בהם רבם על שהביאו אתם אברך חדש כי אין רצונו בחסידים חדשים והזהירם שיגרשם ממנו אם יביאם עוד פעם אתם, הרבי ר' מאיר'ל לא שאל בכלל למהותו וטובו וגם צוה על משמש שלא יתנו לו בשבת בעת עריכת השולחן שום תבשיל וככה ריחק אותו במאוד, והנה דרכו של הרר"מ מאפטא הי' שלא הניח שום חסיד להשאר אצלו על חג הסוכות רק תיכף אחר יוהכ"פ הכריז צו שכל החסידים יסעו לביתם, והתפ"ש שהי' בדעתו להשאר גם על חג הסוכות פנה מביהמ"ד של הרר"מ לביהמ"ד אחר כדי שלא יתראה לפני הרר"מ ולא ישמע פקודתו ליסע לביתו, אבל הרר"מ ברוח קדשו הרגיש בזה וציוה למשמשו שיחפש אחריו ויבואהו לפניו וגער בו הרר"מ כי התחבא עצמו מלפניו ויצו עליו ליסע לביתו כי אצלו אין איש זר בסוכות, ויען לו התפ"ש כי את פי המלך ישמור ולא יהי' אצלו בחג הסוכות רק שירשהו להשאר בעיר אפטא בסוכות, והשיב לו הרר"מ בקצת רוגז דבעיר אפטא אין זה עסק שלו רק שלא יהין לחשוב להכנס לסוכתו ובבית מדרשו ואסר עליו אפי' להיות באכסניא של החסידים.

פקודתו של הרר"מ שמרה רוחו והלך לחפש אכסניא אחר רחוק מבית מדרשו של הרר"מ, ובליל א' דסוכות ראה שסוכתו של הבעה"ב שהתאכסן אצלו מלא עם בעלי בתים פשוטים הם ובניהם התיישב בדעתו ואמר לבעה"ב שהתאכסן אצלו שיבוא לאכול אחר שיגמרו הם סעודתם והלך לביהמ"ד והתיישב ללמוד בחשק רב, בנתיים נכנס הרר"מ לסוכתו ועשה קידוש ונטל ידיו להסעודה ופתאום פנה למשמשו שילך לבקש את האברך מוולשצאווא ואמר לו שמן הסתם לומד הוא בביהמ"ד, המשמש הלך להביאו לפני הרר"מ ומתחלה לא רצה התפ"ש לילך אתו כי כן ציוה לו רבו שלא יתראה לפניו בחג הסוכות ורק כאשר הבטיח לו המשמש על אמיתות הדבר שהרר"מ קוראו אליו הסכים לבוא, וכשבא לפני הרר"מ השיבו מאחורי כסאו וצוה עליו לעשות קידוש וכן עשה לפני כל קהל הנוכחים, ואחר אכילת דגים ציוה עליו לנגן כל מקדש (כי חל אז יום א' דסוכות בשבת) כי שמע עליו כי הוא יכול לנגן (כידוע שידע לנגן בקול נעים ועיין להלן) והאור לשמים נתפעל מאוד מנגינתו אחר גמרו פנה אליו הרר"מ ואמר לו "אברך יישר כח" ולבנו הרה"צ ר' פנחס פנה ואמר "באופן כזה צריכים לזמר זמירות כמו האברך הזה שבשעה שהוא מזמר דעם שם הוי' ליגט איהם אויפן צונג, ואמר התפ"ש דבזה שכיבד אותו הרר"מ לזמר לאל עליון הי' מוכרח לקבל עליו עבודת הקודש הזה וב"ה שעלה יפה "עס האט אבער ב"ה גיט געראטין"

בצל מרן הק' מצאנז

פעם אחת נסע לצאנז להרה"ק בעל דברי חיים על חג השבועות בהיותו כבר רב ואדמו"ר לחסידים והיתה אהבה עזה ותעצומה ביניהם, למחר בשבועות בבוקר בא הרה"ק מצאנז להתפ"ש לבקרו בהיכלו ודיברו יחד כאחד ואח"כ כשהלך הרה"ק מצאנז ממנו אמר התפ"ש לאנשיו "הראיתם דבר פלא הרה"ק מצאנז הוא עומד כבר מוכן ומזומן לקבלת התורה ואני עדיין לא התחלתי", וכאשר הלכו החסידים לחצר ביהמ"ד פגשו בהם חסידי צאנז ואמרו להם השמעתם מה שאמר הרה"ק מצאנז על הרב שלכם הלא אמר "ראו נא דבר נפלא כי הרב מראדאמסק עומד מוכן ומזומן לקבלת התורה ואני עדיין לא התחלתי", ונבהלו משמוע כי איך ב' הצדיקים אלו כל אחד תולה הגדלות בחבירו ושניהם נתנבאו בסגנון אחד ובלשון אחד.

חסידי צאנז הלכו לרבם שיבקש מהתפ"ש שיתפלל שחרית לפני העמוד ויזמר האקדמות השיב הרה"ק מצאנז כי לצוות עליו בפקודה אין לו כח רק יבקשו אותו בשמו כי ישמח את לבבו ונשמתו אם יתפלל, והשיב להם התפ"ש כי הוא אינו אומר פייט, השיב הרה"ק מצאנז כי מסכים על זה והתחיל לומר נשמת לפני העמוד ובין כך נתאספו כל אנשי העיר מקטן ועד גדול ועלו על עליות ביהמ"ד ועל גגותיהם מבפנים ומבחוץ, והעיד חסיד אחד כי ראה בעיניו שמעת שהתחיל התפ"ש להתפלל לפני העמוד והעמוד הי' רחוק מן הכותל ומקום הרה"ק מצאנז הי' תחת העמוד

אצל הכותל, אזי יצא הרה״ק ממקומו להפוך פניו להסתכל בפני התפ״ש בהסתכלות עזה ועצומה עד שלא הוציא שום הגה ודיבור תפילה מפיו רק הסתכל בפני התפ״ש כל הזמן כן העיד החסיד בתורת עדות.

דביקותו בהרר״א מליזענסק

ענין נסיעתו לליזענסק כמעט בכל שנה הי׳ ענין נורא ופלא אצל כל העולם, והי׳ מרעיש מאוד בנסיעתו זאת ואף שהי׳ כהן ולא הי׳ יכול לילך על הציון ממש אעפ״כ הי׳ לו מקום מיוחד שם אצל אילן העומד כנגד החלון של האהל ושם העמידו לו ופרשו לו ג׳ מחיצות ביו ובין העם ושולחן וכסא, ומחיצה הרביעית היתה פתוחה כנגד החלון וישב ולמד שם, וכל העולם פרשו משם באימה ופחד ובעת שסיים לימודו עמד להחסידים ובאו כולם בפתקאות ושתו י״ש לחיים ושם הראה נפלאות ומופתים ופעל ישועות עד להפליא, ועשה שם תיקון גדול שתיקן מחיצות האהל בחומת בנין וגג, ותיקן שידליקו בפנים נר תמיד ועד היום הזה כן המנהג, ומאז התחילו לנסוע מכל מדינות גאליציע על ציון הנ״ל בקביעות, ואמר בזה״ל: ברוך השם אז מיד האבן דערהויבן דעם כבוד פון רבין ר׳ אלימלך׳על, ופ״א אמר שהזקן הזה שכח לגמרי מאתנו בעולמות העליונים, וב״ה שהזכרנו אותו קצת שיזכור אותנו, מיר האבין איהם אביסל דערמאנט און אונז, פ״א אמר כל העולם בוודאי תמהים היתכן הרב מראדאמסק יסע לליזענסק על הציון ומ״ט דווקא על ציון הצדיק הזה ולא על ציון אחר, אבל מי שיודע מפני מה בארץ ישראל ישנן שם קברי נביאים, ומלכים, שופטים, תנאים, ואמוראים, ועל שום ציון אין עושים שם הילולא רק על ציון הרשב״י וציון האר״י הק׳, מי שיודע זאת יודע וגם יבין את זאת, עכ״ד, והוא פלא.

על כס הרבנות

כאשר שמעו הטוב הלך למרחקים ונתפרסם לגאון וצדיק נפלא, החלישו ק״ק ראדאמסק לקבלו עליהם כרב ואב״ד בעירם, אכן כאשר הציעו בקשתם אליו, דחה אותם ולא רצה בשו״א לקבל עליו את משרת הרבנות, עד שהרה״ק ר׳ ישכר בער מראדישיץ זי״ע צוה עליו שיקבל עליו את עול הרבנות, וברכו שבזכות זה יהי׳ לו זרע חייא וקיימא כי עד אז הי׳ לו צער גידול בנים, אז הסכים לקבל עליו את עול הרבנות, וכתב לק״ק ראדאמסק כי מוכן הוא לקבל עליו את עול הרבנות, וכותב שם בהמכתב בענווה מופלגת: כאשר ראיתי את ישרת וטובת לבם באמת ובתשוקה לבקש אחר יתוש כמוני, קטנתי מכל החסדים, ועד עתה הייתי נחבא אל הכלים לבקש גדולה לעצמי ובפרט כי צעיר אנכי לימים וירא אני לגשת אל הקודש וכו׳, ומתנה הוא עמהם: שאל תכבדו אותי ביום ביאתי שמה במשא הכבוד עלי ולא לעשות פרסום כי הצנע לכת הוא הדרך המובחר.

ואכן בשנת תקצ״ב נתקבל לאב״ד בעיר ראדאמסק, והנה העיר הזאת היתה עיר קטנה והיהודים דרו שם בשטח קטן ובשאר העיר הי׳ אסור להם לישב שם, ולעיר הזאת היו נשלחים המורדים והפושעים להממשלה לישב בית האסורים והי׳ המצב שם בשפלות בגשמיות וברוחניות והיהודים אסירי מלכות היו פושעים בנפשם, והמליץ התפ״ש בברכתו אשר ברך עיר רבנותו: כתיב (תהלים קל״ב) זאת מנוחתי וכו׳ פה אשב כי אויתיה פי׳ רצוני שפה אשב ופה אחזיר אנשים בתשובה וזאת תהיה מנוחתי, צדה ברך אברך אביוניה אשביע לחם, פי׳ דהשבויים והאסורים היושבים במצודה הנקרא צדה אותם ברך אברך בשתי ברכות ברוחניות ובגשמיות כי הפושעים צריכים לב׳ ברכות ואביוניה היינו הטובים שבהם עכ״פ הלא צריכים לחם לשבוע, וכהניה אלביש ישע, פי׳ הכהן שבתוכה הינו המרא דאתרא שהוא כהן אותו אלביש מלבוש של ישע שיהי׳ רבי ופועל ישועות וכאשר המשפט של רבי מן חסידים שיש להם מלבוש מיוחד, וכתב בעצמו כתב רבנותו וכתב בתוכו כעין תפילה קצרה בזה״ל: ויה״ר שהשי״ת יתן לי לב חכם לשפוט את עמו ישראל, ועל אותיות לב הי׳ נקוד עליהם מלמעלה, והי׳ לפלא כי הי׳ רב בראדאמסק ל״ב שנים.

ושנא את הרבנות

אף גם כשכבר הנהיג עדה לאלפים הי׳ בורח מן הכבוד, והחשיב את עצמו כחסיד, ונסע לצדיקי הדור, כידוע שנסע על חג השבועות להרה״ק מצאנז זי״ע כנ״ל, וכמו״כ ביקר אצל הרה״ק ר׳ יחזקאל מקאזמיר זי״ע, והתנצל לפניו באשר החלו אז לנסוע אליו לקבל ברכותיו וזהו מבלבל אותו ומטרידו הרבה מעבודתו ובפרט בביטול שיעורי לימוד תורתו, וברצונו למנוע א״ע מזה לגמרי ושלא להניח לבא אליו, השיבו הרה״ק מקאזמיר הלא ת״ח אתה ומדוע לא יעמוד לפניך הגמ׳ בסוטה, היכי דמי שוטה, כגון דקא טבעה איתתא בנהרא (שרואה אשה טובעת בנהר) ואמר לאו אורח ארעא לאיסתכולי בה ואצילה (ואינו רוצה להצילה, שאומר שאינו מסתכל על נשים), וכי גם אתה תרצה להיות כזה חלילה, כי הלא אם יבואו אליך לדרוש אלקים, אולי תוכל להציל נפשות ישראל בעצתך או בתפלתך ולא תוכל להתעלם.

לפעמים צעק על החסידים, סעו לביתכם, עבירה הוא מה שאתם באים אצלי, ועד כדי כך הי׳ שפל בעיניו שהי׳ אומר על עצמו שמימיו לא עשה כלום בעוה״ז, פ״א נכנס לביהמד״ר ואמר יהודים תרחמו אפשר רוצה מישהו כוס תה, עכשיו הביאו נשמה בעלמא דקשוט ולא מצאו בו כלום, רק שפעם אחת הושיט לאדם כוס תה, אני יודע כי עוד לא עשיתי כלום בזה העולם, אפשר רוצה מאן דהו כוס תה וע״ז יהי׳ גם לי טובה.

גערת חכם

כשנעשה לאב״ד בראדאמסק התחילו לנסוע אליו חסידים מכל הגלילות ונתפרסם לבעל מופת גדול, ודרכו בקודש הי׳ כשבאו אליו להזכיר את עצמם בפתקא ופדיון הי׳ מקלל אותם בקללות בחירופים וגידופים אשר השומע תצלנה אזניו, אולם מי שנתקלל הי׳ לו הצלחה גדולה, וכשנשאל פעם מדוע הולך בדרך זה ענה ואמר כי כן הי׳ דרכו של רבו הרר״מ מאפטא ובאברהם אבינו כתיב ומקללך אאור ולא כתיב ומקללך אקלל כי אאור הוא מלשון אור והשי״ת אמר לאברהם שאפי׳ אותם שהוא יקלל ג״כ יאיר נרם ומזלם.

פעם אמר למשמשו (הי׳ לוקח אנשים תמימים ופשוטים לשמשו) ושמו הי׳ טובי׳ לפני שבת שיכין מטה כדי שלא יהא

מוקצה בשבת ויביאהו אליו כשיבקשהו, כי אם איני יכול לגרש את החסידים ע"י קללות וחירופים אגרש אותם ע"י הכאות במטה אשר בידי, ובשב"ק בסעודת שחרית בקש ממשמשו שיביא לו המטה והתחיל להכות בו את החסידים וכולם ברחו לנפשם, והוא רדף אחריהם ורק הלך לאטו כי הי' לו סיגוף שלא להרים רגליו בפסיעותיו רק גרדם בגרירה על הארץ, והי' איש אחד שהתיישב בעצמו למה לו לברוח בחוץ והלך והטמין את עצמו מאחורי דלת האכסדרה של הביהמ"ד, והתפ"ש הלך לשם והרגיש כי יש שם אדם וצעק מי כאן והדלת נפתחה ואמר התפ"ש החבאת את עצמך הלא מצאתיך אתן לך את חלקך כדין ונתן לו כמה מכות, ואח"כ קרא לכל החסידים שיבואו בחזרה אל השולחן, וזה האיש שקיבל המכות נשבר לבבו בקרבו כי רק הוא קיבל המכות ומסתמא הוא חוטא גדול ומרוב צערו נחלה, והלך אביו להזכירו לפני התפ"ש כי חלה מאוד והוא במצב של פיקוח נפש כי חושב שכל הרעש הי' בשבילו, ושחק התפ"ש ואמר הלא קי"ל כיון שנלקה אחיך הוא וציוה שיבוא תיכף לפניו, כמובן ששב לחסיד הזה רוח חיים ובא לפני התפ"ש בפתקא ובירכו בברכה והצלחה, ועודם מדברים הגיע "טעלעגראם" כי זכה בגורל בוואַרשא בסך ארבעים אלף, וכשבא לבשר לפני התפ"ש אמר: תחת מלקות ארבעים יש לך כסף ארבעים ויהי לפלא.

נעים זמירות ישראל

ידוע הי' לבעל תפלה ובעל מנגן נפלא, ודרכו הי' להתפלל בעצמו לפני התיבה בימים הנוראים, ובקולו הנעים קול שאגת ארי, אשר נשמע קולו בכל הביהמד"ר עשה התעוררות גדול מאד, כל תפלותיו הי' בבכיות ודמעות הרבה מאוד עד אשר עורר לבבות בני ישראל לתשובה, ובפרט כשהגיע לתיבת התפלה "הבן יקיר לי אפרים, אם ילד שעשועים, כי מדי דברי בו זכור אזכרנו עוד על כן המו מעי לו, רחם ארחמנו נאם ד' ", זלגו עיניו דמעות ואמר זאת בהתלהבות עצומה, ובהגיע אל דברי נחמות אז עורר שמחה גדולה בלב כל השומעים, – גם בימות החול הי' דרכו להתפלל בקול רם, ובפרט כשהגיע אל הפסוק "ביום ההוא יהי' ד' אחד ושמו אחד" הרים קולו מאוד, ואמר זאת בהתלהבות עצומה, – וצדיקי דורו אשר נסע עליהם, בכל פעם בואו אצלם כיבדו אותו להתפלל לפני התיבה, ואהבו לשמוע אל קול תפלתו.

חכמת שלמה

דרכו בקודש הי' ברוב שמחה ועליצות בפרט בעת פתחו בשיר ובזמירות אשר הפיח רוח חיים לכל המסתופפים בצילו, והי' דרכו בקודש בקבלו את קהל החסידים הכל הי' בדרך חכמה ומליצה ושמחה עליצה, ופעם בא אליו חסיד אחד ת"ח גדול שיש לו בת שהגיע לפרקה ולרש אין כל וכתב בהפתקא שהוא "עני" וכשקרא התפ"ש את הפתקא צעק עליו: עני, עני חשוב כמת הלא אני כהן צא מביתי, האיש נתבהל ורץ החוצה מחמת פחד וקרא אותו התפ"ש בחזרה ואמר לו הלא בוודאי אתה מת מצוה שמותר לכהן לטמא אליו, ושאל אותו במה יש לו לחם לאכול וענה שאשתו מפרנסת את ביתו ע"י שהולכת לחצירות של אדונים למכור להם ירקות, אמר לו התפ"ש "וחצירות ודי זהב" שאם הולכת בחצירות האדונים הלא די זהב לביתך והשי"ת יעזור לך, האיש שב לביתו שמח וטוב לב ולאחר זמן קצר בא אשתו לביתו והראתה לבעלה שמצאה בחצר מא' האדונים בבוץ תכריך ופתחה התכריך ומצאה בו שלש מאות זהובים ועשה מהכסף מסחר והצליח בו כל ימי חייו, האיש החזיק כל ימיו את המעשה בסוד עד שסיפרו פעם לבנו וממשיך דרכו של התפ"ש בעל החסד לאברהם, אמר לו: אבי הי' איש פלא ער האט אויסגעניצט זיין רוח הקודש און מופתים נאר מיט ווערטלעך פארשטעלט, למען לא ירגישו בזה.

מנהגו הי' שבשמחת תורה אחר שגמרו לקרות וזאת הברכה וקידשו על היין ואכלו לעקיך, הושיב בית דין ועברו לפניו כל הבחורים שהיו צריכים לעמוד לצבא, וכל בחור שעבר מישש את ידו של הבחור ושאל להבית דין מה עמו ענו "ער קען נישט זיין קיין זעלנער" והוא הוסיף ואמר "איך בין אויך מסכים" וכן עברו כל הבחורים, ונפטרו מהצבא.

הסתלקותו לחיי העוה"ב

בכ"ג אדר שנת תרכ"ו נסתלק הרה"ק בעל חידושי הרי"ם זי"ע, אבל היות שהי' קשור עם החידושי הרי"ם בעבותות אהבה, לא רצו לגלות לא כי נסתלק, אבל באמצע השבוע אמר כי בוודאי יקראו לו למעלה להתפלל תפלת קבלת שבת לכבוד האורח החשוב, ואמר לחתנו הרה"צ ר' ליפמאן ליטמאנאוויטש זצ"ל, הנך רואה, זקני כבר לבן, ומקובלני מרבותי הגדולים, כי בשעה שיסתלק צדיק הדור, יקראו גם לי לקבל שבת לפניו בעולם האמת – מסופר שהרה"ק בעל המאור ושמש זי"ע בא בחלום לבנו הרה"ק ר' ארון זי"ע שאם יסע לבקר את התפ"ש אזי יזכה עוד לראות פניו הקדושים, ואכן ר' ארון נסע לראדאמסק, והגיע ביום חמישי אור ליום כ"ט אדר תרכ"ו, ונכנס תיכף לקבל שלום, אמר לו התפ"ש ארון נושא את נושאיו ולא הבינו פירוש הדברים, אבל למחר נתגלה פירושו כי הוא נשא את ארונו הק', בחצות הלילה נטל את ספר הזוה"ק והתחיל ללמוד, ואחר כמה רגעים הניח ראשו על ידיו ונסתלק בליל שישי כ"ט אדר תרכ"ו, ונתקיים בו מה שאמר: דהוא מתמה על העולם שרואים זכות למות על מיטתם הלא יותר טוב להפטר מזה העולם מתוך דברי תורה.

מורשתו הרוחנית

השאיר אחריו ברכה ספרו הקדוש תפארת שלמה ונתקבל בכל תפוצות ישראל כאחד מספרי היסוד בדרכי החסידות המקובל מפי מרן הבעש"ט הק' זי"ע, וכספר המעורר את הלב לעבודתו ית"ש, – הספה"ק נדפס ע"י בניו הק' זי"ע, אחר פטירתו, – צדיקי הדורות הפליאו את הספה"ק וכמו שכותב הרה"ק מצאנז זי"ע בהסכמתו, הנני מסכים להדפיס דבריו היקרים כי יהי' תועלת לעולם ובפרט לנאמני רוח הנוהים אחרי דרך החסידות, מרן רביה"ק הי' גם לומד ועיין הרבה בהספה"ק הזה והי' מזכירו הרבה פעמים בד"ת אף שהי' מהצדיקים בדורות האחרונים, ואירע הרבה פעמים כשהי' נוסע לדרך לקח עמו את התפא"ש לעיין בו על אם הדרך.

א' ניסן

הגה"ק רבי שמואל הלוי קעלין זי"ע
בעל "מחצית השקל"

ואלה תולדות

נולד בעיר קעלין שבמדינת בעהמען (צ'כי"ה) בין השנים ת"פ–תפ"ד לאביו החכם הכולל מו"ה נתן נטע הלוי, מגזע הרה"ק רבי נתן נטע שפירא זי"ע בעל 'מגלה עמוקות', עודנו בשחר טל ילדותו יתנכר הנער בחריפתו ושנינותו, כבר כבן י' שנים כתב חידושי תורה וכאשר ראה אותן רבה של קעלין התפעל ויצון שהם דברים טובים ונכונים, כאשר גדל עזב בית אביו וגלה למקום תורה לעיר באסקאוויץ אשר במדינת מעהרין לישיבה הגדולה שעמדה בראשותו של הגאון רבי ארי' יודא לייב ב"ד מנחם מנדל זצ"ל אב"ד באסקאוויץ, ולאחר מכן ראב"ד ניקלשבורג, נכד הגאונים המחברים שו"ת "צמח צדק" (הראשון) ו"עבודת הגרשוני" והב"ח, שם עלה ונתעלה בתורה בהתמדתו הגדולה שהי' לשם ולתהלה כמו שמעיד בנו הג"ר וואלף אב"ד באסקאוויץ (בספרו מאמר אסתר דרוש א): "כי הלא ידוע ומפורסם לכל, גודל הפלגת התמדת לימודו, לא מש ספר מפיו ומידיו, הא למיגרס והא לעיוני לא פסק פומי' ולא הלך מימיו ד' אמות בלא תורה מן הבקר אור עד הערב, גם בלילה לא שכב, לא נתן שינה לעיניו תנומה לעפעפיו ויער את הלילה כמעט שכב וניים לא ניים", כאשר ראה רבי משה בנו של רבו זה את גודל מעלותיו לקחו לחתן לבתו.

זקן ויושב בישיבה

לאחר חתונתו נשאר לישב באהלה של תורה שם בבאסקאוויץ, והתחיל להרביץ תורה לעדרי צאן, ובמשך ימי חלדו בהמשך הזמן, זה קרוב לשישים שנה, העמיד תלמידים כמה אלפים (לשון חתנו בהקדמתו לספר מחצית השקל על או"ח), גם מרן החתם סופר שמע ממנו שיעורין בעת למדו בבאסקאוויץ אצל רבי נתן אדלער זי"ע ששהה שם תקופת זמן, וחזו מאן גברא רבה דקא מסהיד עליה מרן החתם סופר זי"ע בהספידו עליו (נדפס בדרשותיו ח"ב דף ש"י דרוש לי' אב) וז"ל: כתיב ואף גם זאת בהיותם בארץ אויביהם לא מאסתים ולא געלתים לכלותם ודרשו חז"ל (מגילה יא) שהעמדתי להם של בית רבי וחכמי דורות וזה באמת נחמה גדולה לצרות ישראל בראותם אחד שנחרב ביהמ"ק השני זה היום אלף ותשל"ט שנים בעו"ה (כך הי' דרכו של מרן החת"ס בכל דרוש לי' אב להזכיר בהדרוש הזמן מחורבן בית שני כמה הוא) ותלי"ת לא אלמן ישראל בראותם זקן וצדיק יושב ודורש כמשה מפי הגבורה ואלפים תלמידים כשתילי זיתים סביב לשולחנו הטהור וממש שכינה מדברת מתוך גרונו כמו אדונינו הגאון החסיד מהר"ר שמואל קעלין זצ"ל אשר עשינו היום ועד להספידו הלא בראות זה ה"ז נחמה גמורה אמיתיות אשר אין למעלה ממנו, אמנם בהעדרם לקינו כפלים הי' שריה בגוים וגם אין תורה... ומאות מתלמידיו יושבים על כסא הוראה...ע"כ .

עמוד צלותהון

בנו הנ"ל בהספידו מקונן על אביו ז"ל "עמוד התפלה אשר החזיק בו, גם הנה זה בא אך למותר ודבר שפתים להגיד ולספר, כי מי לא ידע בכל אלה, שלא מלבד בני עירו, אלא אף גם הרחוקים כל מי שהי' לו חולה בתוך ביתו או צער מה, הי' שולח אליו להתפלל עבורו, ותמיד היה מתפלל על צרות כללן של ישראל, וכל תפלותיו ערב ובקר וצהרים אחת מהנה לא נעדרה, שלא הי' שופך דמעות כמעין הנובע, ועין ראתה אותו מתפלל דמוע תדמע טיף להדי טיף ונהר יוצק תחתיו נשבר לבו בקרבו לשברי שברים. עוד כותב שם ז"ל: "במפורסם לכל רואי שמש גודל הפלגת פרישתו מכל חמודות ותענוגות עולם הזה וכו' כל ימיו לא נהנה מעולם הזה אפי' באצבע קטנה... ואף גם בריבוי אחר רבוי תעניותיו וסגופיו וכמו כן מלבישת שק על שער על בשרו בשר קודש זה קרוב לחמישים זה... עכ"ל. וכמו שהספידו מרן החת"ס בהספידו הנ"ל "אבל הוא הדבר אשר דברנו, והרי בעינינו ראינו רב האי גאון וצדיק הנ"ל זצ"ל עם כל תקפי וגבורתו חכמתו וחסידותו ומאות מתלמידיו יושבים על כסא הוראה ובלי ספק היה טעמו של הצדיק הזה שעי"ז יהי' פנוי להרבות תלמידים לאלפים ורבבות והתפלל בעדנו כידוע בעוצם הפלגת תפלת ישרים דהאי גברא ומקדמי ומחשבי בבהכ"נ והניח עול תיקון העולם לתלמידיו הרבים ששמשו כל צרכם"... עכ"ל.

גומל חסד

הי' מופלג במדת החסד להטיב לזולתו קטן כגדול בהפלגה יתירה כמספר בנו בהספידו הנזכר וז"ל: "ומהפלגת גמילות חסדים שעשה הן עם בני תורה והן עם שארי עמא דארעא, הנה מלאה הארץ כי הכין הספקות העניים והעניות כקטן כגדול להאכילן ולהשקותן ולהלבישן יפזר ממונו, (אף כי לא היה עשיר כל ימיו ולא רצה ליהנות משל אחרים והסתפק עצמו במועט) אף עשה את אחרים בהפלגה מאוד מאוד קובץ יד על יד מקצינים וגבירים... גם השיא הרבה יתומים ויתומות ובנים ובנות של עניים להגונים להם, ונתן להם נדן חשוב ומלבושים מממונו וממה שעורר אחרים להיות מסייעים למצוה רבה זו, ומי כמוהו מפקח על החולים בעסקי רפואתם וצרכי תרופתם להמציא מזור ותרף לחולים מממונו וממה שקיבץ מאחרים נדיבי לב, מלבד מה שהי' הוא מבקרם תמיד פעמיים בכל יום הוא בעצמו ובכבודו, וזרז את המשמשים להם וכו' עכ"ל.

ענוות חן

מרוב ענוותנותו סרב לשמש ברבנות אף שהציעו לו כתר הרבנות בקהילות מפוארות כגון בפראג (שהי' הנודע ביהודה שם אב"ד) ואובין (מקום אשר שמש המהר"ם ציינץ ברבנות) וכשהציעו לו הרבנות בעיר פרעשבורג כתב לאקרו"ט דשם דלהיות שם ה"שול–קלאפער" הייתי מרוצה אבל לא המרא דאתרא, וכאשר הפצירו בו שנית חברי הנהלת הקהילה דשם וכתבו לו שבפרעשבורג יהי' ישיבה יותר גדולה מאשר בבאסקאוויץ, השיב בענותנותו הגדולה ובמליצה "ואנחנו לא נדע בישיבה"... , בעל שו"ת שמן רוקח זצ"ל

בהספידו עליו אמר בזה"ל: "והנה ידענו שהגאון מו"ה שמואל זצ"ל שמעולם לא נהנה באצבע קטנה משום אדם וכו' כי לא רצה לקבל עליו שום עול הוראה", כשהוציא לאור את ספרו מחצית השקל נתן טעם על קריאת שם ספרו מחצית השקל בענוות קדשו בזה"ל: "כי אם לא כוונתי אל מרכז האמת בכל דברי, מכל מקום במחציתו אמת תפסי' להאי גברא ועוד טעם אחד בלבי עצורה (בהקדמתו לספר מחצית השקל עשו"ע או"ח).

בשנת תקמ"ח כשהי' ידיעות מחרידות על רדיפות הגוים הממשמשות ובאות וחשש פן יצטרך להרחיק נדוד למקום מבטחים כתב להגאון רבי נתן אדלער זי"ע ששהה באותו זמן בבאסקאוויץ בשנת תקמ"ג, וז"ל: "ודין גרמא אולי תסכים דעתו בע"ה לצאת יציאה דכוותיה וזו שקשה טלטולא דגברא כמוני חלש ורפה המזג בע"ה אל אשר יהי' שמה רוח ד', אחלה פני אמ"ו נ"י ימחול נא במח"א להתוותי' זיואותי אות על אודותי לק"ק פיורדא יע"א אל איש או אנשים מיודעיו, ונא בל יתארינו כתואר האדם, כ"א כאחד העם ולהיות ישר הולך וכו' ואם ישיבני אמ"ו על אגרת יהיו לי לחן פרטי, דברי הכותב בידים רפות ולב נשבר הטרוד מוכן לשרתו, שמואל הלוי קעלין, כידוע שכששהה ר"נ אדלער בבאסקאוויץ התידד עם המחצה"ש מאוד, ואהבתו לר"נ הגיעה עד אין לשער,

יסופר שפ"א יצא דבר המלכות ליתן כל כלי כסף לאוצר המדינה, ולר"נ היו טבעות כסף על העצי חיים של ס"ת שלו (שר"נ בעצמו כתבו), וכידוע שלר"נ הי' הרבה רדיפות גם שם בבאסקאוויץ, והי' אינשי דלא מעלי שמסרו את ר"נ להמלכות שיש לו כלי כסף שלא מסרו להממשלה, כשנודע הדבר לר' שמואל עלה באמצע הלילה אל ביהכ"נ של ר"נ והסיר את הטבעות מבלי שרבי נתן ידע על כך, באותו זמן ישב רנ"א ולמד עם תלמידיו, והם שמעו קול שאון על העליה במקום שהס"ת מונח שם וצוה ר"נ לתלמידו רבי משה ה"ה החת"ס שיעלה לעליה ויבדוק מה הקול הזה, בעלות רבי משה לעליה ראה איש זקן וזקנו כתלג חיור ומכה בפטיש, ופחד מהמראה הזה, וכאשר סר לראות מי הוא זה השתומם מאד כי מצא את הגאון המחה"ש מכה בפטיש להפריד ולהסיר את הטבעות מן הס"ת, וכאשר ראה המחה"ש את הב' משה בקשו שלא יגלה הדבר לרבו מה שעושה בחשאי למען לא יודע לר"נ מהמלשינות שלא יצטער אותו צדיק כאשר יבואו לחפש אחר הטבעות, וכן עשה החת"ס, וכשבאו אנשי הממשלה לביהכ"נ והלכו לארון הקודש לראות אם זה אמת לא מצאו את הטבעות, ויהי לפלא, וכך ניצל באותו פעם ר"נ מן המלכות, אח"כ החזירן לר"נ, [סופר שהרשעים הלשינו עליו עוד פעם ובאו עוד פעם לביהכ"נ פקידי הממשלה לבדוק הדבר, אז נתן ר"נ הס"ת בזרוע של תלמידו החת"ס, והעמידו באמצע החדר, ופלא הי' שפקידי הממשלה חפשו בחיפוש אחר חיפוש בכל זויות ופנה, ולא פגעו ולא הרגישו בהחת"ס, כי עשאו ר"נ לרואה ואינו נראה, ע"כ, החת"ס בעצמו סיפר זאת ואמר שאצל רבו לא היה דבר כזה פלא, החת"ס קנה אח"כ את הספר תורה בדמים מרובים והיה קיים בידי צאצאיו רבני פרעשבורג עד השואה שבה נעלם באורח פלאי].

במדת האמת

מרן החתם סופר זי"ע סיפר (הובא בראש ספר מחצית השקל על יו"ד) עד כמה דקדק במדת האמת על פיקוח נפש ממש, במעשה שנמצא חלל והסכין שנהרג בה החלל הי' תחוב בו, והי' ניכר וידוע שהסכין הזה הוא מבית בעל מחצית השקל, לא יאומן כי יסופר הפחד והרעדה, ותהום כל העיר ובפרט אלופי קהל דשם, וירוצו אליו בבהלה ויספרו לו המאורע, ויאמרו לו אם יקראוהו למקום המשפט יכחיש ויאמר שזה הסכין אינו שלו ואז יקוו כי יצא לצדק דינו, ובהגיעו יום הדין הנורא וישלחו השופטים לקראו לו, ויאמרו אליו הכר נא הסכין שלך היא, ויכירה ויאמר בזה"ל "אמת יורה דרכו הסכין הוא הסכין שלי, אבל אני לא עשיתי מעשה הרע הזה".

ובא השמש

עלה ונתעלה לחיי עולם הבא ביום ה' ר"ח ניסן תקס"ו, לפני פטירתו צוה שלא יתארוהו בתואר גאון או חסיד וכדו' וצוה שיקימו על קברו מצבת אבן פשוטה ואל יחרתו עלי' שום שבחים, אבל בני קהלתו לא שמעו בקולו ושמו על קברו מצבת שיש נהדר והנה עוד באותו לילה נשברה המצבה מעצמה והמה ראו כן תמהו כי נתקיימה רצונו הק' והחליפו את המצבה במצבת אבן פשוטה, וזה אשר חרות על מצבת קבורתו: פ"נ ה"ה מוה"ר שמואל הלוי בעל המחבר ספר מחצית השקל בן החכם הכולל מו"ה נתן נטע הלוי מקעלין זצ"ל הלך לעולמו יום ה' ר"ח ניסן תקס"ו.

מורשתו הרוחנית

ברוב ענוותנותו לא פירסם אף אחד מחיבוריו ברבים, וספרו הגדול מחצית השקל על הפירוש מגן אברהם על או"ח נדפס כשנה אחר פטירתו ונתקבל באהבה ובאהדה רבה בתפוצות ישראל ובשנת תרכ"א נדפס בתוך השו"ע. מרן רבינו בעל ברך משה זי"ל בדברי חיזוק והדרכה שאמר לתלמידי ישיבתינו הק' בקרית יואל ובין הדברים אמר הדרכה בדרך הלימוד בשו"ע וז"ל "און דער דרך צו לערנען איז אזוי, קודם זאל מען אפלערנען איינמאל דעם מחבר און קלאר אדורך טראכטן וואס זאגט דא דער מחבר, דערנאך זאל מען לערנען דעם מגן אברהם און טורי זהב און ארויס נעמין דעם תמצית הדברים פון זיי, אבער דער עיקר איז נישט פארגעסן צו לערנען דעם מחצית השקל וואס אן דעם קאן מען זיך נישט רירן", עכ"ל. כמו כן נדפס מחצית השקל על פירוש הש"ך ביו"ד ועל שו"ע אה"ע הלכות גירושין וקידושין, וכן יצא לאור קצת מדרשותיו, בהקדמתו לפירושו שו"ע או"ח כותב ..."ואם תהלה לאל יש תחת ידי חדושי הש"ס אשר חנני יוצר המאורות, אך אין בזה תכלית לדורות, כי לגדולי חקרי לב הם למותרות, ולקטנים כערכי אשר לא ראו מאורות, חשכו הרואות בארובות לצרות הצרורות, ודי לנו אם עמדנו בראשונים להבין ולהורות, אך ראה זה מצאתי אמרה נפשי חלק ש"ע א"ח אשר יש בו צורך ושוה לכל נפש קטן וגדול, ויתי שמו אשר שלח לפנינו זה האיש, האחד היה

אברהם, ה"ה הגאון בעל המחבר ספר מגן אברהם לבאר דברי שו"ע, אך דבריו לבני גילי הם קצרים מאד, וגם לפעמים נפל בהם טעות, והנה גדולי חכמי ישראל יחיו ע"ע לרב חכמתם לא יטפלו בזה לבאר דבריו, ונקל בעיניהם, וגם לגודל חכמתם ידמו שהוא משנה שאין צריך ואין דבריו צריכים ביאור, ולא יעלו על לב כי לאו כ"ע גמירי וסבירי כי"ב, אך אנכי ריק מכל חכמה ומדע ויודע אני בעצמי כי פעמים הרבה היו דבריו צריכים לי ביאור, ובלי ספק ימצאו עוד אנשי כגילי חסרי המדע וחשכי שכל אשר גם הם חולים כמוני, אי ליאת אמרתי אולי יחננו ה' ברב רחמיו ויתעשת ויתן לי כח ואומץ הדעת להבין דבריו ולבארם, ואין אני אומר קבלו דעתי, כי מלבד שידעתי שאין בי לא תורה לא חכמה ולא דעת, ולבינתי ניתן מגרעת, גם לא הספיק לי זמני, לתת בו כל עיוני, כי הוצרכתי לחלק זמני גם לענינים אחרים אשר הם חובה עלי... אך כתבתי כפי העולה על דעתי העני' בע"ה אם שגיתי ה' הטוב יכפר כי לא במרד ובמעל, ואת הטוב יקבלו..., עכ"ל, ולאחרונה יצאו לאור ספרו פירוש על מסכתות ע"ז ב"ב פסחים ועוד וגם נדפס מכת"י שיעוריו משנת תקמ"ה –תקנ"ה.

ב' ניסן

הגה"ק רבי שלום דובער מליובאוויטש זי"ע
יומא דהילולא ב' ניסן (תר"פ)

צור קודש

נולד ביום כ' חשון תרכ"א בעיר ליובאוויטש לאביו הגה"ק מהר"ש בנו הצעיר של הגה"ק בעל "הצמח צדק" בן ר' שלום שכנא שהי' חתנו של הגה"ק בעל התניא זי"ע, ולאמו מרת רבקה ע"ה שהיתה בתו של האדמו"ר האמצעי הגה"ק ר' דובער מליובאוויטש בן מרן הבעל התניא זי"ע, ויקרא שמו בישראל על שם שני זקניו ה"ה אביו של ה"צמח" והאדמו"ר האמצעי זי"ע.

במעלליו יתנכר נער

כבר משחר טל ילדותו ניצנה בו סימנים שלגדולות נוצר, בפרט היראת שמים שלו שעלה בזה מאד, והרבה סיפורים מסופר עליו מענין זה, מסופר שפ"א והוא בן ארבע שנים בלבד, הביא חייט בגד שתפר עבור הילד, ובשעת בדיקת הבגד הוציא הילד לתומו חתיכת בגד אריג מכיסו של החייט, שהי' מהסחורה של הבגד, החייט נתבייש מאד, והתחיל להצטדק ששכח שנשאר אצלו חתיכת בגד וכדו', כשהלך החייט אמרה לו אמו מוסר על שהלבין פני החייט, והילד התחיל לבכות בכיה רבה, כעבור כמה שבועות הלך אצל אביו ושאל אותו איך אפשר לתקן עוון של הלבנת פנים, שאל אותו אביו מדוע הוא שואל, השיב הילד פשוט הוא רוצה לדעת, אבל לא סיפר לו מאומה, שאלה אותו אמו למה לא סיפור לאביו גופא דעובדא היכא הוה, ענה הילד: "המעט כי הלבנתי פני איש עוד הוסיף לחטוא ברכילות ובלשון הרע"..., וכבר מאותו זמן הי' במחיצת זקנו ה"צמח" ושאב מלא חפניים תורה ועבודה וחסידות, וגם זקנו אשר ידע את אשר לפניו השפיע עליו מהודו, והדריך אותו לדרכו הארוכה בחייו, וכך עלה ונתעלה במעלות רמות, הי' יושב ולומד שעות רבות בהתמדה גדולה, בגיל שמונה כבר ישב אצל שיעורי החסידות (כנהוג אצל חסידי ליובאוויטש), כשהגיע לגיל הבר מצוה הי' כבר בקי גדול בע"פ בתנ"ך ובששה סדרי משה וחלק גדול בש"ס ופוסקים, ובשו"ע.

האיש מקדש

כשהי' בגיל צעיר בערך בן ארבע נשתדך ע"פ הצעת זקנו עם הרבנית בתו של דודו אחי אביו ר' יוסף יצחק מאווריטש זצ"ל (חתנו של הגה"ק ר' יעקב ישראל מטשערקאס זי"ע בן הרה"ק ר"מ מטשערנאביל זי"ע, חתנו של אדמו"ר האמצעי זי"ע), והחתונה התקיימה בי"א אלול שנת תרל"ה בעיר אווריטש, לאחר חתונתו חזר לליובאוויטש, והמשיך לשקוד על תורה ועל העבודה ביתר שאת בקדושה ובטהרה, בשנת תר"מ הכניסו אביו לעבודת הכלל, לבטל גזירות ולעמוד בראש מערכות ישראל בכל עניני הכלל והפרט, ומאז הי' כל ימי חייו עסקן גדול ופעל גדולות ונצורות, ונסע למרחקים לפעול ישועות לכלל ישראל.

נשיאותו

בי"ג תשרי תרמ"ג נסתלק אביו, ההסתלקות עשתה עליו רושם עז, ובמשך שנת האבילות לא קבל איש, לא ענה על שאלות ועל בקשות ברכות, אבל לעומת זאת החל לומר שיעורי החסידות ברבים מיד לאחר הסתלקותו של אביו, עד שנת תרנ"ד למרות שלא קיבל באופן גלוי את הנשיאות, באו אלפי חסידים לליובאוויטש להסתופף בצלו ולשמוע ממנו חסידות ולקבל ברכותיו, בשנת תרנ"ד אז קיבל באופן גלוי את הנשיאות, ונעשה מ"מ וממשיך השלשלת של חסידי ליובאוויטש בדרכם החסידות 'חב"ד' שנתייסד ע"י מרן הבעל התניא, וע"י הרש"ב נתבהר ונתלבן הדרך ע"י מוחו הגדול, לימים יסד ישיבתו הגדולה "תומכי תמימים", ישיבה שלמדו בה תורת הנגלה ותורת החסידות.

לוחם מלחמת ה'

הי' לוחם אדיר נגד כל פגעי הזמן, ועשה אסיפות עם גדולי רוסיא לתקן עצות ותחבולות לבל יכבה גחלת היהדות, בשנת תרס"ה רצו השלטונות לגזור על רבני ישראל ללמוד למודי חול, לשם כך כנס אסיפות גדולות של גדולי הרבנים, שהביעו את התנגדות הנמרצת לגזרת השלטון, מספר פעמים אסרו אותו מלצאת מביתו, וגם פ"א עצרו אותו בבית האסירים, אבל הוא לא

נרתע ולא פחד, ונלחם נגדם עד שהצליח לבטל את הגזירה, בפרט לחם בדעתו האיתנה נגד נגע הציונות שהתחיל להתפשט באותו זמן, ודרש הרבה שיחות נגדם מלא קנאות, וכתב מכתבים נלהבים ללחום מלחמת ה' נגד הציונים, רביה"ק זי"ע מביאו בספרו הק' ויואל משה (מאמר א סימן קי"ז) וגם בשו"ת דברי יואל (חלק חושן משפט סי' קמ"ג) וכותב עליו תואר הגה"ק מה שלא נהג לכתוב על שום צדיק שהי' בדורו, עיין בספר "זכור ימות עולם" של הרה"ג ר' בנציון יאקאבאוויטש (ח"ב עמ' מ') וז"ל: ומדי דברי בו (בד"ק של מהרש"ב) זכור אזכרנו כי בשנת תשי"ט באלה מסעי עם רביה"ק זי"ע מארץ ישראל לאייראפא, אז בהיותינו על סיפון האני' בלב ים, ובתוך אחד השיחי"ם, סוד שי"ח שרפי קודש אשר זכינו ליהנות משך כל ימי הנסיעה, העליתי אלה דברי קדשו של מהרש"ב (בקשר לאותו שיחה שהתקיימה באותו שעה) ובעקבות זה התחיל רביה"ק לדבר מקדושתו ופרישתו של צדיק זה עד שנכנס התפעלות עצומה (אין א ברע) וירם את ידיו בהתלהבות ואמר "דער רש"ב איז דאך געווען אש להבה ממש", עכ"ל.

רבן של ישראל

הי' כאב רחמן לאלפי ישראל אשר בארץ רוסיא, באותו הזמן הדרדר מאד פרנסת ישראל ברוסיא, אז דאג להקים בתי חרושת רבים שבהם מצאו אלפי יהודים את פרנסתם, גם דאג לאלפי חיילי יהודים שהתגייסו לצבא שיקבלו אוכל כשר מצות על פסח וכדו', כשהי' הגזירה על יהודי מוסקבה להיגרש מבתיהם אז בא לעזרת המגורשים לעזור להם בהשגת מקומות מגורים ובכסף וכדו', אלפי ישראל מצא ובו אוזן קשבת כשבאו אליו עם בקשותיהם והוא כאב רחמן עזר להם בכל משאלותם, אלפי ישראל נושע וברכותיו שעשתה פירות, פ"א בא אליו אחד מתלמידיו עם בקשה שינצל מהצבא, אמר לו הרי אתה יודע לשיר, וכל בעלי שיר יוצאי"ן בשיר (שבת פ"ה מ"א), הבחור התקבל לשרת בצבא, אחד זמן קצר הגיע יום ה"יארצייט" של אביו, וביקש רשות לנסוע לעיירה הסמוכה להתפלל ולומר קדיש, ונסע עיירה והתפלל לפני התיבה, להבור הזה הי' קול ערב מאד והקהל נהנו מאד מתפילתו, אחד התפילה ניגש אליו הגבאי ואמר לו שרוצים לקבלו לבעל תפילה קבוע שלהם, ענה לו שאינו יכול לקבל את המשרה, באשר הוא משרת בצבא ואינו יכול לילך משם, שאלו הגבאי ואם ישתחררו אותך יקבל את המשרה, ענה כן, אותו גבאי הי' לו קשרים טובים עם הגענעראל דשם, והשתדל עבורו, ואכן השתחרר ויצא מהצבא ע"י שיר...

עין רואה

פ"א אחר חג השבועות נכנס אליו אחד מחסידיו ליחידות, אמר לו הרש"ב הרי הנך סוחר בעצי יער, לפעמים מוכרח את לשבות כמה ימים רצופות ביער, ובכן אני מציע אני לך כשיגיע ימי חנוכה אל תשכח לקחת נרות עמך ותראה שיראה נרות גדולות, וברכו לשלום, החסיד יצא מהחדר מלא התפאלות הלא ימי קיץ עכשיו ומה להרבי עם נרות חנוכה, אבל כחסיד מאמין ברבו, קיבל את דברי רבו, בימי חנוכה הבא נזדמן לו לנסוע ליער עקב מסחרו, ונזכר מדברי רבו והכניס לתוך תרמילו נרות חנוכה גדולות כציוו רבו, ובעת ערב התנפלה עליו לפתע שודדים ושדדו לו כל רכושו שהי' סכום כסף גדול מאד, ואמרו לו שיכין עצמו למיתה, והוא התחיל לבקש על נפשו מהם כי נתן להם כל ממונו ושיניחו לו לחיות, אבל הם אמרו לו שהם מפחדים שמא ילך ולהלשין עליהם, הלכך הם הולכים להרוג אותו, כשראה שכלתה אליו הרעה ביקש מהם שיתנו לו בקשה האחרונה שנהוג לתת, ונתנו לו, אז ביקש ואמר שהיות שהוא יהודי והיום היא חנוכה אצל היהודים ומדליקים נרות, שיניחו לו להדליק נרות חנוכה, ונתנו לו רשות, והדליק הנרות בלב נשבר, ובאותו זמן נכנס ליער פריץ של היער, עם משרתיו וחייליו, ולפתע ראה מרחוק את הנרות דולקות ולא מצא חן בעיניו, אמר למשרתיו לילך לשם לראות מה פשר הנרות, והלכו שם ומצאו את השודדים שמכינים עצמם להרוג את היהודי, ותפסו את השודדים ושחררו את היהודי, וכך ניצל החסיד ע"י ראיית רבו למרחוק.

אחרית ימיו

בשנת תרע"ו בעת מלחמת העולם הראשונה, כשחזית המלחמה התקרבה לליובאוויטש, עזב את העיר ועבר לעיר רוסטוב, ומאז היתה רוסטוב לעיר הבירה של חסידות חב"ד, בשנת תר"פ ביום הפורים ה' התוועדות האחרונה של הרש"ב, ודיבר אז דיבורים נפלאים ורימז כמה פעמים שימים אלו הם ימיו האחרונים עלי אדמות, באותו זמן ה' איסור לשתות יין וכדו', אבל הוא בלי שום פחד כינס את חסידיו ושתו וחגגו את יום הפורים בשמחה עילאה, בנו יחידו הרי"צ פחד מאד על התנהגותו של אביו, אמר לו אביו אל תירא נהי' שלמים, פתאום באו לביתו החיילים ורצו לערוך חיפוש אחר דברים האסורים מטעם הממשלה, ונפל פחד גדול על כל המסובים, אבל הרש"ב אמר שלא ישנו שום דבר ולא יפסיקו רגע אחד מן השמחה וימשיכו עם הניגונים, כאשר נכנסו החיילים לתוך הבית לא קם ולא זע מהם והורו לכל אחד לעשות כך, ורצו לעשות החיפוש אמר להם הרש"ב שלא עכשיו יעשו רק יותר מאוחר כאשר יגמר, והנה פלא הם קבלו את דבריו ויצאו, והמשיכו עם השמחה, ואח"כ באו עוד פעם ועל השלחן הי' יין, ורצו החסידים להחביא את היין, אמר להם "איך דארף שוין נישט מורא האבן, דע אנדערע וואך וועל איך שוין זיין גאר אויעך", וכאשר נכנסו לתוך הבית, ועמדו מול פניו הסב פניו מהם ופנו לחסידיו ואמר: נו, צריכים לדבר דברי חסידות ויתבטלו הם לגמרי, והתחיל תיכף לומר שיחה על ראשית גוים עמלק ואחריתו עדי אובד וגו', הם עמדו זמן רב והביטו עליו, ואחר כך הלכו משם ולא דברו מאומה, וישב עם החסידים עד ארבע לפנות בוקר, במוצאי שב"ק פרשת ויקרא, ב' ניסן תר"פ נסתלק לגנזי מרומים ומנוחתו כבוד בעיר רוסטוב.

ה' אלקיך עמם שבת המתאמת ומתאחדת בסגולתך. משך נעם ירצתך לעם מבקשי רצונך.

נועם שבת

לזוכר למאמרים ירחים למפי ספרים וסופרים - לגלות ערוגת נעימות ידידות שבת קודש - ולהלהיב הלבבות להאלוה בנועם קדושתו

שבת החודש

בשבת קודש זו כלול קדושת ראש חודש וקדושת פסח ראש כל מועדות, ולכן יש בו שורש לכל המועדים

במשנה (ריש ר"ה) **באחד בניסן ראש השנה למלכים ולרגלים,** ובגמרא (ד.) רגל שבו ראש השנה לרגלים. וקשה דהוה ליה למימר בניסן ר"ה לרגלים, אך כבר אמרנו דמהאי טעמא נקרא ראש חודש ולא תחלת חודש, שהוא ראש של כל החודש, **והיינו שכל קדושת החודש כלול בראש חודש, ובתר רישא גופא אזיל** (כמו שאמרו עירובין מא.), **וצריך להרגיש הקדושה מהרגל שבו בראשון בו שהוא ראש החודש,** וכן ראש השנה פירושו ראש של כל השנה, וזהו ראש השנה לרגלים שכל קדושת המועדות כלולות ברגל דפסח, **וזה שנאמר החודש הזה לכם ראש חדשים, שנכלל בו קדושת כל המועדות שבכל החדשים כו'.**

ומראש חודש צריך להשיג ולהרגיש קדושת המועד שיבא בחודש זה, והוא ראש השנה לרגלים שממנו מתחיל כל קדושת הרגלים. וכשהל ראש חודש בחול צריך לקרות בשבת שקודם ראש חודש פרשת החודש, שבשבת שלפניו צריך להרגיש קדושת ראש חודש שיהיה ביומי המעשה שאחריו, כמו שאמרנו כמה פעמים דשבת כולל כל קדושות שיבאו ביומי המעשה שאחריו, כמו שאומרים ברכתו מכל היומים כו', **וכלול בשבת זה קדושת ראש חודש שכולל רגל שבו שהוא שורש כל המועדים.**

פרי צדיק

טעם הקריאה בשבת קודם ר"ח ניסן להורות כי הבריאה כולה בשביל התורה ובשביל ישראל

יען כי בחדש הזה הבדילנו ה' מכל העמים, ובחר בנו להיות לו לעם סגולה, בזכות אבותינו הקדושים אשר קיימו תוה"ק עוד קודם שניתנה, ואף ההלכות שנתחדשו נתוודע להם, אמנם בדורות שבאו אחריהם נתמעטה החכמה, ובפרט בגלות מצרים נפלו מאד מן הקדושה בתכלית השפלות, והיה מהכרח למעמד הר סיני, ולולא חסדיו המרובים כמעט אשר לא יזכר עוד ולא יפקד שם ישראל, והודות להשם יתעלה כי זכר את בריתו והוציאנו ממצרים ביד חזקה וקרבנו לפני הר סיני, ונתן לנו תוה"ק להורות לנו הדרך בו נלך והמעשה אשר יעשה האדם וחי בהם בזה ובבא, וזה לנו טובה גדולה אשר אין לה שיעור וערך, על כן בא הכתוב באזהרה זכור את היום הזה אשר יצאתם ממצרים וגו', **ועל זה באו רז"ל ותקנו לנו לקרות הפרשה הזאת בצבור בהשבת שלפני ר"ח ניסן** (ראשית הבריאה), **וגם בספר תורה בפני עצמה, למען שעל ידי זה נודע ונתפרסם גודל תועלתה, כי יבינו הכל אשר עיקר הבריאה היתה בשביל ישראל, ועיקרן של ישראל הוא התורה וקיום מצותיה, בהכנעה וקדושת הדבור וטהרת המחשבה, ועי"ז נוכל להטות כל התחדשות השנה להנאתינו וטובתינו, זה העיקר שהחיות תלוי בו בזה ובבא.**

בארת המים, באר לחי ראי, פ' החדש, בד"ה זכר

הוצאת ספר תורה לקריאת הנשיא

עיין בשל"ה הקדוש, הובא בבאר היטב כאן, לקרות מר"ח ניסן כל יום הנשיא שלו, ובי"נ פ' בהעלותך עד 'כן עשה המנורה' שהוא נגד שבט לוי, והנה יש מקומות מוציאין ספר תורה לקרות בו הנשיא, ויש מפקפקין במנהג הזה, דמשמע בירושלמי דאין לקרות בספר תורה בציבור בלא ברכה, עיין בשו"ת מהרש"ם (סי' קע"ה), **אך ראיתי שני גדולי הדור שנהנו כן להוציא הספר תורה לקריאת הנשיא, ה"ה מרן הגה"ק מו"ה חיים האלברשטאם מצאנז, ואדמו"ר הגה"ק מו"ה יקותיאל יהודא ט"ב זי"ע** (בעל ייטב לב), **וכודאי גם רבותיהם היו נוהגי כן,** ועיין בס' שערי אפרים על קרה"ת (שער ח' דין ט"ו ודין כ"ש ודין ל"ט) שפסק שם לקרות בס"ת בלא ברכה עי"ש.

לקוטי מהרי"ח (חודש ניסן)

קריאת פרשת החודש בשבת לעורר מרדם ישנים להכין עצמינו בקדושה ובטהרה לליל התקדש חג

כל חודש ניסן הוא הכנה וטהרה לקדושת חג הפסח, וכמו שאנו אומרים [פיוט מוסף פ' החודש] 'הנה ימים המבורכים באים', שכל ימי החודש המה ראוים לברכה מהא' המבורך, **וראש חודש הוא הראש מהחודש והכל טמיר וגנוז בהמוח ובמחשבה תחילה, כי הוא מלך על כל איבריו** כמאחז"ל (שבת ס"א) **ולכן נקרא ראש חודש שכל ההתחדשות של החודש נגנז וצפון בכח בר"ח, ותמיד הקריאה של פרשת החודש בשבת שלפני ר"ח, כלבד כשחל ר"ח ניסן בשבת עצמו,** ועפימ"ש הזוה"ק (פ' יתרו) כל ברכאן דלעילא ותתא ביומא שביעאה תליין, **על ידי קריאת פרשת החודש בשבת הזה שהוא לעורר מרדם ישנים כהנ"ל, כדי להכין עצמינו בקדושה ובטהרה בכל הכוונות הראויות לליל התקדש חג,** כאמרם ז"ל [ר"ה טז:] **חייב אדם לטהר עצמו ברגל, נוכל לזכות להרגיש האור הגדול מקדושת היו"ט הבעל"ט.**

ישמח ישראל, אות ג' ד"ה ובדבריו

צריכין לב' שבתות להכין לפסח, שע"ז 'מיד נגאלין', ושבת הראשון מתקן פגם ע"ז במעשה

בגמרא פסחים (ו.) **שואלין ודורשין בהלכות פסח** קודם לפסח שלושים יום **רבי שמעון בן גמליאל אומר שתי שבתות.** ואמרינן שם בטעמא דרבי שמעון בן גמליאל **שהרי משה עומד בראש חודש ומזהיר להם על הפסח** שנאמר (שמות יב, ב) החודש הזה וגו'. **יש לדקדק** אמאי נקט לשון שתי שבתות ולא ארבעה עשר יום כדקאמר תנא קמא שלושים יום או שני שבועות. גם אמרו חז"ל (שבת קיח ע"ב) שאלמלא שמרו ישראל שתי שבתות מיד היו נגאלין וזהו צריך ביאור. **גם יש לשום לב על זה שלעולם מתחילין ספר ויקרא קודם לפסח,** והקדמונים נתנו סימן פקדו ופסחו סגרו ופסחו, פירוש שלעולם קורין קודם לפסח או פרשת צו בשנה פשוטה או מצורע במעוברת וכל זה טעמא בעי כו'.

ונראה לומר בכל זה כי הנה אמרו חז"ל (שמות רבה טז, ב) על פסוק (שמות יב, כא) **משכו וקחו לכם צאן משכו ידיכם מן העבודה זרה** שישראל בהיותם במצרים היו עובדי עבודה זרה, וכמו שהזהיר להם הנביא גם כן איש שקוצי עיניו השליכו ובגלולי מצרים אל תטמאו (יחזקאל כ, ז), **וכשהגיע עת גאולתם הזהירם ה' יתברך שישובו בתשובה על עוון עבודה זרה שבידם ועל ידי זה יגאלו.** וידוע מאמר חז"ל (קידושין לט ע"ב) שבכל עבירות אין המחשבה מצטרפת למעשה חוץ מעבודה זרה, נמצא שהיו ישראל צריכין לשוב ולתקן את אשר עוותו במחשבה ובמעשה.

והעיקר תיקון לעוון עבודה זרה הוא שמירת שבת כהלכתו כמו שאמרו חז"ל (שבת קח ע"ב) **כל המשמר שבת כהלכתו אפילו עובד עבודה זרה כדור אנוש מוחלין לו.** והנה השבת נקראת שבת מלכתא שהיא בחינת מדת מלכות, **ולכן בשבת מצוה לומר שירות ותשבחות יותר מכל ימי השבוע** מפני שהמלכות נקראת פה כידוע. ושבת הגדול הוא מסיטרא דבינה יובל הגדול כידוע, **ועל כן הזהירם משה פרשת משכו וקחו לכם וגו' מראש חודש ואילך כדי שיתקנו באותן השתי שבתות שיש להם עדיין קודם פסח עוון עבודה זרה שבידם שהתיקון לעבודה זרה הוא שבת** כדלעיל. **ובשבת ראשון תיקנו עוון המעשה שחשבת הוא בחינת מלכות פה כדלעיל ועקימת שפתיו חוי מעשה שמה שאומר שירות ותשבחות בשבת בדחילו ורחימו הוא מכפר לו עוון המעשה,** ובשבת השני שהוא שבת הגדול מסיטרא דבינה עולם המחשבה על ידיה תיקנו מה שפגמו במחשבה, ועל ידי זה נתיחדת הה' תתאה בה' עילאה וזכו לגאולה מסיטרא דה' עילאה שהוא עלמא דחירות:

והנה בניסן נגאלו ובניסן עתידין להגאל, וכמו שאז יצאו ממצרים על ידי ששבו בתשובה ושתיקנו מה שפגמו באותן השתי שבתות שמראש חודש ניסן ואילך, כן לעתיד גם כן זמן תשובה לכל הוא לתקן פגם העוונות על ידי אותן השבתות. וזהו שאמרו ז"ל שאלמלא שמרו ישראל שתי שבתות מיד נגאלין שרומז כנ"ל **שעל ידי השתי שבתות יכולין לתקן המעשה והמחשבה, וליחד הה' תתאה בהה' עילאה ולהמשיך הגאולה מעלמא דחירות.** ועל כן דוקא נקט רבי שמעון בן גמליאל בלשונו ששואלין ודורשין קודם לפסח שתי שבתות, מפני **שעיקר תלוי לשוב בתשובה שלימה באותן השתי שבתות כדי לתקן פגם העוונות במחשבה ובמעשה כדי שיזכו לגאולה השלימה כמו שזכו אבותינו אז.**

ועל כן מתחילין לקרות לעולם פרשת תורת כהנים קודם הפסח והסימן פקדו ופסחו, מפני שהקרבנות מכפרין כו' **וכן שמירת שבת גם כן מכפרת שכל השומר שבת כהלכתו מוחלין לו על כל עוונותיו, וכשנזכה לשמור שבת כהלכתו נזכה לגאולה העתידה** כמו שאמרו ז"ל אלמלא שמרו ישראל שתי שבתות מיד נגאלין.

מאור ושמש

ענין שבת החודש, שבר"ח ניסן נשפע הכח לקדש את כל השנה, אף אם אינו במדרגה

ענין שבת החודש הוא מה שנותנים כח לכל איש ישראל כשמגיע ראש חודש לעורר עצמו מחדש לעבודת ה', ואף שכן הוא בכל חודש, אמנם נוסף עליהם החודש הזה **שהארתו נותן כח להתעוררות על כל חדשי השנה, וזה ענין ראשון הוא לכם** (שמות יב, ב) שראשון הוא הכולל כל כוחותיו של אדם, והנה הכח שיהא ביכולת לאיש להתעורר הוא עצמו עם כל הראשית שלו, היינו עם כל כוחותיו, מושג בכח יציאת מצרים, וזה מה שנאמר **ויאמר משה וגו' זכור את היום וגו', אחר קדש לי כל בכור,** שהקשו הראשונים ז"ל על זה מה שייכות הוא לכאן, אמנם הענין הוא כי קדש לי כל בכור פטר כל רחם הוא גם כן כנ"ל, **שיקדש אדם את כל ראשית שלו עם כל כוחותיו המרומזים בתיבת רחם, שהיא גימטריא רמ"ח, היינו רמ"ח איבריו של אדם, והעצה לבא אל זאת הבחינה נתנה התורה במה שנאמר 'זכור את היום הזה',** כי בחוזק יד וגו', דהיינו שאף שלא היינו ראויים כל כך לנס, **וכמו"כ ידע האדם להגביר כל כוחותיו לקדשם ולחדשם לעבודת הבורא יתברך שמו , ואף שאינו בר הכי, ודאי הקב"ה יעזור לו לזה על ידי זכירת יציאת מצרים.**

חידושי הרי"ם

מתוך דברות קודש של כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

נעילת זמן החורף תשע"ט לפ"ק | בהיכל המתיבתא הק' בקרית יואל יע"א

דאם דארף מען צו וויסן שואלין ודורשין ל' יום קודם החג, און לויט איין מאן דאמר ב' שבתים, איז דאך הכל מודים אז ב' שבתים שואלין ודורשין, צווי וואכן וואם אונז שטייען מיר יעצט פאר יום טוב פסח מ'דארף זיך צוגרייטן צו יו"ט פסח מיט אן הכנה דרכה, זיך צוגרייטן צום חיליגן יום טוב פסח, ס'קומט אזא חיליגע יום טוב מיט אזויפיל מצות, כדי מ'זאל קענען מקיים זיין די מצוה מיט א התרוממות הנפש מיט א חיות דקדושה, מ'זאל לעבן אין תורה, א לעבן פון תורה, א לעבן פון מצות, קומט אזא חיליגע מצוה ווי ביעור חמץ, אזא חיליגע מצוה פון אכילת מצה, מרור, אפיקומן, ד' כוסות, סיפור יציאת מצרים, ספירת העומר, אזא חיליגן יום טוב פסח, אזא חיליגע יום טוב חיליגט, ס'חיליגט אידישע קינדער, מ'חיליגט א איד פון קאפ ביז פים.

שטייט אין תפארת שלמה מצות יאכל במקום קדוש, שטייט ולא יראה לך חמץ, אז א איד עסט מצה די מצה טוט אזא פעולה אויף ביי איד ולא יראה לך חמץ, ס'זאל דיר געפעלן מער קיין חמץ, חמץ מיינט מען דעם יצר הרע, חמץ מיינט די חבלי עולם הזה, די מצוה ברענגט אריין אזא קדושה אין א איד אז ער זאל ממאס זיין מיט חבלי עולם הזה, ער זאל וויסן אזא פוסטע וועלט איז פוסטע נארישקייטן און הכל הבל. מצות יאכל במקום קדוש, אז במקום קדוש איז לא יראה ס'וועט דיר נישט געפעלן, בלשון נראה לי, געפעלן, ס'וועט דיר נישט געפעלן קיין חמץ, דאם איז א רמז אויף די דרכי היצר מיטן חבלי עולם הזה, ס'וועט דיר נישט געפעלן. **א איד האט די זכיה ער עסט מצה ברענגט ער אריין חיליגקייט, ס'חייבט אים אויף צו עפעס א געהויבנקייט, ער פארשטייט עפעס, ער דארף צוקומען צו עפעס רוחניות, צי עבודת ה'.**

דער אויבערשטער זאל העלפן מ'זאל זיצן און עוסק זיין בתורה, **ס'איז דא אפאך צו לערנען, מ'דארף לערנען גמרא מיט תוספות הלכות חג בחג, מ'דארף לערנען הלכה, מ'דארף לערנען גמרא, מ'דארף לערנען חסידישע ספרים מלחיב לבבות, פילן א טעם אין די מצוה מצה, פילן א טעם אין די מצוה מרור, אין מפטירין אחר הפסח אפיקומן כדי ס'זאל איבער בלייבן די טעם מצוה אין מויל די טעם מצה בלייבט אפילו מ'עסט אויף די מצה, מ'זאל מרגיש זיין די טעם מצה, מ'זאל מרגיש זיי די כח פון א יו"ט, מרגיש זיין וואם די יו"ט פסח ברענגט אונז, וואם די יו"ט פסח איז אויף אונז משפיע, משפיע קדושה חיליגקייט, די חיליגע מצות איז משפיע אויף א מענטש, דאם קען מען נישט זוכה זיין נאר אז מ'לערנט א חסידישע ספר, א חסידישע ספר וואם זיי ברענגען אראפ דעם אור הגנוז, ברענגען אראפ א חיליגע לעבטיגקייט פון הימל ברענגען דאם אראפ, און זיי געבן דאם אונז צו פארשטיין האבן מיר די זכיה דאם משיג צו זיין פשוטע בשר ודם, מ'וועט נתעלה מיט קיום התורה והמצות, א איד לערנט א בני ישראל, צי א תפארת שלמה, צי די ייטב פנים, ברענגט אים אריין חיות דקדושה, ברענגט אים אריין לעבעדיגקייט, ער שפירט חיי תורה, ער שפירט וואם חייסט א מצוה, ער שפירט א טעם אין א מצוה, א לעבעדיגקייט, א פרישקייט אין די מצוה.** דער אויבערשטער זאל העלפן מ'זאל קענען טאקע מקיים זיין די מצוה, בשמחה רבה והדוה עילאה.

כי שם צִוָּה ה' את הברכה חיים

ברגשי ידידות ובאותות הערכה, נשגר בזה כוס של ברכה, קדם מע"כ ידידינו היקר המהולל בתשבחות, כליל המעלות והמידות, האדם היקר באנשים, ראש וראשון לכל דבר שבקדשים, מוזיל זהב מכיסו למען החזקת מוסדותינו הקדושים, מרבה צדקה וחסד לכל דורשים ומבקשים, מריחוק מקום מצודתו פרוסה עלינו, לתמוך בעין יפה וברוח נדיבה למען הרחבת גבולי קדשינו

הרבני הנגיד הנכבד, רודף צדקה וחסד

מוה"ר

יוזם פישל חיים ריספלער

הי"ו

מנכבדי קהילתינו הק' ווילִיאמסבורג יע"א

לרגל שמחת נישואי בנו למזל טוב בשעטו"מ

החתן המופלג בתוי"ש כמר **משה שמחה** הי"ו

עב"ג הכלה המהוללה שתחי'

בת מוה"ר **בנימין ארי' ליבוש הירש** הי"ו

והברכה אחת לאמו החשובה והמהוללה ויהללוה בשערים מעשיה

מרת ריספלער שתחי' לאויט"א

וצרופה ברכתינו המרובה, בהודאה וחיבה, שיזכה לרוות מכל יו"ח תענוג ונחת, מתוך אושר ועושר והרחבת הדעת, וימשיך לעמוד לימין מוסדותינו הקדושה, ובשכר זאת יתברך בכל ברכאן דנפישא.

המברכים ברגשי הוקדה והערכה, אסידי התודה והברכה

יחפקאל רבאבסקי

בשם הנהלת המוסדות פה בני ברק יצ"ו

שבת החודש

בפרט בעת שמתחילין ליכנס בזה החודש ניסן ואנו קוראין בשבת שלפניו פרשת החודש הזה לכם, וכל ברכאן של קדושת ימי חודש ניסן בשבת זו תליין, ועל ידי קריאת פרשת החודש בשבת הזה שהוא לעורר מרדם ישנים, כדי להכין עצמנו בקדושה ובטהרה בכל הכוונות הראיות ללילל התקדש החג נוכל לזכות להרגיש האור הגדול מקדושת היו"ט הבעל"ט.

(ישמח ישראל)

◆◆◆

וההכנה של פסח היא פרשת החודש.

(חידושי הרי"ם)

◆◆◆

ובשבת זו יכול כל אדם מישראל להתחיל מחדש ולהתחדש לגמרי ומה שעבר אין והעיקר מכאן ולהלאה, ובפרשת החודש בא ניצוץ אור חדש שיוכל להיות כברי' חדשה ממש.

(שפתי צדיק)

◆◆◆

ועיקר עבודה לשמים היא ע"י עסק התורה וע"י התורה הקדושה יכול האדם לבוא לכל המדריגות.

(נועם אלימלך)

◆◆◆

ובפרט שבשבת זו יורד שפע קודש מלמעלה על הלומד תורה, ומסופר מהיהודי הקדוש שאמר שבשבת זו יש בו התחדשות בשפע בדברי תורה.

(פרי צדיק)

◆◆◆

וידוע מאמר הרה"ק מלובלין זי"ע על אמרם ז"ל (ביצה ט"ז) וביום השביעי וינפש כיון ששבת ווי אבדה נפש, ולכאורה היה יותר מתאים לומר זאת במוצאי שבת ולא בליל שב"ק, אלא הענין הוא שידע שיבוא מוצאי שב"ק שיאבד את הנפש היתירה של שבת, ע"כ ישמור ויחוס על הזמן היקר של שבת שלא יבזבז לבטלה.

(בית אברהם)

◆◆◆

שבת היא מלעזוק ורפואה קרובה לבא (שבת יב) היינו שמכח קדושת השבת אין שום דחק וזעקה בעולם, רק אדרבה נשפע כל מיני ברכות ורפואות וישועות, ואף אם יש לאדם איזה דחק ח"ו יש בשרש קדושת השבת הארץ פנים חדשות להמתיק את הכל שיהיה כלא היה, וזהו שבת היא מלזעוק רומז לענין הראשון שבכח קדושת השבת שלא יהיה מעיקרא שום דחק וזעקה, ורפואה קרובה לבא רומז על כח קדושת השבת בענין ההארת פנים חדשות להמתיק הכל, וזאת מרמז לנו ג"כ האר"י הקדוש זצ"ל בפיוט צווחין אף עקתין בטלין ושביתין ברם אנפין חדתין, שיש בקדושת השבת ענין פנים חדשות להמתיק את הכל ובפרט בשבת קודש זה שקורין בו פרשת החדש, בוודאי נשפע בו כח הקדושה הנ"ל, כי המאמר החדש הזה לכם נאמר לישראל בהיותם עוד במצרים, אשר שמו מורה על כל ענין מיצר ודחק, ונאמר להם החדש הזה לכם שיהיה הארת החידוש על כל הדחקים אשר הם בתוכם, כי הוא זה עצם ענין חידוש הלבנה כשהיא בתכלית ההתכסות היא מתחדשת להאיר שהוא בחינת אנפין חדתין, וכל ש"ק הוא זכר ליציאת מצרים, ובפרט שב"ק זה בוודאי יאיר לנו השי"ת התחדשות הזה בכל העינים בגאולה וישועה ורפואה קרובה לבוא.

(אמרי אמת)

ראש חודש ניסן

עתה אחרי אשר הראנו אלקים את כל זאת צריך לדעת שהעיקר הוא ביום הראשון של חודש ניסן שבו תלוי כל החודש ניסן, כי יום הראשון של ניסן הוא כנגד החודש ניסן עצמו, ויום הראשון הוא נגד כל החודש הראשון.

(אגרא דכלה)

◆◆◆

ובאמת בכל ר"ח יש לה מעלות נשגבות, ובראש חודש לרוב ההארה הנפלאה מחסדי המקום ב"ה המופיע על עמו ישראל זוכים שורש נשמתינו לעלות למעלה למעלה, והקב"ה כביכול מגביה אותנו עד שוה לראשו כביכול, ונקרא ובראשי חדשיכם תרין ראשין, כי ראש הבן והאב שווין, וע"כ תקריבו עולה לה' שתקרבו עצמיכם לעלות לה' הטוב להיות לנחת רוח לפניו ולקבל משם כל בחי' שפע ברכה וקדושה רבה.

(באר מים חיים)

◆◆◆

ומעלה יתירה יש בר"ח מכל שאר הימים שאפילו לא הכין עצמו כלל פתאום בא יבוא עליו הארה גדולה משמים ור"ח אינו בא אלא בתחילת החודש, מורה שאין אור ר"ח לעומת המעש"ט של כל החודש, אלא להיפוך שיתרון אור של ר"ח מקודם אף לבלתי מוכנים דיין וכו', וע"כ יום המשכת הקדושה הוא יום הנכבד שממנו מתסעפת קדושה לכל ימי החודש.

(שם משמואל)

◆◆◆

ואפי' פחות שבישראל ואפילו בשפל המצב מאוד וחיתו לשאול הגיע יש בכוחו להתחיל בחדש בחילוף כח שלא הי' בו טרם התעורר.

(שם משמואל)

◆◆◆

וע"כ ראוי ונכון לאיש המשכיל לראות ולהשגיח על עצמו שיום הר"ח יהי' אצלו בתיקונו בעבודת השי"ת ואזי יהי' נכון לבו בטוח בכל החודש כולו, ואפילו אם שעה אחת ביום ר"ח בתיקונו אז יהי' בוודאי אצלו כל החודש בבחינת ר"ח.

(אהבת שלום)

◆◆◆

ובכן מה נוסיף עוד לדבר הלא כל זה היא בכל ר"ח וק"ו מה מאוד גדלה מעלת ר"ח ניסן שראשון היא לכל חדשי השנה, ונוסף עליהם החודש הזה שההארתו נותן כח להתעוררות על כל חדשי השנה.

(חידושי הרי"ם)

החודש הזה לכם ראש חדשים שכל חודש יש לו קדושה מיוחדת ויום ראשון נקרא ראש חודש שהוא ראש של כל החודש וכו' והיא כולל כל קדושת החודש, וניסן כולל כל קדושת י"ב החדשים ונקרא ר"ח שלו ראש חדשים.

(פרי צדיק)

◆◆◆

כי בראש חודש ניסן מתחדש השפע על כל השנה.

(קדושת לוי)

◆◆◆

ומר"ח צריך להשיג ולהרגיש קדושת המועד שיבוא בחודש זה והוא ר"ח לרגלים שממנו מסתעף כל קדושת הרגלים.

(פרי צדיק)

◆◆◆

ועוד מצאנו בספרי הקודש שביום זה נתגלה אור גדול ונורא מאורו של מלך המשיח ובכל שנה ושנה שמתקרב יותר לגאולה מרגישין בו אור יותר מאור זה של ישועה אמיתית של ישראל, וכלל ר"ח היא הרגשת אור של עתיד ובר"ח ניסן שהיא ראש לכל החדשים שבו יהי' עיקר התחלת וראשית התחדשות אורן לעתיד בו היא תוקף השגת אור זה בכל דור ודור, בפרט בדורות הללו עקבתא דמשיחא יוכלו להשיג הארה גדולה מאורו של משיח בר"ח ניסן.

(מחשבות חרוץ)

יפי חודש ניסן

ובראשית דברינו לפני שנתחיל לבאר גודל מעלת הימים האלו צריכים לדעת ולהבין שהדבר תלוי בידינו, וכפי ההכנה שאדם עושה מלמטה כך נשפע עליו מלמעלה, והעיקר הוא שעל כל הדברים צריך להיות ההכנה ומי שטרח בער"ש יאכל בשבת, והתורה מורה לנו דרך הישרה שיכין א"ע בתשובה שלימה על כל מעשיו הראשונים להתקדש ולהטהר כדי שיהי' כלי מוכשר ויהי' בקרבו קדוש להכניס המאכל של מצה במקום קדוש וכו' וכל המצוות הנוהגים בלילה זאת צריך הכנה על זה מר"ח וכו' והוא ג"כ תועלת לאדם ע"י שמכין את עצמו בהכנה דרבה בתשובה ומעש"ט שיהי' הגוף טהור ומוכן להכניס הקדושה בתוכו ע"י אכילת מצה.

(תפארת שלמה)

◆◆◆

וע"י הכנת הימים בהכשר הכלים והעצמות במעשה ודיבור ומחשבה ע"ז נוכל לקבל קדושת הימים ימי פסח לפי ערך כל אחד ואחד לשלימות העבודה הזאת בחודש הזה ולקדושת הסדר שהוא סדר כל השנה.

(בית אהרן)

◆◆◆

ומובן מאליו שכמה שאדם מרוחק ביותר משערי הקדושה צריך ביותר להכין עצמו וביותר צריך הכתוב ליזרז במקום שיש חסרון מהקדושה וחכמים שפטו על רובא דעלמא אשר במחשך מעשיהם בכל משך השנה וריכם זמנם טובא להכנה הלזו ועל כן פסקו שצריכים להתחיל ל' יום מקודם ומאז יתחילו בתוספת קדושה.

(מנחם ציון)

◆◆◆

ובנוהג שבעולם כשמכניסין אורח הגון צריכין להכין א"ע במטה כסא ושולחן ומדור לפי כבודו, כמו כן אנחנו אלה פה היום בהזמנא תליא מילתא, וחל עלינו לקדש לב ורוח נכון לקבל טהרת הקודש ליום מועד.

(מנחם ציון)

◆◆◆

ואל יאמר אדם בלבו דכיון שימים אלו מסוגלים להתקדש ולהטהר מכל סיג ופגם ומובא בספרים הקדושים שהאור נשפע מלמעלה בדרך דילוג וקפיצה, ובפסח בא הקדושה לאדם בפעם אחת כלשון פסח.

(עבודת ישראל)

◆◆◆

וצריך כל אדם לטהר עצמו כדי שיוכל לקבל אור הבהיר, למשל שהחמה אע"פ שהיא זורחת ביותר צריכין החלונות להיות פתוחים שאם יהיו סתומים לא תוכל החמה לזרוח להבית.

(עבודת ישראל)

המגיד הק' מקאזניץ היה רגיל לספר ג' סיפורים אלו בכל שבת מברכין חודש ניסן באומרו שסיפורים אלו מסוגל להשפיע לבני ישראל צרכי פסח בהרחבה

א)

יהודי אחד עשה לפני חג הפסח חבית יין שרף, ונסע עמה למכירת היין, ולצורך כך היה צריך לעבור את גבולות הערים, כשעבר את הגבול תפסו אותו שומרי הגבול ולקחו ממנו החבית, כי היה אסור מחוקי המדינה לסחור עם יי"ש ללא רשות מיוחדת, היהודי בצר לו נסע תיכף להרה"ק הרבי ר' אלימלך מליזענסק זי"ע ובכה מאוד על מר מצבו שלקחו ממנו את החבית שהיה מקור פרנסתו, אמר לו הרר"א שילך ויאמר לשומרי הגבול, שיטעמו מהחבית ויווכחו לראות כי בתוך החבית לא נמצא רק מים בלבד ולא יי"ש, וכן עשה היהודי, וכן לפלא היה כשטעמו שומרי הגבול מן החבית ראו שהיא מלאה מים והחזירו לו את החבית, היהודי שב להרר"א ושוב בכה על מצבו על שהחבית נהפכה להיות מים, אמר לו הרר"א שיטעם עכשיו הוא מן החבית ויראה שהיא מלאה יי"ש, וכך היה שהחבית חזרה להיות יי"ש.

ב)

למלך אחד נאבדה ממנו טבעתו, והוציא צו שרוצה הוא שיחפשו את הטבעת, ומי שקיבל על עצמו את חיפוש הטבעת נתן לו המלך הרבה מעות כדי שיתאפשר לו לחפש אחר האבידה, בעיירה אחת שבממלכת המלך הזה היה גר איש יהודי עני ואביון, שלא היה בידו מאומה להכין את צרכי הפסח הקרב ובא, אמרה לו אשתו, הנה אתה רואה שהמלך נותן מעות למי שרוצה לחפש את טבעתו, לך איפוא גם אתה ותאמר שאתה ג"כ רוצה לחפש את טבעתו היקרה של המלך, ובממון שיביא לך המלך יהא לנו במה להכין את צרכי החג, נראתה בעיניו עצת אשתו והלך אל המלך והציע את עצמו לחיפוש האבידה, ואכן קיבל את הממון, נסע מיד לעיירתו והכין את כל צרכי החג, להי"סדר", אחד מיועציו של המלך היה כומר שונא ישראל וכראותו את היהודי מהין לקחת ממונו של המלך עבור חיפוש האבידה לא היה יכול לסבול זאת, איך רימה היהודי את המלך והוציא ממנו ממון, הלך הכומר בליל חג הפסח מתחת חלון ביתו של היהודי וראה איך שאוכל ושותה ואינו עוסק כלל בחיפוש הטבעת, מיהר אל המלך ואמר לו: יבוא המלך עמי ואראה לו מה עשה היהודי עם המעות, הלך המלך עמו, וראו את היהודי יושב כמלך בגדוד, כשעמד המלך מתחת חלון ביתו אמרו אז אצלו את החרוז של "דיינו" ושמו של הכומר ג"כ היה "דיינו", ואמר המלך הנה עכשיו עושה היהודי חקירה מי גנב טבעת המלך, וכולם אומרים "דיינו", הבין המלך שהכומר הוא הגנב הנוכל, וצוה המלך לאסור את הכומר ולהכותו עד שיודה ואכן נודע הדבר שהוא שלח ידו בטבעת המלך.

ג)

יהודי אחד עבד אצל פריץ, פעם התפאר הפריץ לפניו שאלולא היה נותן לו פרנסה היה גווע מרעב ח"ו, היהודי ענה לפריץ: הלא יש אלוקים בשמים הזן ומפרנס לכל, ואתה הנך רק השליח, כששמע הפריץ את דיבוריו של היהודי חרה לו מאוד ונטל ממנו את פרנסתו, היה זה לפני חג הפסח והיהודי העני לא היה בידו איך להכין צרכי החג, לאותו פריץ היה קוף שהיה חביב עליו מאוד, פעם נכנס הפריץ לנקות את אוצר מטבעות הזהב שלו, וכשראה הקוף איך מנקה הפריץ את המטבעות עם הרוק שבפיו, עשה גם הוא כמעשהו, אלא שהקוף בלע את המטבעות, עד שהתמלא כריסו במטבעות זהב ונפל פגר מת, הפריץ שלא ידע על סיבת המוות החליט לזרוק את הנבילה לבית היהודי, כשראה היהודי את הנבילה בביתו הבחין שנבקע בטנה ומטבעות זהב נוצצים מתוכה, נטלם והוציאם להוצאות החג, בליל פסח שלח הפריץ לקרוא להיהודי ובירר אצלו מנין לו כל זה, סיפר לו היהודי את כל המעשה, או אז הודה הפריץ כי ה' הוא הזן לכל.

פנימי התלמיד בלתי מוגה

משולחן מלכים

שיחות קודש שנשמעו מפי כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

מתוך שיחה עם

הרב הגאון ר' יחזקאל אהרן שווארץ שליט"א

דומ"ץ בביד"ץ שערי הוראה בבני ברק יצ"ו

חתן הגאון הגדול ר' שמואל אליעזר שטערן שליט"א רב מערב עיר בני ברק, ומח"ס שביבי אש

עם הרב הגאון ר' אלטר יוסף צבי סופר שליט"א

מו"ץ קהלתינו הק' בקרית יואל יע"א

בבית כ"ק מרן רבינו שליט"א – בקרית יואל יע"א

יום ד' פרשת בהר בחוקותי תשפ"ג לפ"ק

הגרי"א הראה לרבינו את חיבורו 'האירוסין והנישואין השלם'

הגרי"צ: ס'איז דא א מדובר צי א פרוי האט א רעכט צו געבן צדקה בלי רשות בעלה, ווייל ס'שטייט אין די תנאים 'ישלטו בנכסיהון שוה בשוה'.

רבינו: באמת ס'איז א מחלוקת אין ש"ך (חו"מ סי' צ"ז סק"ט)[1] אבער דאם איז דער מהרש"ם (ח"א סי' מ"ה).[2]

הגרי"צ: יא, ער ברענגט פון מהרי"ק אז דאם האט יא א תוקף, אבער ס'איז דא וואס זאגן אז אין די צייטן פונעם מהרי"ק האט מען נישט אריין געשריבן 'ישלטו בנכסיהון שוה בשוה'; נאר ווען מ'האט געוואלט... אבער היינט אז מ'שרייבט עם ביי יעדן שטר, האט זי נישט קיין רעכט. אבער דער נחלת שבעה (סי' י"ז סק"ז) זאגט אז זי איז בארעכטיגט צו געבן פאר איר זייט.

רבינו: יא, צו געבן פאר קרובי אשתו.[3]

---

1 והוא תשו' הרא"ש (כלל י"ג דין י"א) והובא בש"ך (חו"מ ס' צ"ז סק"ט) שכ' וז"ל: ששאלתם אשה הנושא ונותנת בתוך הבית, וגדרה ליתן לצדקה או שכרה מלמד ובעלה מוחה בידה, נחלקו רבותינו בדבר זה, יש גדולים שאמרו שמכרה מכר ומקחה מקח, וכן נשאה ונתנה משום תקנת השוק וכו', ובתשו' הרא"ש סיים: ועל צדקה שנדרה וכו' היכא שהבעל מוחה, פשיטא שאין לה ליתן וכו' אם הניחה לישא וליתן, אינה אלא אפוטרופוס בעלמא, ויכול לסלקה בכל עת שירצה, ועיי' בטור (יו"ד ס רמ"ח ורמ"א שם ס"ה).

2 עי' שם אות ה', וז"ל: עוד יש לי לדון בזה דהנה בשו"ת טטו"ד מ"ג סימן קפ"א העיר השואל דבזה"ז שכותבין בהתנאים וישלטו בנכסיהון שוה בשוה יש רשות להנשים ליתן צדקה והוא דחה דבריו בשתי ידים דלשון זה הוא שופרא דשטרא ולשון ברכה לבד ולא דרך תנאי ועוד דאפשר דקאי על נכסי מלוג שלה ע"ש.

ואני מצאתי בתשו' מהרי"ק שרש נ"ז, וז"ל: וכל זמן שלא יביא ראי' שהיא מורדת ל"מ שא"י לתפוס נדוניתה וכו', אלא אפי' מה שהכניס הוא א"י לתפוס וכו', וכ"ש בהיות התנאים שביניהם שישלטו שוה בשוה בנכסים ולא יבריחו זמ"ז וכו' וכ"ש שהתנאי הוא לקיים מ"ש בתורה דהיינו שיהיו הנכסים עומדים בחזקת שניהם למען שגם היא תזון ותפרנס מהם דודאי תנאו קיים וכו' עכ"ל, הרי דס"ל למהרי"ק דאם כתבו בהתנאים לשון זה קאי התנאי גם על נכסיו והוא תנאי גמור, אם כן יש מקום גדול לדברי השואל, ואפשר שבזמן הש"ס וש"ע לא נתנו לכתוב כן משא"כ בזה"ז, ואף שאין בידינו להדש ד"ז אבל עכ"פ יש לקיים דברי רמ"מ הנ"ל, דבעשירה גדולה ונדרה לפי ערך עושרה, ובפרט שכבר קיימה דבריה ונתנה דודאי מעשיה קיימין, ואין להוציא מיד המוחזק דבזה לכ"ע מועיל תנאי דישלטו בנכסיהון שוה בשוה.

3 וכ"כ בשו"ת מהר"ם מינץ (סי' ז) וז"ל: אין הבעל יכול למחות שתתן לקרוביה דבר נכון לפי עשרה כדרך נשים עשירות כדתני פרק המדיר, המדיר את אשתו שלא תלך לבית האבל או לבית המשתה יוציא ויתן כתובה מפני שנעל בפניה וכו', ש"מ כל מה שדרך נשים לעשות אפי'

הגרי"א: יא, פאר קרובי אשתו זאגן זיי א שליש, און פאר זיין משפחה זאגן זיי מער.

רבינו: דער פתחי תשובה (יו"ד סי' רנ"א סק"ב) זאגט אזוי, א שליש פאר קרובי אשתו, און פאר זיין משפחה צווי שלישים.

רבינו: רבי שלמה קלוגער (בם' טוב טעם ודעת מהדו"ג סי' קפא) רעדט פון דעם, ער זאגט אז דער נוסח 'ישלטו בנכסיהון שוה בשוה' איז נאר א ברכה, אז מ'וואונטשט זיי אהן ס'זאל זיין ביי זיי שלום ורעות און ס'זאל זיין 'ישלטו בנכסיהון שוה בשוה'.[4]

הגרי"א: יא, זיי זאגן אז ס'איז נאר שופרי דשטרא.

הגרי"צ: דאם זעלבע איז אויך וועגן ערב קבלן, דער ברוך טעם (בשו"ת עטרת חכמים אהע"ז סי' כ"ז) אז מ'האט נישט געהערט אז מ'זאל רופן צו א דין תורה איינער וויל ער האט אונטער געשריבן ביים תנאים אלס ערב קבלן.[5]

רבינו: עם שטימט מיט דעם סמ"ע (סי' קל"א ס"א) וואם זאגט די סברא אז דער ערב וועלט מחויב בההיא הנאה אז ער איז נאמן, און אויף זיין וואלט האט יענער געבארגט דאם געלט, אבער ביי א שטר תנאים איז דאם נאר אלס מנהג, און מ'נעמט אים נישט אלס נאמן, ממילא האט ער נישט קיין שום התחייבות.

הגרי"א: וויל מ'וויסט קלאר אז מ'מיינט עם נישט ערנסט, דער ברוך טעם זאגט א ראי' אז מ'זעהט טאקע אז גרויסע עניים זענען זיך מתחייב אזעלכע סכומים וואם זיי קענען נישט שטיין אין דעם.

שטייט אין עטרת חכמים (שם) אז למעשה וועט מען נישט קענען מחייב זיין א ערב לכאורה.[6]

*

הגרי"צ: דער מנהל פונעם כולל ר' וואלף אהרן [טעללער, מנהל מבצר הכוללים בקרית יואל] ברענגט א שיינעם גרוס פונעם שיעור...

הרוי"א: דער חשובער גאסט האט נעכטן געגעבן א שיינעם שיעור אין כולל אויף יורה דעה חלק א', זייער א שטארקן שיעור.

רבינו: אין וועלכן ענין דארט אין יו"ד חלק א'?.

הגרי"א: ער האט געוואלט כ'זאל זאגן אויף הלכות מליחה, בשר בחלב, און תערובות, אלעם צוזאמען. האב איך געזאגט פונקט א נושא וואם כ'האב אדורך געטוהן אמאל – א אינטערסאנטע הערה פון א רב אין בני ברק וואם ער לעבט שוין נישט – ער האט מעורר געווען א חידוש, וועז מ'הערט עם דאם ערשטע מאל לאבט מען אפילו, אבער ס'איז גראדע לכאורה א שיינע הערה. אז בשעת וועז מ'פאברענט דעם חמין ערב פסח לייגן דאך אריין אלע מענטשן צוזאמען דעם חמין, האט ער מעורר געווען אזא אינטערעסאנטע הערה, אז ס'איז דא דארט צווישן די מענטשן וואם ברענגען צו פארברענען, איז דא פארשידענע סארטן חמין, איינער ברענגט פליישיגע חמין, און איינער ברענגט מילכיגע חמין.

רבינו: וועט ברענגט פליישיגע חמין, מילכיגע חמין?

הגרי"א: אסאך מאל בלייבט איבער מילכיגע קיפעלעך פון שבועות, צי איבערגעצויגענע פלייש, שניצל וויאזוי מ'רופט עם ביי אונז. און ס'וועט א פראבלעם פון קאכן בשר בחלב.

רבינו: וועט האט קיפעלעך ערב פסח? וועט האט פלייש צו פארברענען ערב פסח אינדערפרי..., קיינער פאברענגט

מידי דאית ביה חסרון כיס, לא מצי הבעל למחות בידה, וכ"ש, מה לדבר הרשות אינו יכול למחות בידה, מכ"ש ליתן צדקה שהיא מצוה רבה, עכ"ד מהר"ם מינץ. וכן נקט בשו"ת מהרי"ל החדשות (סי' קט).

וכ"כ בערוך השולחן (יו"ד סי' רס"ח) שכיון דקי"ל שכופין על הצדקה, אף שבזה"ז אין הצדקה מותר תקיפה, מ"מ כשאשתו נותנת לקבל ממנה. ועי' במהר"ם מינץ שם שכתב שקרובי אשתו יש להם דין עניי עירו, ולכן כתב שאין לכוף לבעל לתת לקרובי אשתו כ"כ כמו לקרובי עצמו.

4 עיי"ש שהעיר השואל שבזמן הזה שכותבין בהתנאים 'וישלטו בנכסיהון שוה בשוה', יש רשות להנשים ליתן צדקה, והוא דוחה דברו בשתי ידים, דלשון זה הוא שופרא דשטרא, ולשון ברכה לכל, ולא דרך תנאי, ועוד דאפשר דקאי על נכסי מלוג שלה, ע"ש.

5 עיי"ש בערב שחתם על שטרי תנאים דקשה לחייבם, דברור הדבר שגם אם לא היו הצדדים מצליחים למצוא ערב, לא היו מבטלים את השידוך, והם לא מבחינים בין הנוכחים מי הוא בטוח ומי לא, א"כ נמצא שלא סמכו א"ע על הערב וכו'.

והמעיין שם יראה שיש להגאון כמה וכמה נימוקים לפטור את הערב בשידוכין, דשמא לא יבוטל ההתקשרות, ואת"ל יבוטל, שמא המבטל עצמו ישלם הקנס, והוי שני ספיקות, וגם דליכא לשון המועיל של ערבות בתנאים, וגם אינו ברור אם הערבות הוא על הקנס או על ההתחייבות, וגם יש לומר דדמי לערב דכתובה דאפי' בקנין לא מועיל וכו', ואחר כל אלה מסיק שם דקשה שיהיה נאמר שמו שלא לחייב את הערב קבלן בתנאים, אלא שיסלק א"ע מלחוות דעה לחייבו עיי"ש.

6 וסיים העטרת חכמים שם וז"ל: שכבר ט"ו שנים הוא מונע מלכתוב בתנאים בעירו ערב קבלן, ולא נתעורר אף אחד מהמחותנים לומר שלא יעשה השידוך לולי הערב קבלן, הרי זה הוכחה שאין כוונתם באמת להתחייב.

נישט מילכיג׳ס און נישט פליישיג׳ס, דער עולם ברענגט דאס ביסל חמין וואס בלייבט נאך איבער, בדרך כלל איז עס נאר פארווץ זאכן.

הגרי״א: יא, כ׳האב אויך געטענה׳ט אז דאס איז כמעט נישט מצוי, און אפילו די שניצלעך איז עס געווענליך פון עוף.

רבינו: און אפילו אויב ס׳איז יא דא, טאר מען אפשר נישט מחתה זיין אזוי ווי דער רמ״א (יו״ד סי׳ פ״ז ס״ו) זאגט,[7] אבער אריין ווארפן אזוי סתם...

מ׳זוכט זיך עפעס אריין צו לייגן אין פראבלעמען...

א׳ הנוכחים: מ׳זוכט עפעס מעורר צו זיין, שבת הגדול מוז מען דאך פון עפעס רעדן...

הרוי״א: אבער ס׳איז ארוים געקומען זייער א שיינער שמועס לכבוד דעם, צי הבערת בשר בחלב, פארברענען בשר בחלב, צי דאס הייסט אויך ווי בישול בשר בחלב.

הגרי״א: אויב מ׳איז מכלה לגמרי. דער חתם סופר (יו״ד סי׳ צ״ב) זאגט אז ס׳איז דא א חילוק צווישן שבת מיט בשר בחלב, ביי שבת אויב ס׳גייט אוים איז נישטא קיין חיוב בשר בחלב, ווייל ס׳דארף צו זיין דומיא דמשכן.

רבינו: יא, ער זאגט אז ס׳גייט אוים הייסט עס נישט ׳מבשל׳, אלץ איסור בישול.[8]

הגרי״א: יא, אבער ביי בשר בחלב האט די תורה מחייב געווען אויף די עצם מעשה, אפילו אויב ס׳איז נתכלה לגמרי איז דא א איסור.

רבינו: אבער אז מ׳וואלט ארײַן דעם חמין, פונקט גייט זיך עס אהנרירן?

הגרי״א: כ׳האב דאס אויך געזאגט, ס׳איז זיכער נישט קיין פסיק רישא, און ס׳איז א דבר שאינו מתכוין.

רבינו: און דער טורי זהב (או״ח סי׳ שט״ז) זאגט אז ספק פסיק רישא איז מותר.

און דארטן איז עס נאר צלי, עס קען דאך נישט זיין קיין בישול.[9]

הגרי״צ: און צלי איז שוין א מחלוקת, אפילו טיגון איז דא...

רבינו: און די מילכיג איז אויך, כ׳זאל זאגן אז ס׳איז נבלע געווארן אין די קיפעלעך פון די בשר, צוזאמען...

הגרי״א: ס׳איז זיכער זייער א וויייטער חשש, אבער פון דעם האט מען געשמועסט.

הרוי״א: מ׳קען פרעגן א פשוט׳ערע שאלה, שבת נאכמיטאג נאך די סעודה נעמט ער אראפ די שיריים פון די טשולענט פונעם כלי ראשון, די טשולענט איז נאך היים, ס׳איז יד סולדת בו, און ס׳איז דא דארט בהמה פלייש, און ער גיסט עס אריין אין גארביטש, און די קינדער האבן א שעה–צווויי צוריק געגעסן מילכיג׳ס, קינדער עסן שבת צופרי קעז מיט אנדערע מילכיג׳ס, און דא גיסט ער עס ארויף א עירוי פון א כלי ראשון, א דבר גוש, הייסט בהמה פלייש. רוב צירופים פאלט אוועק, ס׳איז נאר די שאלה צי הבערת בשר בחלב לשם קלקול, אויב ער מאכט עס לשם קלקול השתתה, צי דאס הייסט אויך בישול.

רבינו: דאס איז אויך נאר א עירוי, וואס איז נאר מבשל כדי קליפה, און ס׳מוז זיין אויך נאר אויב ס׳פאלט אראפ אויפן חלב אליין.

הגרי״א: יא, אין מציאות איז עס זייער ווייט.

הרוי״א: למעשה די יונגעלייט האבן זייער הנאה געהאט פונעם שיעור, ווייל דורך דעם איז אויסגעקומען אויסצושמועסן אביסל די יסודות פון איסור בישול בשר בחלב.

רבינו: יא יא איך פארשטיי, פטפוטא דאורייתא טבין.

---

7 הנה בשו״ע יו״ד (סי׳ פ״ז ס״ו) כתב יש אומרים דאסור לחתות האש תחת קדירה של עובד כוכבים, לפי שהם מבשלים בהם פעמים חלב פעמים בשר, והמחתה תחת קדירה שלהם בא לידי בישול בשר בחלב.

וכתב הגרעק״א בהגהותיו דאף שאינו מכוין לבשל רק לחתות באש ופסיק רישא לא הוי, דשמא לא בישל העובד כוכבים בהקדירה בשר וגם חלב, צ״ל דדוקא בספק דלהבא שמא לא יהא נעשה כן במעשה שלו כמו גורר כסא וספסל, דהוי ספק שמא בגרירתו לא יעשה גומא, אבל בספק דעבר כמו הכא דאם יש בקדירה בלוע בשר וחלב, בחיתוי זה בודאי יתבשל, אלא דהספק שמא אין בו בליעת בשר וחלב זה מקרי פסיק רישא יעויי״ש.

וה״נ יש מקום לחשוש שמא יש כאן בשר ובחלב, והוה ספק פסיק רישא לשעבר, וא״כ בכה״ג אפי׳ מספק יש לו ליזהר מלחתות.

8 עיי״ש דחלוק איסור בישול דשבת מבישול דבשר בחלב, דבשבת אם הבישול מכלה לגמרי ליכא איסורא דדומיא דמלאכת המשכן בעינן, אבל בבשר בחלב ׳עשה תועבה דרחמנא קפיד אמעשה הבישול ההוא׳, ולכך אסור גם באופן שמתכלה לגמרי.

אמנם בשו״ת שבות יעקב (ח״א סי׳ ל״ח) כתב דלא מקרי בישול בשר בחלב, אלא אם כן יכול לאכול ע״י בישול כזה, והביא ראי׳ מהא דאמרינן בחולין (קח ב) דשיעור בישול בשר בחלב הוא שאחרים אוכלין אותו מחמת בישולו.

9 דהנה דעת הר״ן (חולין פ״ג) והמאירי (חולין ק״ח.) דאיסור צלי בבשר בחלב הוי מדברי סופרים בלבד, ונמצא לפי״ז דשריפת חמץ הוי איסור צלי בבב״ח מד״ס בלבד עיש.

הגרי"א: מ'האט געריעדט טאקע וועגן צלי, וואם אסאך האלטן אז בשר בחלב ביי צלי איז נאר אסור מדרבנן, די שאלה איז צי מ'האט גע'אסר'ט אויך דעם עצם פעולה, ווייל ביי בשר בחלב איז דא א חידוש וואם איז נישטא אין די גאנצע תורה.[10]

רבינו: ס'איז דא א דין אז מ'טאר נישט קאכן בשר בחלב, אבער א קיפעלע וואם איז געווארן מילכיג, אפילו אויב מ'האט אריין געקנעטן אין דעם מילעך, איז עס נאך אלץ נישט קיין מילעך, ס'איז נאר א טעם, 'חיך אוכל יטעם' וועט מ'עסטע עס, אבער אז מ'זאל זאגן וועט מ'לייגט דאם אריין אין פלייש, צי ס'איז דא אין דעם א איסור פון בישול בשר בחלב? דער פרי מגדים זאגט אסאך מאל אז טעם כעיקר איז נאר אויף איסור אכילה, און נישט אויף אנדערע איסורים.

דער פרי מגדים (בפתיחה לה' בב"ח ד"ה הטעם) מוטשעט זיך אפילו וועגן קאכן פלייש אין א מילכיגע טאפ. וועגן איסור בישול... עס איז נאר די טעם וואם ליגט אין דעם.

דער בית יצחק (שו"ת יו"ד סי' קל"ט) האט א שמועם וועגן דעם.

הגרי"צ: ביי גיעולי מדין איז דאך אויך א טעם.

רבינו: ווייל ס'איז געווען איסור, דארט איז א טעם פון איסור, אבער דא צי ס'וועלט בשר בחלב דורך א טעם פון חלב.

הגרי"צ: דער מהר"ש ענגיל (יו"ד סי' ל"א) שרייבט אז בשעת הדחק בין איך מצרף דעם דעם פלתי אין סימן צ"ח, אפילו א בן יומו פון בשר בחלב אויב ס'איז א טעם פון א כלי, זאל עם נישט זיין קיין דאורייתא.

רבינו: דאם איז א רשב"א (תשו' סי' שע"ב וסי' תתי"ז) וואם זאגט אזוי.

הגרי"א: אין רמ"א שטייט (יו"ד סי' פ"ז ס"ו) 'אסור לחתות אש תחת הקדירה של עכו"ם, ווייל די גוים קאכן דארט און ס'איז בלוע דארט בשר בחלב. במילא איז ער עובר אויף בישול בשר בחלב. אבער דער רמ"א ענדיגט צו דארט צום סוף אז דאם איז נאר לכתחילה. כ'וויים נישט צי דער רמ"א מיינט אז ס'איז א איסור דאורייתא, דער רמ"א ברענגט עם אויף בליעה.

רבינו: דער ש"ך (שם ס"ק י"ח) זאגט דארט אויך אזוי, אז ס'איז נאר 'חומרא בעלמא ואין העולם נזהרים בזה'.[11]

הגרי"צ: דעם פסח האב איך געהאט א שאלה פון בשר בחלב מן התורה. א פרוי קאלט אהן א שאלה, אז זי האט נאר איין גאפל מיט וואם זי מאכט אייער שפייז, אלעם מאכט מען דאך פסח פליישיג'ס, און דאם מאכט זיך מיט קעז, און אפאר שעה צוריק האט זי געמאכט אייער שפייז מיט קעז, די הארטע קעז (אמעריק'ן טשי"ז), און נאכמיטאג האט מען ארויס געריבן בהמה פלייש פון אויוון און מ'האט עס אריין געשטאכן, ס'איז געווען בן יומו, אויב ס'וואלט געווען בשר עוף איז ער נאר א איסור דרבנן, און אויך אז ביי בשר עוף קען מען באמערקן וואו דער לאך איז, אבער בהמה פלייש איז צי א פעטע פלייש צו וויסן וואו דער לאך איז געווען פונעם קינד וואם האט אריינגעשטאכן, האט מען עס געמוזט אוועק וואַרפן... אבער מ'וואלט וועז געקענט מאכן א פלפול אז יעדע שטיקל פלייש האט שישים נאר מ'וויסט נישט וואו, דער רבי עקיבא איגר (סי' צ"ב סק"ג), און ס'איז שמין...

רבינו: אז ס'איז נישט נכנס בגדר הספק איז דאך...

הגרי"צ: ווייל די קעז מיט די אייער שפייז איז דאך לפי ערך, און אויפן גאפל זאגט מען נישט 'חם מקצתו חם כולו' נאר א שטיקל, קומט אויס וויפיל איז ארויס געקומען דארט פון די קעז און די פלייש אליינס איז דאך שוין שמין, קען זיין אז די נטילה אליין איז שוין געווען זעבציג. אזוי ווי דער רשב"א דארט. דעם פסח איז געווען ביי מיר די שאלה.

אויף פסח האט זי נאר איין גאפל, ווייל מ'דארף עס נאר מישן, די איבעריגע עסט מען פלעסטיק כלים, האט זי געוואוסט אז דאם איז דער גאפל.

---

10 עיין בד' הפר"ח (בסי' פ"ו סק"ב) דצלי בכלל בישול, דכתיב בפרשת ראה גבי פסח ובשלת ואכלת, וכן ויבשלו את הפסח בדברי הימים.

ומביא הפר"ח ירושלמי בשבת (פרק כלל גדול) דגרסינן התם הצולה והמטגן השולק והמעשן כולהו משום מבשל, וכי היכי דמחייב משום מבשל בשבת, ה"ה לענין בישול בשר בחלב, והביאו האחרונים את דעת הפר"ח (פליתי סק"ב, פמ"ג במשב"ז סק"א, הגר"א בס"ו הכ"א כלל מ' ס"א, מנח"י בסולת למנחה כלל פ"ה דין ג' ד"ה היינו).

אבל החוות דעת (סק"א וסי' צ"ב סק"ד) חולק וכתב דדעת רש"י ותוס' בסנהדרין והר"ן בחולין דאין צלי אסור בבב"ח אלא מדרבנן, וכ"כ היד אפרים (בקיצור הלכות בב"ח שבסס"ו פ"ו אות ד), וכ"כ הפליתי בשם האחרונים.

והפמ"ג כתב (בפתיחה להלכות בב"ח ד"ה והנה) שאם נגע התיכה חמה בשר לגבינה חמה בלא רוטב, לדעתי הוה רק דרבנן ומותרת בהנאה, דלא הוה דרך בישול, וכתב הפמ"ג דגם הי"ש כתב כן.

11 ועיי' בחת"ס (יו"ד סי' צ"ב) שהביא דברי הפלתי על מה שכתב רמ"א לאסור לחתות אש תחת קדרות נכרים, דאינו אלא חומרא, והוסיף דלכאורה איכא כמה ספיקות בזה, ולכך אין האיסור מעיקר הדין יעוי"ש.

הרוי"א: יעצט איז ארוים געקומען א נייע כלי פאר די קאך, ס'הייסט א בערי־קראַקער. כ'האב געהערט פון אפאר מורי הוראות ס'איז דא אסאך נייע חששות.

הגרי"צ: יא, דאס איז א שווערע כלי אין הלכה. ס'איז דא פארשידענע פראבלעמען וואס ס'מאכט זיך ביי דעם.

רבינו: לאמיך קודם פארשטיין, וואס איז דאס א בערי־קראַקער?

הגרי"צ: ס'איז א כלי וואס מ'קאכט אין דעם, און עס קאכט זיך זייער שנעל...

הרוי"א: כ'האב געהערט פון צוויי מורי הוראות וואס האבן מעורר געווען אז ס'קומט אריין שאלות אין בית הוראה פון בשר בחלב דאורייתא. זיי האבן נישט געוואוסט פון וואו דאס קומט. ס'איז אזוי, ס'איז דא א כלי וואס איז זייער פראקטיש, מ'שטעקט דאס אריין, א עלעקטערישע כלי, מ'מאכט אויף און מ'לייגט אריין דאס עסן, און מ'דעקט עס צו, עס איז זויבער, ס'בלייבט נישט קיין שמוץ. מלייגט אריין דאס עסן און א קורצע צייט שפעטער איז עס אפגעבאקן און אפגעקאכט. פאר חתן כלה קויפט מען עס היינט, ס'איז זייער גרינג און פראקטיש צום קאכן אדער באקן.

רבינו: נו איז דאך גוט, וואו איז דער פראבלעם?

הגרי"צ: זיי האבן נישט געמאכט בלויע מיט רויטע פאר מילכיג מיט פליישיג. דער גוי האט עס געמאכט, ער ווייסט נישט פון בלוי מיט רויט. ס'איז ביידע די זעלבע קאלירן. במילא זענען זיך מענטשן טועה.

הרוי"א: מ'האט צוויי שווארצע בערי־קראַקער'ס איינם פאר מילכיג און איינם פאר פליישיג, איינם ליגט נעבן די צווייטע, מיט איינם האט מען געמאכט למשל קעז אייער־שפייז, און אין דעם זעלבן טאג מאכט זיך אז מ'האט א טעות און מ'נוצט די זעלבע כלי פאר פליישיג. ס'וועלט נתעורר שוועלע שאלות יעדן טאג.

הגרי"צ: מ'פרעגט וועגן כשר'ן, וויאזוי מ'קען דאס כשר'ן, כ'האב אויך נישט געוואוסט אנהייב וואס דאס איז, כ'האב געמוזט איינם קויפן א בערי־קראַקער צו ווסן וואס דאס איז און דאס פארשטיין....

הרוי"א: אין שולחן ערוך (יו"ד סוסי' פ"ט) שטייט מ'זאל קובע זיין עקסטערע מעסער'ס פאר מילכיג און פליישיג,[12] מ'זאל מאכן חריצים. מ'קען נישט איינם מאכן קיין נייע גזירות, אבער אין שולחן ערוך שטייט שוין אזוי.

רבינו: ובחריצי חלב.[13]

וועגן דעם האט מען דאך איינגעפירט בלויע מיט רויטע. אזוי איז געווען איינגעפירט בכל תפוצות ישראל, מ'האט געהאט אנדערע קאלירן.

הרוי"א: אפשר וואלט מען געדארפט איינפירן מ'זאל דאס קויפן דוקא אין אנדערע קאלירן, אדער זאל מען מאכן אנדערע שטארקע סימנים, עפעס א היכר אז ס'איז אנדערש.

הגרי"צ: מ'דארף א התעוררות אויף דעם.

הרוי"א: מ'האט מיר גערופן ווייל די מורי הוראה ווילן אז מ'זאל רעדן אין בית רחל, די מנהלים זאלן מעורר זיין די תלמידות אין בית רחל אויף דעם, די נשים רעדן אויפן טעלעפאן אסאך אינמיטן קאכן און באקן, מ'לייגט נישט צו קיין קאפ בשעת מ'קאכט.

רבינו: עכ"פ אזוי איז געווען נהוג בכל תפוצות ישראל מ'זאל מאכן דריי חריצים אויף די מילעכיגע מעסער'ס.[14]

ס'איז דא א באוואוסטע מעשה, ס'איז געווען אמאל אן עלילת דם, און מ'האט געהאט דעם מעסער וואס מ'האט כלומר'שט גענוצט פאר די מעשה, און ס'איז געווען איינער א אדוואקאט וואס האט געפרעגט דארט דעם שופט צו ווען, וואספארא מעסער האט מען געניצט, א מילכיגע צי א פליישיגע? יעדער האט פארשטאנען אז אויף אזא זאך נוצט מען א פליישיגן מעסער, האט ער געזאגט מ'זאל גיין אין יעדן אידישן הויז, מ'זאל בעטן א מילכיגן מעסער און א פליישיגן מעסער, איז מען טאקע געגאנגען און מ'האט געבעטן פון יעדן איינעם, מ'האט אראפ געלייגט אויף איין זייט אלע מילכיגע מעסער'ס, און אויף די אנדערע זייט אלע פליישיגע, אלע מילכיגע האבן געהאט א קריין, און ער האט געהייסן מ'זאל קוקן דעם מעסער וואס ס'האט געהייסן אז מ'האט געניצט, און ס'האט אויך געהאט א קריין, האט ער מיט דעם אויפגעווייזן אז ס'איז א פאלשער בלבול, ווייל אונז

---

12 וז"ל הרמ"א: אבל בכר נהגו כל ישראל להיות להם שני סכינים ולרשום אחד מהם שיהא לו היכר, ונהגו לרשום של חלב, ואין לשנות מנהג של ישראל.

13 עיי' בפמ"ג שכתב בשם הלבוש (פ"ד) שנוהגין לעשות סימן בסכין של חלב, וסימנך ובחריצי חלב (שמואל א' י"ז).

14 עיי' בס' כף החיים להגר"ח פלאגי זצ"ל (סי' כד סכ"א) כתב שבסכין של חלב יעשה ג' חריצים, לרמוז שג' ימים היינו יום שני ויום חמישי וער"ש לא יאכל בשר, רק חלב יעו"ש, וגם רמז לגי פעמים דכתיב בתורה לא תבשל גדי בחלב אמו.

וואלט מיר געגנוצט א פליישיגן מעסער, און דאם איז א מילציגע מעסער, אזוי פארציילט די וועלט אזא מעשה.

הגרי"א: אזוי איז מען גערעטעוועט געווארן פון די עלילת דם.

רבינו: מ'איז ניצול געווארן צוליב א מנהג ישראל.[15]

הגרי"א: כ'האב געזאגט דעם שיעור אין כולל, מ'האט געזעהן אז די יונגעלייט זענען שטארק שולט אין די הלכות סיי מליחה, בשר בחלב, און תערובות. מ'האט גערעדט אסאך יסודות אין הל' מליחה, מליח כרותה, כבוש כמבושל, מ'איז אריין אין דעם אסאך, מ'האט געזעהן אז די יונגעלייט זענען שטארק בקי אין די ענינים.

*

הגרי"א הראה לרבינו את חיבורו בעניני נישואין בזיווי"ש מוכן להעלות על מכבש הדפוס

ואמר: למעשה האב איך עס שוין איינמאל געוויזן דעם רבי'ן, אבער יעצט האב איך עס נאכאמאל געברענגט, כ'האב עס נאכנישט געדרוקט, קודם כל האב איך א חתן מיט א כלה אין שטוב, כ'האב שוין מזכיר געווען פאר"ן רבי'ן, ברוך ה' איך האב א חתן א זוהן אין שטוב, און יעצט טוה איך וועגן דעם ספר, עס איז דא ליידער כמעט אין אלע משפחות, ס'מאכט'זיך א זיווג שני, ס'מאכט'זיך כסדר, ס'זאל נישט פאסירן, נעכטן אליין איז געווען דא צוויי זיווג שני חתונות, דא אין קרית יואל אליין.

רבינו: יא יא, איך וויים.

רבינו עבר על גליונות הספר

ואמר: מ'ליינט יא די כתובה ביי זיווג שני. מ'פראבירט צו טוהן אלעם.[16]

---

15 עי' בס' טעמי המנהגים (ליקוטים סי' קפ"ח) **הביא עובדא כעי"ז בשם ס' שפתי קדושים, שפ"א בעת שהי' עלילת דם על ישראל ולקח עכו"ם א' סכין לשחוט שרץ א' להעליל על ישראל ורצה להראות שהוא סכין של ישראל ועשה חריצין בסכין כדי שיאמר ראו שהוא של ישראל כי כך מנהגם לעשות חריצי חלב, אך כאשר לא ידע כמה חריצין עשה העכו"ם יותר מג' חריצין, וע"ז בירדו כי לא סכין של ישראל הוא כי בכל תפוצות ישראל אין עושין רק ג' חריצין וע"ז הציל את עצמו.**

ועי' שם שמביא בשם הח"ס ז"ל בשו"ת או"ח סי' נ"א שהאריך הרבה וכתב כל המפקפק על מנהגים צריך בדיקה אחריו ע"ש. ועי' ט"ה ח"א סעיף תתע"ו וקונ"א שם.

16 **הפוסקים דנו אם בזיווי"ש קוראים את הכתובה ברבים, דבזכור לאברהם (אות ב') כ' שבנשואי אלמן ואלמנה אין קוראים, אולם בשלחן העזר (ח"ב סימן ח' סעיף ג'), שמלה לצבי (ס"ק א') כתב שגם בזיווג שני קוראים.**

וואם כ'האב יא געזעהן, אזוי איז געווען דער מנהג, ביי ר' יהזקאל שמש איז אויך אזוי געווען,[17] אז ביי זיווג שני האבן די וויבער באדעקט די כלה, דער חתן איז נישט געקומען באדעקן די כלה.[18]

הגרי"א: אין די משנה שטייט (כתובות טו:) בתולות יוצאות בהינומא. איז משמע נאר א בתולה, און נישט קיין זיווג שני. דער רמ"א (סי' ל"א ס"ב) זאגט דאך אז מ'דעקט איר צו כדי זי זאל נישט וויסן במה מקדשה, דאם איז שיך ביי זיווג שני אויך.

רבינו: אבער די וויבער האבן צוגעדעקט, נישט דער חתן.

הגרי"א: און וואם טוט מען ביי פלעצער וואם מ'פירט זיך ביי זיווג ראשון אויך אז דער חתן גייט נישט באדעקן,[19] איז וואו וועט זיין דער חילוק פון זיווג ראשון צו זיווג שני.

רבינו: דארטן גייען די מחותנים באדעקן.

הגרי"א: און דא גייען נישט די מחותנים אויך נישט, וועט דאם זיין דער חילוק.

ס'איז דא אזעלכע וואם פירן זיך זיי מאכן דעם חילוק אז ביי זיווג שני מאכט מען נאר ממש פאר די חופה, ביי זיווג ראשון מאכט מען עס פריער, אין שיטה מקובצת שטייט אז דאם לשון 'יוצאת בהינומא' אז זי גייט ארויס פון שטוב מיט די הינומא, שוין פון די קבלת פנים מאכט מען עס שוין. אמאל פלעגט מען גיין פון שטוב.

רבינו: רש"י זאגט פון די עלטערן גייט זי ארויס בהינומא. אבער געווענליך מאכט מען עס נישט אין שטוב.

הגרי"א: און אז איינער וויל מאכן ביי א זיווג שני די חופה אינדרויסן?

רבינו: עס איז נישטא קיין איסור...

הגרי"א: דער חתם סופר ברענגט אז לכתחילה האט מען

---

17 **הרה"ח המפורסם ר' יהזקאל הלוי ווערצבערגער ז"ל משמש נאמן דקהלתינו רבות בשנים, וסידר החופות בקרב אנשי שלומינו כל השנים כפי הוראות רבותיה"ק ז"ל.**

18 **וכדמובא בפוסקים משום דקנין הינומא הוא רק בבתולה ולא באלמנה, ולכן אין לחתן לכסותה, והא דבבל זאת מכסין פניה, כי טעם הכיסוי אינו רק משום קנין חופה, אלא גם משום צניעות הכלה שמכסין פניה, ושלא תקפיד במה מקדש אותן.**

19 **עיי' בקיצור שלחן ערוך (סימן קפ"ג סעיף ג) שמביא דהמנהג במדינת אונגארין שחשובי העיר פורסין הסודר על הכלה בלא החתן, וכן הביא בשלחן העזר (סימן ז) שברוב מדינת אונגאריין שהרב וחשובי העיר מכסין בלי החתן ועיין מה שכתב בזה בשלחן העזר (סימן ז סעיף א שמלה לצבי).**

געמאכט אין פרעשבורג אזוי, אויך ביי א זיווג שני האט מען געמאכט די חופה אינדרויסן. דער פתחי תשובה ברענגט אים אראפ.[20]

וען ס'איז געווען די קאראנע ווירום (בשנת תש"פ) איז געווען אסאך וואס האבן געפרענגט די שאלה, וויל מ'האט נישט געטארט מאכן אינעוויניג, נאר אינדרויסן אויף אפענע פלעצער, צי מ'מעג מאכן א חופה פון זיווג שני אינדרויסן.

די קפידא איז נאר געווען פארקערט, ביי זיווג ראשון זאל מען נישט מאכן אינעוויניג. אבער פארקערט איז נישטא קיין פראבלעם.

רבינו: ס'איז א סימן טוב.[21] מ'מעג מאכן ביי זיווג שני אויך א סימן טוב.

הגרי"א: ס'איז נאר אלץ ענין, וועגן די צווייטע לוחות איז געווען בצנעה, אבער ביי א מקום הצורך מאכט מען אינדרויסן אויף א קליינעם פארנעם.

הרוי"א: נישט אנצוטוהן א כלה קלייד איז אן ענין, ס'איז געווען אזא מנהג.

רבינו: ווי אזוי זי וויל גיין קען זי גיין.

הגרי"צ: וועגן אונטער פירן איז אויך דא מנהגים אין דעם.

רבינו: איינער וויל יא אונטער פירן, און איינער וויל נישט אונטער פירן. ס'גייט אזוי לויט די געפילן, איינער האט אזא געפיל 'מיין קינד וויל "איך" אונטער פירן'.

מ'האט אונטער געפירט דוקא מאן ווייב.

הגרי"צ: הלכה'דיג איז נישטא קיין פראבלעם אין דעם.

רבינו: ס'איז נישט קיין הלכה, אבער אזוי איז געווען דער מנהג, אז נאר א פאר–פאלק האט אונטער געפירט, דאס איז וועגן מסמנא מילתא, פאר סימן טוב.

הגרי"א: אסאך מאל וועלן די עלטערן זענען גרושים איז זיי מורא'דיג שווער מוותר צו זיין.

רבינו: עם האט צוטוהן מיט געפילן.

עם איז דא א צווייטער פראבלעם, וועלן ס'איז דא א שטיק טאטע, איז דאך אויך אזוי, דער מנהג איז געווען אז א שטיק טאטע האט נישט אונטער געפירט.

הגרי"צ: אפילו ער האט אים מגדל געווען, און ער האט אלעם באצאלט.

רבינו: קומט אוים אז די מאמע קען נישט אונטער פירן, און וועלן מ'האט צוטוהן מיט א יתומה, זי וויינט 'מיין מאמע זאל מיך נישט אונטער פירן?...'.

הגרי"צ: דאם איז געפילן.

הגרי"א: א מאמע מיט א טאכטער איז דא וואס זענען מקיל.

רבינו: ס'איז זייער שווערע געפילן, 'מיין מאמע זאל מיך נישט אונטער פירן?

א' הנוכחים: עלטערן וואס זענען זיווג שני פלעגן אויך נישט אונטער פירן, אפילו וועלן ס'איז זייער קינד.

מיין שווער און שוויגער האבן ביי מיר נישט אונטער געפירט.

רבינו: אה, אזוי איז געווען.

דער קלויזענבורגער רב האט זייער מחמיר געווען אויף דעם (בזיווג שני).

הגרי"א: יא, ער האט ביי זיינע אייגענע קינדער קיינעם נישט אונטער געפירט.

רבינו: אבער באמת דאס שטאמט נאך פון פריער, דאכט'זיך אז דער דברי חיים האט נאך זייער מקפיד געווען אויף דעם.

אבער דא אין אמעריקע שפעטער איז געווען אנדערש.

דער פעטער ז"ל האט לכתחילה מחמיר געווען, אבער דאהי האט ער מסכים געווען מ'זאל אינטערפירן ווען מ'האט אים געפרענגט אז ס'איז שווער מ'זאל נישט אינטערפירן.[22]

מיין טאטע ז"ל האט טאקע יא אונטער געפירט.

---

20 עיין בזה בפתחי תשובה (א"ע סימן ס"ב ס"ק א), בשדי חמד (מערכת חתן וכלה אות א), ובערוך השלחן (סימן נ"ח סעיף כ"ד וסימן ס"ד סעיף י"ז), אולם יש שנהגו דאף באלמנה עושין החופה תחת כיפת השמים, וכן הביא בפתחי תשובה שם בשם המקנה, ובספר אלף כתב (ח"ב אות תקפ"א) מביא שכן הוא מנהג פרעשבורג.

21 כ"כ החתם סופר (א"ע ח"א סימן צ"ח) בלשונו הזהב: אבל דעו כי כל המנהגים הללו שבאשכנז נוסדו עפ"י רבותינו בעלי תוס' רש"י ותלמידיו תושבי ארץ ההיא, והמה ראו כי טוב מאוד לעשות סימן טוב לברכתם של זרע אברהם כה יהיה זרעכם, ושם כתיב ויוצא אותם החוצה שעשה הקב"ה פועל דמיוני לנבואה זו והוציאו החוצה במקום הכוכבים שתחול בנקל הברכה כה יהיה זרעכם, מכש"כ שיש לנו לעשות פועל דמיון להמשיך הברכה בשעה הראויה לכך ולעמוד בשעת חופה תחת כיפת הרקיע במקום הראויה לראיית כוכבים.

22 ועי' בשו"ת מנחת יצחק (ח"ה סי' פ) שמביא דעת רביה"ק ז"ל בזה, שלכתחילה החמיר, אבל לא הקפיד למי שעשה כן ובפרט לאלו שלא שאלו אותו ע"ז, ואף סידור קידושין במשך השנים באופן זה. ובס' הבית בהבונותו (דף ר"א ר"ב) מביא שרביז"ל אמר פעם שמרן הדברי חיים ז"ל בעצמו הקפיד ע"ז, כפי שהעידה בתה הצ' הרבנית נחמה'לע ע"ה שאבי' הק' לא רצה בעצמו ליהיות שושבין בחופת יוצ"ח לפי שנשא זיווג שני, עי"ש.

כ׳געדענק ביי מיין שוועסטער (הרבנית חי׳ ע״ה) – זי לעבט דאך שוין נישט – וועז זי איז געווען א כלה, האט זי געווויינט וועז זי האט געהערט אז ס׳איז דא אזא מין זאך אז מ׳פירט נישט אונטער, דעמאלטס האט דער טאטע ז״ל אננגערופן ר׳ יוסף אשכנזי (משב״ק), ער האט דאך אויך געהאט דעם פראבלעם (שכבר הי׳ בזיווג שני), ער האט התונה געמאכט מיטן ביסטריצער רב, די התונה איז געווען פריער ווי מיין שוועסטער, האט דער טאטע ז״ל געזאגט פאר ר׳ יוסל, דו האסט א פראבלעם דא... וואם איז דער פראבלעם? זאגט ער, דו האסט דאך א טאכטער א כלה, ווי אזוי וועסטו אונטער פירן? ער האט זיך נישט געכאפט וואס מ׳רעדט צו אים... האט אים דער טאטע געזאגט, גיי אריין צום רבי׳ן און זעה עפעם אויסצושמועסן וואם מ׳קען דא טוהן, האט ער דאך געהאט זיין אייגענע פראבלעם אויך..., בקיצור, איז ער ארויס געקומען אז דער פעטער ז״ל האט געזאגט, אז אויב ס׳איז ביידע עלטערן פון דעם קינד, דעמאלטס קען מען יא זיין.

הגרי״צ: און דאם איז געווען א תשובה פאר ביידע התונות, זכרון אחד עולה לכאן ולכאן.

הגרי״א: אבער דער קלויזענבורגער רב האט שטארק מחמיר געווען. ער האט געשטעלט די קינדער וואם זענען געווען די שוואגער׳ס זאלן אונטער פירן. דער איידעם דער זעוויהל׳ער רבי איז געווען אונטער פירער ביי איינע פון די קינדער.

כ׳האב געהאט אמאל א שאלה, א מאמע וואם איז געווען נעבעך שטארק קראנק מיט יענע מחלה ל״ע, זי האט נישט געקענט קומען אפילו צו די חופה, האט זי געבעטן אז איר טאכטער מיט איר טאטן זאלן אונטער פירן, און די טאכטער איז געווען אין אנדערע מצבים, וואם ס׳איז געווען א קפידא אז מ׳זאל נישט אונטער פירן.

רבינו: דאם איז אויך נישט קיין הלכה, מ׳האט זיך אזוי געפירט וועגן עין הרע.

הגרי״א: לכאורה בפשטות איז נישטא קיין עין הרע נאר וועז די מאמע אליין איז אין דעם מצב, אבער ביי די טאכטער איז נישטא קיין עין הרע...

רבינו: איך בין געווען אמאל ביי א חופה, דער פעטער ז״ל איז געווען מסדר קידושין, די מאמע פונעם חתן איז געווען קראנק, זי איז געלעגן ל״ע אין בעט, די חופה איז געווען אין שטוב נעבן די מאמע׳ס בעט, איך בין געווען דערביי.

א׳ הנוכחים: נישט תחת כיפת השמים.

רבינו: אין שטוב ביים אפענעם פענסטער נעבן בעט, דארט איז געווען די חופה...

הגרי״צ: ולפעמים להיפוך... [23]

רבינו: כ׳בין געווען דערביי, כ׳האב געוואוסט אז ס׳וועט זיין א חידוש... און דער טאטע ז״ל איז געגאנגען אלין קרוב, ס׳איז געווען א משפחה, בין איך מיטגעגאנגן.

כ׳געדענק דעם קבלת פנים איז געווען אין דיינונג רום דארט אין די דירה, דער פעטער ז״ל איז געזיצן, און דער טאטע איז געזיצן נעבן אים, ס׳איז געווען אין די נאדבורנא משפחה און רבי איתמר׳ל איז אויך געווען דארט נעבן פעטער ז״ל אויבן אהן,[24] און ביים טיש זענען געזיצן זיינע קינדער, דער סטראזשניצער רבי (האדמו״ר רבי ישכר בער ז״ל), און דער זוטשקער רבי (האדמו״ר רבי יצחק אייזיק ז״ל), אין די זייט זענען געשטאנען די אייניקלך פון רבי איתמר׳ל, דער קליוולאנדער רבי (הרה״צ רבי אשר מרדכי ז״ל), און דער מאשלויער רבי (הרה״צ רבי חיים מאיר ז״ל) און נאך עטליכע, זיי זענען נאך געווען יונגעלייט מיט רויטע בערד. ס׳איז שוין א אלטע מעשה, פאר זעכציג יאר צוריק.

הגרי״צ: דער קליוולאנדער רבי איז נאך געווען א יונגערמאן, ער איז שוין אויך נישטא, ער לעבט שוין נישט.

רבינו: יא. עכ״פ דארט איז געווען דער קבלת פנים. און אין די אנדערע שטוב איז געווען די חופה.

ובירכו רבינו: שוין, דער אויבערשטער זאל העלפן איר זאלט פירן אונטער די חופה בשעה טובה ומוצלחת ביידע דעם התן מיט די כלה, און מאכט׳ס אסאך געלט, גרינגערהייט התונה מאכן מיט נחת ושמחה, און מיט אלעם גוטן תמיד.

---

23 ידוע שהרה״ק מזידטשוב זי״ע כתב פעם על נייר סדר יומו משך כל שעות היום שהיה מסודר להפליא ומלא בעבודת ה׳, וכל שעות היום היו מנוצלים עד תומם, ורבו הק׳ החווה מלובלין זי״ע כשראה הסדר נתנה מאד מזה, אך הוסיף בכתב ידו שני תיבות ׳ולפעמים להיפוך׳, והיינו שאע״פ שבאופן כללי הקביעות הוא דבר נפלא ביותר, אך לפעמים רצון ה׳ שישנה ממנהגו.

24 כ״ק האדמו״ר רבי איתמר ראזנבוים ז״ל מנדבורנא היה בן בנו של הרה״ק רבי מרדכי׳לע מנאדבורנא ז״ל, והי׳ זקן האדמורי״ם לבית נאדבורנא באראב״ב אחר המלחמה, ובשנת תשכ״ט עלה לאר״י ושם ניהל את חצרו עד יום פטירתו בחודש סיון שנת תשל״ג לפ״ק.

דברות קודש

מאת כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

◆ אַל תִּשְׂמַח יִשְׂרָאֵל אֶל גִּיל כָּעַמִּים ◆

השקפה בהירה ודעת תורה ברורה

אשר השמיע

כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

ס"ג פרשת פרה (תשא) שנת תשפ"ו לפ"ק בביהמ"ד הגדול בקרית יואל יע"א

מ'האט היינט געליינט די קריאה פון פרשת פרה, **זאת חוקת התורה אשר צוה ה' לאמר.** אלע מפרשים פרעגן, ס'וואלט געדארפט שטיין זאת חוקת 'הפרה', אדער זאת חוקת 'הטהרה', פארוואס שטייט זאת חוקת 'התורה', וואס איז דאס א חוק פאר כל התורה כולה?

נאר דאס ענין קען זיין אזוי, רבי משה הדרשן זאגט א טעם אויף מצות פרה אדומה, אז דאס קומט מכפר זיין אויפן חטא העגל, תבוא אמה ותקנח צואת בנה.

די דריי עונשים פאר די וואס האבן געזינדיגט ביים עגל

לכאורה דארף מען זיך אביסל מתבונן זיין דא, וואס הייסט פרה אדומה קומט מכפר זיין אויף חטא העגל? די גמרא אין יומא דף ס"ו (ע"ב) ברענגט אראפ פון פרשת כי תשא, די וואך אין די סדרה, וואס איז געווען די מעשה פון חטא העגל, ווי אזוי משה רבינו האט דן געווען כלל ישראל, מ'זעהט אז משה רבינו האט געזאגט (שמות לב כז) שימו איש חרבו על ירכו עברו ושובו וגו' והרגו איש את אחיו, ער האט דן געווען בסייף די וואס האבן געדינט צום עגל, נאכדעם איז געווען א מגיפה (שם לב לה), נאכדעם זעהט מען אין פסוק, משה רבינו האט פארברענט דעם עגל, ער האט עס צוריבן, און וַיַּשְׁק את בני ישראל (שם לב כ), אזוי ווי אפר סוטה, דער וואס איז נכשל געווארן איז געשטארבן אזוי ווי א סוטה. קומט אויס דארט איז געווען דריי עונשים, ס'איז געווען א עונש סייף, א עונש פון א מגיפה, און א עונש פון ויזר על פני המים, וואס ער האט זיי משקה געווען אזוי ווי א סוטה.

זאגט די גמרא א מחלוקה רב ולוי, חד אמר, ווער ס'איז נכשל געווארן מיט עדים און התראה, איז געווען מיתתו בסייף. ווער ס'איז געווען עדים אן התראה איז געווען במגיפה. אן עדים און אן התראה, האט מען דן געווען ווי א סוטה. און רש"י אין חומש די וואך אין די סדרה, ברענגט אראפ דעם מאן דאמר.

אבער דער אנדערע מאן דאמר זאגט אנדערש, ״זבח וקטר״, וועט ס׳האט געדינט עבודה זרה ממש, ער האט גע׳שחט׳ן א קרבן פאר די עבודה זרה, איז געווען בסייף. ״גפף ונשק״, וועט ס׳האט ארום געהאלזט און געקושט די עבודה זרה - וואס דאס טאר מען אויך נישט, אבער ס׳איז נישט ממש קיין עבודה פאר די עבודה זרה - איז געווען במגיפה. ״שמח בלבו״ וועט ס׳האט זיך געפרייט, דער איז נידון געווארן אזוי ווי א סוטה, אזוי זאגט די גמרא.

לכאורה איז מיר שווער א קשיא, לויט דעם מאן דאמר וואס זאגט אז דער וואס האט געדינט עבודה זרה ממש איז געווען בסייף, דער וואס האט נישט געדינט עבודה ממש, נאר ״גפף ונשק״ ער האט געגעבן כבוד פאר די עבודה זרה, איז געווען במגיפה. און וועט ס׳איז געווען ״שמח בלבו״ איז געווען מיט אפר סוטה. קומט אויס, די אלע וואס האבן געהאט א שייכות מיט׳ן חטא העגל, אפילו ער האט זיך בלויז געפריידט, איז ער נידון געווארן מיט אן הארבן עונש, זיי זענען אלע אויסגעשטארבן. די איבער געבליבענע פון כלל ישראל האבן זיך נישט געפריידט, די וואס זענען לעבן געבליבן, זיי האבן נישט געדינט עבודה זרה, און זיך אפילו נישט געפריידט מיט׳ן עגל. אויב אזוי, פארוואס דארף מען האבן א כפרה אויפ׳ן חטא העגל? וואס האבן זיי חוטא געווען? פארוואס דארף גאנץ כלל ישראל האבן א כפרה?

פרה אדומה איז מכפר אויף די ״שמח בלבו״ מיט די עבודה זרה

אבער לויטן אנדערן מאן דאמר קען מען פארשטיין, וועט ס׳איז געווען מיט עדים און מיט התראה איז געווען בסייף. עדים אן התראה איז געווען במגיפה, און וועט ס׳איז געווען בלא עדים ובלא התראה האט מען משקה געווען די אפר סוטה. און די איבעריגע פון כלל ישראל זענען נישט געווען בכלל פון די דריי זאכן, אבער ״שמח בלבו״ איז יא געווען ביי כלל ישראל, ממילא האט כלל ישראל געהאט א פגם החטא, און וועגן דעם דארף מען ברענגען א כפרה א פרה אדומה מכפר צו זיין אויפן חטא העגל, פאר די וואס זענען געווען ״שמח בלבו״. ער האט נישט געדינט די עבודה זרה, ער האט נישט געטוהן אן עבודה וואס איז עבודה זרה ממש, אפילו נישט אנדערע עבודות, נאר בלויז ״שמח בלבו״ דאס איז שוין אזוי הארב, און אויף דעם דארף מען ברענגען א פרה אדומה מכפר צו זיין.

זאת חקת התורה, **עבודה זרה איז אזוי הארב, אז אפילו מ׳דינט נישט עבודה זרה, ס׳איז נישט קיין ״גפף״ און נישט קיין ״נשק״, נאר בלויז ״שמח בלבו״ אויף די הצלחה פון די עבודה זרה, דארף מען שוין האבן כפרה.**

קען זיין, דער מדרש זאגט (שמו״ר פי״ט ס״ב) שטייט ״זאת חקת התורה״ און ״זאת חקת הפסח״, ומי גדולה, הפרה, שאוכלי הפסח צריכין לה, די אוכלי הפסח האבן געדארפט צוקומען צו פרה אדומה, וועגן דעם איז פרה אדומה גרעסער פון פסח.

דער בני יששכר (ניסן מאמר ד דרוש י דרוש) זאגט ״פסח מצה ומרור״, פסח איז מבטל יצרא דעבודה זרה, מצה איז מבטל יצרא דעריות, און מרור איז מבטל יצרא דשפיכות דמים.

פסח איז מבטל יצרא דעבודה זרה, אוכלי הפסח צריכים לה, צו די פרה אדומה, די פרה אדומה דארף מען ברענגען מכפר צו זיין אויפן חטא העגל, נישט נאר פאר די וואס האבן געטוהן דעם חטא העגל, ווייל די וואס האבן חוטא געווען מיט עבודה זרה ממש זיי זענען נענש געווארן אזוי ווי עס שטייט אין פסוק, נישט וועגן דעם דארף מען ברענגען א פרה אדומה. פרה אדומה דארף מען ברענגען פאר די וואס זענען געווען ״שמח בלבו״, אז מ׳פריידט זיך מיט די עבודה זרה, **מ׳פריידט זיך מיט די הצלחה פון די עבודה זרה, אויף דעם דארף מען ברענגען א קרבן.**

קרבן פסח איז מבטל יצרא דע״ז מ׳זאל זיך נישט פרייען מיט די עבודה זרה

קרבן פסח קומט מבטל צו זיין יצרא דעבודה זרה, נישט נאר יצרא דעבודה זרה פון דינען די עבודה זרה ממש, נישט נאר מבטל צו זיין יצרא דעבודה זרה פון ״גפף״ און פון ״נשק״, נאר דער קרבן פסח קומט מבטל זיין יצרא דעבודה זרה, אפילו פון פריען זיך מיט די הצלחה פון די עבודה זרה, דאס איז אויך אן עון פלילי, דאס דארף מען אויך מכפר זיין.

פון וואו וייסט מען דאס? דאס וייסט מען פון דעם וואס מ׳דארף ברענגען א פרה אדומה, די וואס האבן געדינט דעם עגל, זיי זענען דאך נענש געווארן, זיי זענען שוין נישטא, ממילא האט מען נישט געדארפט אויף

דעם מקריב זיין קיין פרה אדומה, נאר פרה אדומה דארף מען ברענגען פאר די וואס "שמח בלבו", מ'פריידט זיך אין הארץ מיט די עבודה זרה, זאת חקת התורה, דאס איז א חוק פון די תורה פאר אונז.

ווי אזוי זענען אידן געווארן נאכגעשלעפט נאכן עגל

כ'דערמאן מיך, **כד הוינא טליא** (בשנת תשט"ז) **בין איך געווען פרשת כי תשא ביים פעטער ז"ל אלס קינד,** ער פלעגט אסאך מאל פארהערן, ער האט מיך פארהערט חומש פרשת כי תשא, כ'האב געזאגט די גאנצע מעשה מיטן עגל, האט ער מיך געפרעגט א קשיא, ווי איז דאס מעגליך אז כלל ישראל זאל זיך בוקן צו א קאלב, צו אן עגל? **ווי איז דאס מעגליך אז כלל ישראל זאל דינען עבודה זרה צו א קעלבל?** אזוי האט ער מיר געפרעגט די קשיא. כ'בין געווען א קינד, כ'האב נישט געוואוסט צו ענטפערן.

האט ער מסביר געווען, שטייט אין מדרש (עיין תרגום יונתן שמות לב יט) אז דער עגל איז נישט געווען אזא פשוט'ער עגל א גאלדענע קאלב, דער עגל האט געזינגען און געשפרינגען און געטאנצט, דער עגל האט געמאכט קונצן, די עגל איז געווען א מין לעבעדיגע זאך, און דאס האט פאר'כישופ'ט כלל ישראל, דאס האט געברענגט אז אידן זאלן נכשל ווערן אין חטא העגל. (ועיין בדברי יואל פ' תשא עמוד שמא)

מ'דארף א כפרה אויף דעם וואס מ'פריידט זיך מיט דעם עגל הציוני

עס איז געווען אידן וואס זענען נעבעך נכשל געווארן אין עבודה זרה, זיי האבן געזעהן ווי דער עגל מאכט אזעלכע קונצן, זיי האבן געדינט עבודה זרה ממש. אבער ס'איז געווען אידן, וואס עד כדי כך נישט, אבער "גפף ונשק", געקושט די עבודה זרה האבן זיי. ס'איז אבער געווען אנדערע, א גרויס חלק פון כלל ישראל, וואס דאס האבן זיי אויך נישט געטוהן, אבער "שמח בלבו" ער האט הנאה געהאט, מ'האט זיך געפריידט, **מ'האט געזעהן ווי די עבודה זרה טאנצט, די עבודה זרה מאכט קונצן, מ'האט זיך געפריידט מיט די הצלחה פון די עבודה זרה. אויף דעם האט מען מקריב געווען א פרה אדומה מכפר צו זיין אויף דעם וואס מ'האט זיך געפריידט מיט די עבודה זרה וואס האט געמאכט קונצן.**

דאס איז א געוואלדיגער לימוד בזמנינו, די עגל הציוני מאכט קונצן, ס'שפרינגט און ס'טאנצט, ס'איז דא וואס זיי בוקן זיך צו די עבודה זרה, ס'איז דא וואס זיי בוקן זיך נישט אבער זיי קושן די עבודה זרה, זיי קושן דעם עגל. און ס'איז ליידער דא וואס זיי פרייען זיך מיט די הצלחה פון עגל הציוני, מ'האלט פונקטליך מיט, ווי עס טאנצט און שפרינגט, עס מאכט קונצן.

רש"י זאגט, לפי שהשטן ואומות העולם מונין את ישראל וכו' גזירה היא מלפני ואין לך רשות להרהר אחריה. טייטשט דער רבי פון לובלין זי"ע (דברי אמת פ' חקת) אין לך רשות להרהר אחריה, אז אפילו א הרהור [עבירה] איז אסור, עי"ש. אין לך רשות להרהר אחריה, מ'האלט מיט, מ'קוקט און מ'זעהט, מ'איז נייגעריג מיטצוהאלטן אלעס, דאס איז "שמח בלבו", מ'פריידט זיך מיט די הצלחה פון די עבודה זרה. "זאת חקת התורה", דאס איז דער חק התורה, **מ'דארף האבן א כפרה אויף דעם וואס מ'פריידט זיך מיט די הצלחה פון עבודה זרה.**

השי"ת זאל העלפן אז מ'זאל האבן דעם ריכטיגן דעת, מ'זאל וויסן אז עבודה זרה איז עבודה זרה אפילו ווען ס'שפרינגט, און אפילו ווען ס'טאנצט, און אפילו ווען ס'מאכט קונצן, איז עס נאך אלץ אן עגל, ס'איז נאך אלץ אן עבודה זרה. און **מ'טאר זיך נישט בוקן, מ'טאר עס נישט קושן, און מ'טאר זיך נישט פרייען מיט די עבודה זרה.**

דאס דארף זיין נר לרגלינו ווען מ'ליינט פרשת פרה, **זאת חקת התורה אשר צוה ה' לאמר,** דאס איז דער חק התורה אשר צוה ה' לאמר, **וואס דער אויבערשטער האט געהייסן זאגן, לאמר לדורות, פאר אלע דורות מ'זאל וויסן זיך צו האלטן.**

השי"ת זאל העלפן אז די עבודה זרה זאל בטל ווערן, דער אייבערשטער זאל העלפן אז מ'זאל זוכה זיין צו דינען דעם היליגן באשעפער מיט רחמים וחסדים, מיר שטייען יעצט בין גאולה לגאולה, מ'זאל זוכה זיין צו די גאולה שלימה בהתרוממות קרן התורה וישראל בהתגלות כבוד שמים עלינו במהרה בימינו אמן.

בס"ד

קהל יטב לב
ד'סאטמאר
עיה"ק ירושלים תובב"א
בסיעתא כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק שליט"א

מוסדות יטב לב
דרבינו יואל
מסאטמאר
מיסדו כ"ק מרן רבינו יואל זצוק"ל בעל דברי יואל זי"ע
מנהיגנו כ"ק מרן רבינו בעל דברי משה זי"ע
בסיעתא כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א
עיה"ק ירושלים תובב"א

כִּי גָדוֹל לַיְהוּדִים וְרָצוּי לְרֹב אֶחָיו דֹּרֵשׁ טוֹב לְעַמּוֹ:

וַיְהִי בִּימֵי הַגְּלוֹת הַצִּיּוּנִי בְּיוֹם ד' לְחוֹדֶשׁ שִׁנִּים עָשָׂר הוּא חוֹדֶשׁ אֲדָר בִּשְׁנַת וְזִמַּשְׁתָּ אֶלְפִּים וְשֶׁבַע מֵאוֹת וּשְׁמוֹנִים וְשָׁלוֹשׁ, וְיָצָת ד' אֵשׁ בְּצִיּוֹן וּבְנֵינֵי הַכְּהֻלָּה וְהַמּוֹסָדוֹת דִּקְהֻלָּא קַדִּישָׁא יַטֵּב לֵב בְּעִיר הַקֹּדֶשׁ נִשְׂרְפָה כְּלִיל:

בְּלֵילָה הַהוּא נִדְרְדָה שֵׁנָה הַמֶּלֶךְ מָאן מַלְכֵי רַבָּנָן כ"ק מִרָן רַבֵּנוּ הַגְּה"ק שְׁלִיט"א שֶׁלֹּא לְהַבְּוֹת כְּבוֹד הַתּוֹרָה וְלוֹמְדֶיהָ, וְנִשְׁמַע פִּתְגָם הַמֶּלֶךְ לִתֵּן יְקָר לְכַעֲלִי תְּרִיסִין לוֹמְדֵי הַתּוֹרָה וְזִבְרֵי הַקְּהֻלָּה בְּקָרְתָּא דִּשְׁיוֹפְרִיא, לְהָקִים בִּנְיָן גָּדוֹל לַד' וּלְתוֹרָתוֹ מְזוּזַר כִּרְפָּס וּתְכֵלֶת אָזוּז בְּזוּבְלֵי בּוּץ וְאַרְגָּמָן עַל גְּלִילֵי כֶּסֶף וְעַמּוּדֵי שֵׁשׁ:

הַדָּבָר יָצָא מִפִּי הַמֶּלֶךְ וְסָרִיסֵי הַמֶּלֶךְ הַיּוֹשְׁבִים רִאשׁוֹנָה יָצְאוּ דְּווּפִים בִּדְבַר הַמֶּלֶךְ, וְהַדָּת נִתְּנָה בָּעִיר עַז לְעֹז קְרִית יוֹאֵל הַבִּירָה לְכָנֵס לְעִבֵּי הַקְּהֻלָּה:

אִישׁ יְהוּדִי הָיָה בְּעִיר וויליאמסבורג הַמְּעֻטָּרָה
וּשְׁמוֹ מוֹרֵנוּ הָרַב

אַבְרָהָם בְּרַאך

ד' יִשְׁמְרֵהוּ וְיְזַיֵּהוּ

דַּיָּן רַכָּא וּבַר רַכָּא שֶׁל מוֹרֵנוּ הָרַב

שְׁמוּאֵל זַזיים בְּרַאך

ד' יִשְׁמְרֵהוּ וְיְזַיֵּהוּ

אֲשֶׁר הָגְלָה מִירוּשָׁלַיִם בִּהְיוֹתוֹ גָּבַד מִסָּרִיסֵי וְשָׁלִיחֵי הַמֶּלֶךְ שֶׁל רַבֵּינוּ הַקָּדוֹשׁ בַּעַל הַדִּבְרֵי יוֹאֵל זי"ע

הרה"ח הַמְּפֹאָר ר' יְחֶזְקֵאל שְׂרַגָּא בְּרַאך ז"ל

אֲשֶׁר גָּדוֹל בְּבֵית הַמֶּלֶךְ וְשִׁמְעוֹ הוֹלֵךְ בְּכָל הַמְּדִינוֹת, לָקוּז עַל עֲצָמוֹ לָעֲמֹד בְּרֹאשׁ מְלֶאכֶת הַקֹּדֶשׁ לְאַרְגֵּן מִלְיוֹנֵי דָאלָארן וְכִכְרֵי כֶּסֶף לְהָבִיא אֶל גִּנְזֵי הַמֶּלֶךְ, עַד גְּמַר הַבִּנְיָן הַגָּדוֹל וְהַקָּדֵשׁ לְשֵׁם הַשְׁוּלְכְּבוֹד תּוֹרָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה:
וּבְכָל יוֹם וְיוֹם אַבְרָהָם מִתְהַלֵּךְ בְּזָוַיְצ גִּנַּת הַבִּיתָן לְרַעֲת אֶת שְׁלוֹם הִתְקַדְּמוּת הַבִּנְיָה, וְלִשְׁלֹחַ מִדֵּי חוֹדֶשׁ סְכוּמִים אֲדִירִים לְהָרִיץ הָרָצִים בִּדְבַר הַמֶּלֶךְ בְּבִנְיַת הַבִּנְיָן הַגָּדוֹל:

וּבְחוֹדֶשׁ שִׁנִּים עָשָׂר הוּא חוֹדֶשׁ אֲדָר
בִּשְׁנַת וְזִמַּשְׁתָּ אֶלְפִּים וְשֶׁבַע מֵאוֹת וּשְׁמוֹנִים וְשֵׁשׁ
עֲשָׂה מִשְׁתֶּה וּשְׁמוּזָה, שִׁמְוַת אֵרוּסִין לִבְנוֹ

הָוָתָן הַיָּקָר כְּמַר מֹשֶׁה נֵרוֹ יָאִיר וְיִזְרוֹז

וּבְכָל עִיר וְעִיר אֲשֶׁר דִּבַּר הַמֶּלֶךְ וְדָתוֹ מַגִּיעַ שִׁמְוַת וּמִשְׁתֶּה, וְנִשְׁלְחוּ סְפָרִים בְּרָכוֹת בְּזוֹלָא טָבָא לְהָאִישׁ אַבְרָהָם הַגָּדוֹל בְּבֵית הַמֶּלֶךְ. וְכָעִיר הַקָּדֵשׁ יְרוּשָׁלַיִם מִקְּוֵה זוֹהֲמָה מֵימוֹת יְהוֹשֻׁעַ בִּן נוּן, יִשְׁמְחוּ וִירַנְנוּ יְדִידִים בְּשִׁמְחַת הַקְּדֵשָׁה מִהֶם וּמִכָּל יוֹצְאֵי חֲלָצָיו. לְרֹב לְמַעֲלַת כְּבוֹדוֹ שֶׁיִּזְכֶּה לִרְאוֹת רֹב נַזוֹז דְּקְדֵשָׁה מִהֶם וּמִשְׁפָּחָה וּמִשְׁפָּחָה דּוֹרוֹת יִשְׂרְים, וּבְרָכָה מְרֻבָּה שֶׁיִּזְכּוּ וְזוֹג זֶה לְהַעֲמִיד דּוֹר וְדוֹר מִשְׁפָּחָה וְיִשָּׁעֵן וְיִקָּר, אוֹרָה וּ תּוֹרָה, מְבֹרָכִים לְהַפְאָרַת, וְיִזְכּוּ כָּל הַיָּמִים לִימֵי אוֹרָה וְשִׁמְחָה תָּמִיד, וְיָמִים טוֹבִים בְּרִוּזְנִיוֹת וּבְגַשְׁמִיוּת:
שִׁמְחָה זֶה יוֹם טוֹב, וְטוֹב לֵב מִשְׁתֶּה תָּמִיד

הַכֹּתֵב אֲשֶׁר נִכְתַּב וְנִזְכֹּתֵם בְּטִבְעַת הַמֶּלֶךְ

וְעַד תֶּרֶן הַבִּנְיָן הַנְּהָלַת הַקְּהֻלָּה וְהַמּוֹסָדוֹת

בִּקְרָתָא דִּשְׁיוֹפְרִיא

בְּשִׂמְחָה רַבָּה יַעֲנוּ
כָּל הַקָּהָל הָעוֹמְדִים בְּעֶזְרָה:
מזל טוב!
יזלו אמרינו ברכה קדם ידידינו הנכבד רב פעלים איש סגולה
ובעד מפעלות נביע רננות אשר מפליא לעשות בידו הגדולה
אומץ גבורותיו בביסוס מבצרים לא יחשה תמיד יומם ולילה
לוית חן וכבוד איש יקר רוח נעים הליכות כליל המעלה
ידיד כל החבורה אהוב ונערץ בין כל בני הקהלה
ועזוז גדולתו לעמוד בשער בעצה ובמעש ורוב פעולה
איש האשכולות לטובת הכלל והפרט נודע לשבח ולתהלה
לרגל עת משוש נרים קולינו לקלס ולעלה ולברך בקול צהלה
ידידנו הנכבד מוכתר בכל מדה ומעלה, איש נחמד ויקר רוח העומד לפני המחנה,
הרבני החשוב המהולל והנערץ כבוד שמו מפארים
מו"ה
יואל וועלץ
הי"ו
זכה ליקר וגדולה לעמוד בראש ממלכת התורה והחינוך
של אלפי התלמידים והתלמידות שיחיו
אדמיניסטראטאר
של מוסדות רבינו הקדוש והטהור זיע"א
בתבונות כפיו ינחם וברוב דעתו ינהגם על פי מנוחות דבר יום ביומו, על פיו יצאו ועל פיו יבואו, ומשליך נפשו מנגד בלי ליאות
בפעולות נמרצות להעמיד כל דבר על מכונו לנצח על מלאכת בית ה', הכל יודו וישבחו כושר מעשיו הנפלאים שבמקום גדולתו
שם נאמנותו וישרותו בשגב מעשים בהירים בסבר פנים יפות להצלחת כל סניפי המוסדות בסייעתא דשמיא ורוח נאמנים.
לרגל עת משוש שמחתו הגדולה
בנישואי בתו הבכירה שתחי'
עב"ג החתן תמים למעלות מצוין בתורה ובמדות טובות כש"ת
כמר יהושע ראזענבערג הי"ו
בן הרבני החסיד הנכבד והנעלה איש יקר רוח כש"ת
מו"ה יואל יצחק ראזענבערג הי"ו
יזכה לברכה משולשת מברכים כל בני החבורה
והיה ה' עמו לעמוד בראש ממלכת האדירה
אורך ימים בתענוג ונחת בביתך להאירה
לך ולכל אשר לך יתן ה' עושר וכבוד בתדירה
כה דברי ידידיך המברכים בכל לב ונפש
אביגדור פרענקל • אברהם יצחק קאהן
אברהם בראך • יחזקאל דוד בערקאוויטש
שלום יצחק יאקאבאוויטש
חיים ברוך מרדכי גאלדבערגער
הרב אברהם יוסף פריעדמאן
• מנהלים רוחניים •
הרב אהרן מאשקאוויטש • הרב יודא בער טעללער • הרב חיים ראובן שעהנברון
הרב משה אלי' גרין • הרב מרדכי ארי' שפיטצער • הרב יואל שטערן
הרב ישעי' יצחק רובין • הרב אלעזר אייכענשטיין • הרב קלמן אליעזר סאאל
• מנהלי בית רחל •
הרב בנימין ליכטענשטיין • הרב אלטר וועבערמאן
הרב מאיר יוסף משה גרויס
• צוות העוסקים במלאכת הקודש •
יואל בעריש עקשטיין • אברהם ברוך ראטטענבערג • אברהם גליק
אברהם יושע ניימאן • אליעזר דוד גליק • בנציון פריעדמאן • דוד אהרן שפילמאן
דוד צבי מערץ • הערשל קלעפנער • חיים צבי פריעדמאן • יואל מיטטעלמאן
יואל מערץ • יושע העבט • יעקב קאפל ליכטענשטיין • ישראל הירשפעלד
ישראל חיים ראזענבערג • משה אהרן האפפמאן משה יוסף פריעדמאן
מנחם בנציון ראכליץ • מרדכי גוטמאן • נתנאל ברוין • עזריאל יודא כ"ץ
שלמה לעווין • שמואל אליעזר שפירא • יואל ווייסמאן • נפתלי פאלאטשעק
• מנהלי ממלכת התורה •
הרב הערשל אשכנזי • הרב יודל שטאלצבערג • הרב נטע מאשקאוויטש
הרב יואל ראזענבערג • הרב מיכל סעקולא • הרב אלעזר פאנעט
• הנהלת ממלכת התורה •
יצחק בערקאוויטש • מאיר יעקב פאלאטשעק
יעקב טעללער • משה יודא גרינפעלד
גינת אסתר
אולמי גינת אסתר
אהרן אלי' עסטרייכער • יואל סטרולאוויטש • אשר אונגאר
הנהלת אולמי גינת אסתר
פישל ריספלער • אברהם צבי הורוויץ • יושע געלבשטיין •
podium.nyc